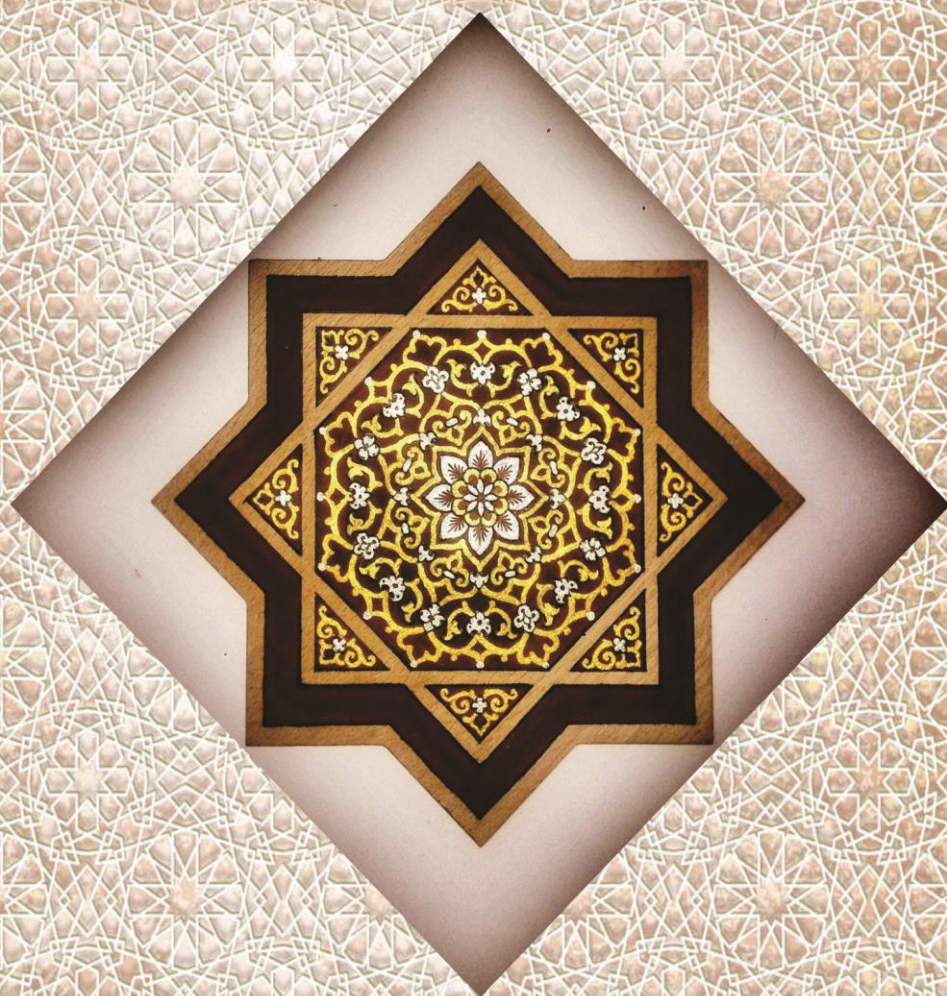

فهرست
نسخ خطی فارسی
کتابخانه آکادمی علوم قزستان

رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بیشکک

خرداد ۱۳۹۷

مشخصات اثر:

فهرست

نسخ خطی فارسی

کتابخانه آکادمی علوم قرقیزستان

تعداد صفحات: ۲۸۷

آماده سازی نهایی: خرداد ۹۷

گردآورنده: زلیخا ثقفی زنجانی

ناظر و ویراستار: علی حکیم پور

طراح روی جلد: النورا نوسوب علی اوا

تهیه کننده: رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بیشکک

۷	مقدمه رایزن فرهنگی
۸	مقدمه گردآورنده
۱۲	اول دفتر به نام ایزد دانا - ۳ کتاب (هدایه الاهی-نزهه الارواح-یوسفی مجربات)
۱۵	معرفی اجمالی کتاب شماره ۲ - دیوان بیدل و خیام
۱۸	معرفی اجمالی کتاب ۳ - کتاب (چهار کتاب + داستان انبیا)
۲۳	معرفی اجمالی کتاب شماره ۴ - دیوان حافظ
۲۵	معرفی اجمالی کتاب شماره ۵ - رشحات
۲۷	معرفی اجمالی کتاب شماره ۶ - دیوان حافظ
۲۹	معرفی اجمالی کتاب شماره ۷ - دیوان حافظ
۳۰	معرفی اجمالی کتاب شماره ۸ - دیوان حافظ
۳۲	معرفی اجمالی کتاب شماره ۹ - دیوان بیدل
۳۳	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۰ - فراق نامه
۳۴	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۱ - تمیرچیلیک
۳۶	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۲ - دیوان بیدل
۳۷	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۳ - چهار کتاب
۴۱	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۴ - وامبری
۴۲	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۵ - منطق الطیر
۴۴	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۶ - دیوان حافظ
۴۵	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۷ - گربه و موش
۴۷	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۸ - مسلک المتقین
۴۸	معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۹ - دیوان بیدل
۵۰	معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۰ - دیوان حافظ
۵۲	معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۱ - شرح دشت بیاضی
۵۳	معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۲ - نفحات الانس و سلسله الذهب
۵۶	معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۳ - دیوان حافظ

- ۵۷..... معرفی اجمالی کتاب شماره (۱-۲۳) - دیوان بیدل
- ۵۹..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۴ - چهل حدیث
- ۶۰..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۵ - منطق الطیر
- ۶۲..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۶ - دیوان حافظ
- ۶۳..... معرفی اجمالی کتاب شماره (۱ - ۲۶) دیوان حافظ
- ۶۵..... معرفی اجمالی کتاب شماره (۲-۲۶) دیوان حافظ
- ۶۶..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۷ - رساله‌ی صوفی الله یار
- ۶۸..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۸ - آداب الصالحین
- ۶۹..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۹ - اخلاق ناصری مع اخلاق منصورى
- ۷۱..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۰ - شرح دشت بیاضی
- ۷۲..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۱ - منتخب الفوائد
- ۷۴..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۲ - غزلیات بیدل
- ۷۵..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۳ - سراج الرمل
- ۷۶..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۴ - یاریار حضرت بی بی فاطمه زهرا
- ۷۸..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۵ - دیوان بیدل
- ۷۹..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۶ - مسلک
- ۸۱..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۷ - شرح حال شاگردان امام ابوحنفہ، جمع المسائل
- ۸۲..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۸ - چهار کتاب
- ۸۶..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۹ - غزلیات میرزا عبدالقادر بیدل
- ۸۷..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۰ - چهار کتاب
- ۹۱..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۱ - چهار کتاب
- ۹۴..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۲ - چهار کتاب
- ۹۶..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۳ - چهار کتاب
- ۱۰۰..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۴ - رساله فرض عین
- ۱۰۱..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۵ - دیوان بیدل
- ۱۰۳..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۶ - دیوان اشعار فضولی
- ۱۰۴..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۷ - چهار کتاب
- ۱۰۷..... معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۸ - چهار کتاب

- ۱۱۱..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۴۹ - ديوان حافظ
- ۱۱۲..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۰ - ديوان حافظ
- ۱۱۴..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۱ - ديوان ميرزا عبدالقادر بيدل
- ۱۱۵..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۲ - علوم دينى و غيبىه
- ۱۱۶..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۳ - رساله‌ى فرض عين
- ۱۱۸..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۴ - ديوان حافظ - چهار كتاب
- ۱۲۰..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۵ - خواجه حافظ
- ۱۲۱..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۶ - ديوان حافظ
- ۱۲۳..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۷ - ديوان بيدل
- ۱۲۴..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۸ - چهار كتاب
- ۱۲۸..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۵۹ - چهار كتاب + فرض عين
- ۱۳۱..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۰ - ديوان حافظ
- ۱۳۲..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۱ - ديوان حافظ
- ۱۳۴..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۲ - صراح
- ۱۳۵..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۳ - چهار كتاب
- ۱۳۹..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۴ - ديوان بيدل
- ۱۴۱..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۵ - مجموعه پاكى
- ۱۴۲..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۶ - معانى و بيان - كلام
- ۱۴۴..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۷ - قواعد منظوم ميرزا زاهد
- ۱۴۶..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۸ - مسلك المتقين
- ۱۴۷..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۶۹ - چهار كتاب
- ۱۵۱..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۷۰ - چهار كتاب
- ۱۵۳..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۷۱ - رسالهء وافيه فى اعلال الابنيه
- ۱۵۵..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۷۲ - مجموعه
- ۱۵۶..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۷۳ - راحت القلوب
- ۱۵۸..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۷۴ - احكام فقه اسلامى
- ۱۵۹..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۷۵ - منطق الطير
- ۱۶۱..... معرفى اجمالى كتاب شماره ۷۶ - چهل حديث و نور نامه

- معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۷ - مجموعه دینی - ادبی ۱۶۲
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۸ - دیوان بیدل ۱۶۴
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۹ - صلوه مسعودی ۱۶۶
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۰ - چهار کتاب ۱۶۷
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۱ - منهج الخطبا ۱۷۰
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۲ - آموزش فارسی ۱۷۲
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۳ - ریاض الناصحین ۱۷۳
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۴ - دیوان حافظ ۱۷۶
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۵ - دیوان بیدل ۱۷۷
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۶ - دیوان حافظ ۱۷۹
- معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۷ - چهار کتاب ۱۸۰
- معرفی اجمالی کتاب شماره (۱-۸۸) - دیوان اشعار نوایی ۱۸۴
- معرفی اجمالی کتاب شماره (۲-۸۸) - دیوان فضولی + لیلی و مجنون ۱۸۵
- پیوست ها : ۱۸۷
- جدول شماره ی ۱ ۱۸۷
- جدول شماره ۲ ۱۹۴
- جدول شماره ی ۳ ۱۹۷

مقدمه رایزن فرهنگی

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برنگردد

می دانیم که وجود نسخ خطی فارسی در هر نقطه از جهان به عنوان معرف فرهنگ و ادب فاخر ایرانی در آن منطقه تلقی می شود. از این رو، تعداد این آثار ارزشمند در سرزمینی هر اندازه باشد، به همان نسبت می توان به میزان روابط فرهنگی و تمدنی ایران و آن دیار پی برد.

یکی از مناطقی که دارای نسخ زیادی از آثار خطی فارسی است، آسیای مرکزی است. ایران از گذشته دور با این منطقه تمدنی روابط فرهنگی گسترده ای داشته است. به طوری که وجود مشترکات فرهنگی فراوان میان ایران و آسیای مرکزی گویای این حقیقت است.

در این میان، قرقیزستان به عنوان یکی از کشورهای حوزه آسیای مرکزی دارای مشترکات فراوانی با ایران فرهنگی است. چنانکه، وجود هزاران واژگان مشترک در فرهنگ لغات این کشور نشان می دهد که چقدر فرهنگ و تمدن غنی ایرانی در این سرزمین زیبا ریشه دوانده است. به طوری که کاربرد کلماتی؛ چون نان، پیاز، روزهای هفته، ایام نماز و مانند آنها در میان شهروندان قرقیزی بازگوکننده این واقعیت است.

تردید نیست که آثار خطی فارسی زیادی در این منطقه بوده است، اما با استقلال این کشور بسیاری از این آثار خطی از مراکز علمی و دانشگاهی کشور قرقیزستان خارج شده است. با وجود این، آکادمی علوم قرقیزستان بادرک اهمیت این موضوع به حفظ و نگهداری نسخ خطی فارسی موجود اهتمام ورزیده است.

با توجه به مراتب فوق، رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بیشکک با مساعدت آکادمی علوم قرقیزستان به فهرست برداری از ۹۲ اثر فارسی شناسایی شده همت گماشت. با این اقدام ارزنده علاوه بر شناسایی این آثار و معرفی آن ها به جمهوری اسلامی ایران به ویژه کتابخانه ملی برای آکادمی علوم نیز این امکان فراهم شد که از احتمال ناپدید شدن آثار مذکور جلوگیری شود. وانگهی، با ترجمه روسی و انتشار آن با مشارکت آکادمی فوق کمک شایانی به معرفی این آثار خواهد شد.

جا دارد، از گردآورنده آثار مکور، سرکار خانم زلیخا ثقفی، مدرس زبان فارسی در دانشگاه علوم انسانی بیشکک و نیز سرکار خانم ملاحتمامد اوا که به ترجمه آن به زبان روسی همت می گمارد، قدردانی کرد. همچنین، از مراد بیک جمعه تایف، رئیس محترم آکادمی علوم قرقیزستان که این امکان را برای این نمایندگی فراهم کرد سپاسگزاری کرد.

علی حکیم پور

رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بیشکک

مقدمه گردآورنده

تا جهان بود از سر آدم فراز
مردمان بخرد اندر هر زمان
گرد کردند و گرامی داشتند
کس نبود از راز دانش بی نیاز
راز دانش را به هر گونه زبان
تا به سنگ اندر همی بنگاشتند (رودکی)

پیشینیان عالم و ادیب ما در روزگاران خیلی دور پی برده بودند که همه چیز در گیتی ناپایدار و گذرا بوده و با گذشت زمان رو به خرابی نهاده، از بین خواهد رفت. بنابراین برای رهایی از ورطه ی نیستی و فراموشی کوشش فراوانی کرده، نوش دارویی به نام خط را اختراع کردند. بدین گونه زبان نوشتار به وجود آمد. اهمیت کتاب از گذشته های دور، بر نیاکان دانش دوست و دانش پرورمان آشکار گشته بود.

آنها از روزگاران بسیار کهن در راه به وجود آوردن و پروراندن این سرچشمه ی دانش، خدمات شایانی انجام داده اند. بی سبب نیست که آثار خطی مردمان این خطه یکی از صفحات پر ارزش و با افتخار تمدن جهانی را در قرون وسطی تشکیل می دهد.

افزون بر این می توان با قاطعیت گفت که در دوران بعد، فرهنگ و تمدن اسلامی نیز بستر مناسبی برای رشد و شکوفایی دانش اقوام و طوایفی شد که به اسلام گرویدند. مسلمانان با روحیه ای تلاشگر در کار تألیف و ترجمه ی آثار دینی و علمی کوشش های ارزشمندی کردند و به نتایج بس درخشان دست یافته و موجبات تثبیت بیشتر این تمدن نوپا در عرصه ی جهانی را فراهم آوردند.

در میان مسلمانان شاید نخستین بار ایرانیان بودند که با پشتکاری تحسین برانگیز به کار ترجمه و تألیف آثار علمی پرداختند. این سخن نه از روی حدس و گمان بلکه بر پایه ی حجم گسترده ی نسخ خطی است که دانشمندان ایرانی به دنیای علم و دانش عرضه داشته اند.

در این میان، ارزش و نقش نسخه های خطی و قدیمی به عنوان پل ارتباطی تمدن ها، واسطه ی علوم جدید و قدیم، پیوند دینی و فرهنگ اجتماعی به ویژه تاریخ علم بر اهل تحقیق پوشیده نیست و به همان اندازه که مکتوب شدن تفکر بشری اهمیت داشته، معرفی آن آثار مکتوب نیز اهمیت یافته است. پس بر ماست که آن ها را بیابیم، بشناسیم، بشناسانیم و پاسشان بداریم. گران قدری این آثار زمانی افزونتر می شود که در جایی دور از وطن اصلی آن، به دست آمده باشد، چرا که نشانه بارزی از همزیستی، اشتراک فرهنگی و داد و ستدهای علمی و فرهنگی پیشینیان را در خود دارند.

فهرست نویسان نسخ خطی در طول سالیان متمادی زحمات زیادی را در تدوین فهرست های موجود به عنوان تنها ابزار بازیابی اطلاعات نسخ خطی و قدیمی تحمل کرده اند. هر فهرست نویس با تکیه بر تجربه ی خود در زمینه ی نسخه شناسی (جنبه های ظاهری) و کتاب شناسی (محتوا و موضوع) سلیقه ی خاصی را اعمال کرده است. لذا نحوه ی تدوین مشخصات کتاب شناسی و نسخه شناسی در این فهرست ها یک سان نیست.

فهرستی که پیش رو دارید تعدادی اندک از خیل نسخه های خطی و قدیمی زبان فارسی به شمار می رود که با عنایت و فضل پروردگار ۹۲ اثر از مرکز نگه داری نسخ خطی و قدیمی فرهنگستان علوم قرقیزستان در موضوع های گوناگون تقدیم پژوهشگران این حوزه می گردد.

در باره ی بیشترین موضوعاتی که در این آثار به چشم می خوردند و زنجیروار به هم وابسته اند؛ یعنی مطالب دینی، اخلاقی

، تعلیمی و عرفانی، بیان نکاتی چند ضروری به نظر می رسد تا به ارزشمندی آنان پی ببریم :

- ۱- همه می دانیم که دین اسلام به تمام جنبه های زندگی انسان از پیش از تولد، دوران کودکی، جوانی، ازدواج، مرگ و بعد از آن، هم چنین بهداشت، اقتصاد، آموزش و ... توجه نموده و برای آن ها دستور العمل هایی کامل پیش بینی کرده است.
- ۲- درصد زیادی از مردم قرقیزستان مسلمان و پای بند به انجام دستورات دینی خود هستند. زبان فارسی وسیله ای برای دانستن و درک این دستورات بوده، بنابراین فراگیری این زبان نیز از جمله نیازمندی های پیروان دین اسلام در آسیای میانه بوده است. وجود این آثار بیانگر این نکته ی مهم نیز است که در گذشته های نه چندان دور، این کتاب ها، سامان بخش زندگی ساکنان این منطقه بوده و به همین جهت در فراگیری، به کارگیری و حفظ آن ها کوشیده اند.
- ۳- ضمناً، اهل علم و ادب این نکته را پذیرفته اند که فراگیری مطالب منظوم، به علت برخورداری از وزن و آهنگ و گوش نوازی، زودتر، و ماندگاری آن در اذهان، بیشتر از نثر است. پیشینیان نیز با علم به این نکته، کتاب های دینی منظومی را فراهم آورده اند تا بدین وسیله، مطالب دینی را

زودتر بیاموزند و دیرتر فراموش نمایند. شاید به همین دلیل است که بیشتر کتاب های این مجموعه منظوم است.

- ۴- از کتاب های دیگری که در آسیای میانه خوانندگان و خوانندگان زیادی داشته کتاب های عرفانی است که اتفاقاً در این کتاب ها از عرفا و اولیای این منطقه ی دانشمند پرور ترکستان و فرغانه، بسیار سخن به میان آمده . به عنوان نمونه از عارف نامداری که در قرقیزستان جایگاه بسیار ارزشمندی دارد؛ یعنی ارسلان بابا، در کتاب رشحات و نفحات الانس نام برده شده و مطالبی نقل گشته است.
- ۵- از آن جایی که قرقیزها اهل ذوق و ادبند، دیوان اشعار شاعران گران قدر زبان فارسی، حافظ، بیدل و خیام نیز به تعداد زیادی در این گنجینه وجود دارد که بیانگر روی کرد مردم این ناحیه به اشعار عرفانی و لطیف این شاعران است. در پایان باید اذعان نمود که این گنجینه ی ارزشمند نشان دهنده ی ارج و قرب مطالب آن در نزد گذشتگان بوده و یادداشت هایی که بر حاشیه های این آثار نگاشته شده به ما این نکته را یادآور می شود که مردمانی با کوشش بسیار، آن ها را به دست آورده، از آن ها بهره ها برگرفته و باز برای آیندگان به یادگار گذاشته اند. بیایید ما نیز آن ها را پاس بداریم و در حفظشان بکوشیم.

ویژگی های این فهرست:

در این مجموعه سعی نگارنده بر این بوده که حتی الامکان فهرست نویسی توصیفی و تحلیلی آثار ، بر اساس استانداردهای کتاب داری نوین و هماهنگ با شیوه های جدید صورت پذیرد.

در بخش نسخه شناسی (جنبه های ظاهری) به لحاظ کتاب پردازی، توضیحاتی نسبتاً مبسوط درباره ی ویژگی های کتب از جمله نوع جلد، صفحه آرایی، حاشیه نگاری، انواع خطوط و درجه ی پختگی آن ها به میزان توان نگارنده ارائه شده است و در بخش کتاب شناسی (محتوا و موضوع) نیز تلاش گردیده تا به مواردی هم چون خلاصه ی مطالب ، بخش های گوناگون (فصل، باب، مقدمه، خاتمه و ..). نوع ارائه ی کلام و ... توجه گردد. در این جا اشاره به نکات زیر ضروری به نظر می رسد:

۱- در مورد نام اثر به ترتیب زیر عمل گردید:

۱. ۱. عیناً از روی صفحه ی عنوان یا جلد نوشته شد.

۱. ۲. نام نداشتند. اما در خود اثر یا منابع دیگر، نام آن ها معلوم گشت.

۱. ۳. نام نداشتند. در خود اثر یا منابع دیگر هم نتوانستیم نامشان را بیابیم. با توجه به محتوا، نامی برایشان انتخاب شد.

۱. ۴. نام اثر، نادرست ثبت شده بود، تصحیح گردید.

۲- نام مؤلف:

۱. ۲. عیناً از روی صفحه ی عنوان یا جلد نوشته شد.

۲. ۲. بعد از بررسی اثر و جست و جو در منابع دیگر به نام مؤلف اثر پی بردم.

۲. ۳. متأسفانه در موارد اندکی نتوانستیم به نتیجه ای برسیم.

۳- زمان و محل تألیف:

۱. ۳. آن چه در صفحه ی عنوان درج گشته بود، عیناً نقل گردید.

۲. ۳. تعدادی را هم با جست و جو و بررسی های لازم، نوشتیم.

۳. ۳. متأسفانه، بخشی هم نامعلوم ماند.

۴- زمان و محل انتشار:

۱. ۴. آن چه در صفحه ی عنوان درج گشته بود، عیناً نقل گردید. بعضی اطلاعات هم به زبان روسی یا ترکی وجود داشت که به زبان فارسی ترجمه کردم.

۲. ۴. به مواردی هم از روی مقدمه، خاتمه الکتاب یا حواشی پی بردم.

۳. ۴. متأسفانه تعدادی هم نامعلوم باقی ماند.

۴. ۴. در بعضی موارد زمان استنساخ کتاب بعد از تاریخ انتشار ذکر شده بود. از آن جایی که کار بنده معرفی اثر بود نه تصحیح آن، با همان ترتیب موجود، تاریخ ها را ثبت نمودم.

۵- زبان اثر:

در مورد زبان اثر باید اشاره نمایم که زبان هایی از قبیل ترکی ازبکی، ترکی آذری، ترکی استانبولی و ... را به نام زبان ترکی ثبت نموده ام.

۶- نام آثار، مؤلفان، مطالب صفحه های عنوان، آغاز و انجام کتابها و مواردی از این قبیل، به جهت رعایت امانت و امکان پژوهش های بعدی، از نظر دستوری و املائی (با وجود نادرستی ها) نقل به عین شده است.

۷- در لا به لای بعضی از آثار، دست نوشته هایی وجود داشت که در حد توان، مورد بررسی قرار گرفته و معرفی گردیده است.

۸- در بین این آثار، نسخی نیز وجود دارد که به زبان ترکی است؛ مانند دیوان اشعار «محمد فضولی» و «امیر علی شیر نوایی» یا به زبان عربی است مانند «جمع المسایل» یا به زبان فارسی تاجیکی مانند «وامبری» که در حد توان اندکم، توضیحات لازم را درباره ی هریک داده ام.

در پایان، یادآور می‌شوم که با وجود سعی و کوشش زیاد برای توصیف نسخ و تهیه ی فهرست، این اثر دارای کاستی‌های بسیار است که پیشاپیش از اهل تحقیق و خوانندگان ارجمند پوزش می‌خواهم ولی اطمینان دارم این کار علمی باعث گسترش رابطه‌های علمی و فرهنگی و همکاری‌های بیشتر خواهد گردید.

بر خود لازم می‌دانم که از جناب آقای حکیم پور، رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بیشکک که با پیشنهادشان، زمینه ی تهیه ی فهرستی از آثار گران سنگ موجود در مرکز نگه‌داری نسخ خطی فرهنگستان علوم جمهوری قرقیزستان را فراهم آوردند، صمیمانه سپاس‌گزاری نمایم.

هم‌چنین فرصت را غنیمت شمرده از همکاری‌های بی‌شایبه ی مدیر و کارمندان بخش نگه‌داری نسخ خطی فرهنگستان علوم قرقیزستان نیز قدردانی می‌کنم.

مدرس زبان فارسی دانشگاه علوم انسانی بیشکک - زلیخا ثقفی زنجانی

اول دفتر به نام ایزد دانا - ۳ کتاب (هدایه الاهی - نزهه الارواح - یوسفی مجربات)

نام اثر: کتاب حاضر مجموعه‌ای خطی از ۳ کتاب مختلف است که چون جلد و صفحه‌ی عنوان ندارد، نام آن مشخص نیست. در روی صفحه قبل از شروع، نام کتاب‌ها بدین ترتیب است:

نقل به عین: (نام کتاب اول هدایت الاعمی میباشد. دیوم نوزعت الارواه میباشد. سیوم یوسفی مجربات میباشد). بالای این نام ها تاریخ ۱۹۲۵ نوشته شده است.

زبان اثر: فارسی - ترکی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

اندازه‌ی کتاب: (۲۶ × ۱۵/۵) در قطع وزیری است.

جلد: ندارد و شیرازه‌ی آن هم از بین رفته و تنها چند نخ آن را نگه داشته است.

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان، استان نارین، غار آت باشی.

محل نگه داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب خطی است که با جوهر سیاه بر کاغذ شکرری رنگ و مرغوبی نوشته شده است. متاسفانه نم خورده و از شیرازه گسسته است. آثار سوختگی مختصر و مایعی که رویش ریخته بر آن نمایان است و رنگ بسیاری از صفحات را دگرگون نموده و موجب چسبیدگی ورق ها شده. با زحمت بسیار ورق ها را بدون خدشه جدا نموده و مطالب بررسی گردید. صفحه‌ی اول چروک شده کاملاً جدا و نصف پایین آن خورده و پاره شده و از بین رفته است. کناره های تمام صفحات پوسیدگی دارد و چون جلد و شیرازه‌ای نیست کتاب در حال از هم گسستگی است.

مشخصات هر یک از کتاب‌ها به شرح زیر است:

معرفی کتاب اول که از ص ۱ تا ۱۷۶ است

نام اثر: نویسنده آن را هدایت الاعمی نامیده است.

مؤلف: حسین کشمیر (نام مؤلف نسخه‌ی پاکستان محمد حسین خباز کشمیری است).

زمان تألیف: نامشخص (زمان تألیف نسخه‌ی پاکستان ۱۰۵۲ هجری قمری است. آدرس:

<http://saed.isu.ac.ir/site/catalogue/۱۳۳۶۵۹>

کاتب: مشخص نیست

زمان استنساخ: ۱۲۶۱ هجری قمری / ۱۸۴۵ میلادی

محل استنساخ: نامشخص

موضوع: دین اسلام، عرفان و تصوف

نوع خط: تحریری

تعداد صفحات: ۱۷۶ صفحه موجود است. با توجه به افتادگی، صفحات بیشتری داشته است. صص ۲ تا ۴۷ افتاده و صص ۱۷۷ و ۱۷۹ و ۱۸۰ و ۱۸۲ و ۱۸۳ خالی است. صفحه‌ها شمارگان ندارند. یابنده با مداد شماره‌گذاری کرده است.

صفحه آرایشی: صفحات تزیین خاصی ندارند حاشیه ها ساده‌اند. برای توجه بیشتر، نام باب ها، بعضی اسامی و کلماتی مانند سؤال ، جواب ، نظم، بیت، و ... با شنگرف نوشته شده و روی بسیاری از مطالب مهم با شنگرف خط کشیده شده‌است.

حاشیه نویسی: حاشیه ها بدون تزیین و ساده‌اند. در بسیاری از صفحات حاشیه ها نوشته شده با خطی ریزتر از متن اصلی. همه جا ؛ بالا، پایین، چپ، راست و با فاصله‌های بسیار کم.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: نویسنده، کتابش را راه نمای گم شدگان تیه ضلالت دانسته و آن را در ۱۸ باب در موضوعات دینی و عرفانی تنظیم کرده است که متاسفانه در این کتاب تا اواخر باب ششم افتاده است. این هیجده باب به این شرح است:

۱. در بیان آن که از اجمال به تفصیل ظاهر می شود و از وحدت به کثرت و از احد به عدد

۲. در بیان جامعیت انسان که جامعست. (شرح این باب‌ها وجود ندارد. نام این دو باب از روی مقدمه نوشته شد).

۳ تا ۶ نامشخص است.

۷. شریعت، طریقت، حقیقه الحقیقه

۸. نبوت، ولایت و احوال آن

۹. کرامت، کهنات، استدراج، جنونیت و احوال آن

۱۰. در بیان علم و حقیقت آن،

۱۱. در بیان توکل و حقیقت آن

۱۲. وجد و سماع و حقیقت آن

۱۳. در بیان غنا و مزامیر و آواز خوش شنیدن و مذمت آن و احوال آن

۱۴. در بیان حس دیدن و حقیقت آن

۱۵. در بیان باغ و گلزار دیدن و احوال آن

۱۶. در بیان عبادت حق

۱۷. در بیان مذمت بدعت و حقیقت آن

۱۸. در بیان شرف شریعت و متابعت حضرت رسالت‌پناه صلی الله علیه و سلامه

در حواشی از شخصی به نام حسینی (ره) مطالب زیادی را نقل کرده است. بعد از پایان مطالب کتاب در ص ۱۷۸ غزلی از بیدل و در ص ۱۸۱ مسأله‌ای درباره‌ی طلاق رجعی نوشته شده‌است.

آغاز (۳ سطر): بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم‌الله‌الذی‌خلق‌السموات‌و‌الارض‌و‌جعل‌الظلمات‌و‌النور‌الذی ... میگوید فقیر حقیر حسین غفر الله له و لوالدیه در این رساله که نام این ، هدایه الاعمی مسمی کرده باشد تا هر اعمی که در تیه ضلالت و ...

گفتار خوش از حسین کشر شنو آثار هدایت است تقریر شنو

انجام (۳ سطر): این بنده کمینه بیچاره شکسته سگ درگاه روان حضرت غوث الثقلین شیخ حمزه کشمیری و دعای خیر و سلامت ایمان و امان و تندرستی یاد کنند که موجب الدعوات و مقاصد کونین و مرادات درین محصل و مبشر آن‌ها با جمع کافه

مسلمین نماید. اللهم اغفرلی و لوالدی و لاستاذی و لجميع المؤمنین و المؤمنات و المسلمین و المسلمات استجب یا مجیب الدعوات و یا منزل البرکات برحمتک یا ارحم الراحمین. سنه ۱۲۶۱

معرفی اجمالی کتاب دوم:

نام اثر: کتاب نامی ندارد ولی از مقدمه می‌توان دریافت که اثر حاضر شرحی بر زهد الارواح می‌باشد.

در سایت «گنجینه‌ی باز نسخه‌های خطی اسلامی و ایرانی <http://totfim.com> /» هم، نام کتاب شرح زهد الارواح ثبت شده است.

مؤلف: عبدالواحد بن ابراهیم. مؤلف در آغاز کتاب خود را عبدالواحد بن ابراهیم معرفی می‌کند.

لازم به ذکر است که در «گنجینه‌ی باز نسخه‌های خطی اسلامی و ایرانی» نام مؤلف عبدالواحد بن ابراهیم مزارعانی بلگرامی واسطی شاهدهی ثبت شده است.

زمان تألیف: در این نسخه تاریخ تألیف ذکر نشده ولی در «گنجینه‌ی باز نسخه‌های خطی اسلامی و ایرانی» سال ۹۵۶ هجری قمری / ۱۵۷۷ میلادی ثبت شده است.

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: نامشخص

موضوع: معرفت سلوک و مقامات، مباحث خاص عرفان اسلامی

نوع خط: تحریری

تعداد صفحات: موجود ۲۴۲ صفحه

محل استنساخ: مشخص نیست.

زمان انتشار: نامشخص (در بخش نسخه‌های خطی فارسی دانشگاه امام صادق، تاریخ انتشار کتاب ۱۲۳۷ هجری قمری ثبت شده است).

حاشیه نویسی: در بعضی موارد در حاشیه‌ها توضیحاتی نوشته شده است. مثلاً شرح عبارات، معنی کلمات و تلفظ آن‌ها را با ذکر منبع نوشته است منابعی مانند فرهنگ لغات، شرح مثنوی یا شرح گلشن راز و در برخی موارد با گذاشتن شماره بالای کلمات کاربرد آن را در نسخه‌ی دیگر زهد الارواح نوشته است. در بسیار موارد از تفسیر مولانا حسین الواعظ کاشفی استفاده کرده است.

شرحی مختصر درباره‌ی مقدمه، فصل‌ها و مطالب:

به توفیقش چو روشن دیدم آواز / سخن را هم به نامش کردم آغاز...

بعد از مقدمه و تحمیدیه و نعت پیامبر اکرم به شرح شب معراج و سپس به معرفی مفصلی از یاران و اصحاب محتشم و اتباع محترم پیامبر پرداخته است. بعد از آن مناجات را نوشته و پس از طلب بخشش به اصل کتاب رسیده است (ص ۲۳۷) که شامل ۱۳ فصل به شرح ذیل می‌شود:

فصل اول: در مبدأ سلوک، فصل دوم: در معرفت سلوک، فصل سوم: در معاملات سالک، فصل چهارم: در نصیحت سالک، فصل پنجم: در بدو خلقت، فصل ششم: در بیان وحدت، فصل هفتم: در تجرید سالک، فصل هشتم: در قاعده‌ی طریقت، فصل نهم: در کمال استغناء، فصل دهم: در آغاز فطرت، فصل یازدهم: در اختلاف حالات یعنی در بیان تفاوت صادقان از کاذبان، فصل دوازدهم: در بیان معرفت دل، فصل سیزدهم: در فضیلت دل،

آغاز (۳ سطر): رب اشرح لی صدری و یسرلی امری و احلل عقده من لسانی یفقهو قولی و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین می گوید اذلّ عبادالله الکریم مفلس بی سرمایہ عبدالواحد ابن ابراهیم بصرّ الله تعالی به عیوب نفسه و جعل یومه خیراً من امسه، فقیر مدتی حریص بود به مطالعه کتاب نزهه الارواح، ...

انجام (۳ سطر): ... حیف عظیم است به قول دشمن پیمان دوست بشکستی به بین که از که بریدی با که پیوستی و چون یکی از خوشنودی دشمنان التفات تست به ماسوی المحبوب از آن جهت می گوید با این آن پسند مکن که در عشق ناپسندست. سه صفحه آخر کتاب شرح نزهه القلوب (صص ۴۲۶ و ۴۲۷ و ۴۲۸) که قطعاً الحاقی است، به زبان ازبکی بوده و در بیان تعبیر خواب است. ولی شگفت این است که معمولاً جابه جایی یا افتادگی در صفحات یک ورق اتفاق نمی افتد بلکه در صفحات رو به رو این امر رخ می دهد ولی در این جا در یک ورق این امر مشاهده می گردد. بدین صورت که یک صفحه از یک ورق مطلبی دارد که صفحهی بعد آن ورق، ادامه‌ی آن نیست و کتاب ناتمام مانده است.

معرفی اجمالی کتاب سوم:

کتاب سوم این مجموعه (از ص ۴۳۲ تا ص ۴۵۹) حاوی داستانی افسانه مانند است و با این که از ص ۴۳۲ با بسم الله الرحمن الرحیم آغاز گردیده ولی ابتدایش موجود نیست. این داستان درباره‌ی مردی به نام تمیم انصاری است. کسی که در زمان پیامبر اکرم زندگی می کرده و دیوان او را ربوده بودند. در زمان خلیفه‌ی دوم به نزد همسرش بر می گردد. ولی کسی او را نمی شناسد. به گفته‌ی خودش و دستور حضرت خلیفه او را به نزد حضرت علی می برند و ایشان با یادآوری سخنی از پیامبر درباره‌ی تمیم او را می شناسد. این داستان شرح ربوده شدن وی و زندگی در میان دیوان و پریان و برگشتنش به میان آدمیان است.

آغاز کتاب از جایی که در نسخه موجود است: یا امام دین و پیشوای اهل یقین مدت سه سال و شش ماهست که شوهر من غایب شده. خبر از زندگی و مردگی او هیچ معلوم نیست به جهت قوت فرزندان عاجز آمده ام اگر دستوری باشد تا شوهر کنم. امیرالمؤمنین عمر رضی الله عنه ساعتی فکر کرد و گفت ای عورت شوهر تو چه کس بود و چه نام داشت آن ضعیف آب صاف از دریا بار دیده شفاف روان کرد و گفت یا امیرالمؤمنین شوهر من از انصاری بود و تمیم نام داشت....

پایان کتاب: ... الهی به حرمت تمیم انصاری و به حرمت چهار یار عظام و اصحاب کرام و به حرمت خواجه طه و یس و رسول رب العالمین صلی الله علیه و آله و سلم جمله یاران خواجه علیه الصلوه و السلام را به مرادات دینی و دنیایی برسان یا اله العالمین و یا خیرالناصرین.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲ - دیوان بیدل و خیام

(معرفی کتاب در آکادمی: کتاب میرزا بیدل مع رباعیات عمر خیام در آغاز قرن بیستم به دستور قاضی ولایت تاشکند محمدغلام رسول خواجه فرزند محمد سید رسول خواجه در چاپ خانه ت. مورزاعلیف، گ. ممت علیف، شهر شوراب انتشار یافته است در تاریخ جولای - اگوست سال ۱۹۷۶ با شماره ۲ ثبت شده است).

نام اثر: میرزا بیدل مع رباعیات عمر خیام

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: میرزا محمد شیرازی که بعد از زحمات زیاد نسخه‌ی کامل و صحیح این کتاب را در کتاب خانه‌ی سلطانی به دست آورده و بعد از مقابله و تصحیح جهت طبع به قاضی ولایت تاشکند، محمد غلام رسول خواجه ابن محمد سید رسول خواجه اهدا نموده است.

زمان تألیف: نوشتن آن در آخر ماه جمادی الآخر سال ۱۳۲۶ برابر با مردادماه ۱۲۸۷ و ماه جولای ۱۹۰۸ به پایان رسیده است.

کاتب: ملا یولداش ابن استا خال محمدی خوقندی از شاگردان سید محمد صالح البخارایی از قریه العرب خانه

محل استنساخ: شهر آق مسجد در ولایت تاشکند. (اکنون در قزاقستان؟؟؟)

زمان استنساخ: ۱۳۲۶ هجری قمری / ۱۹۰۸ میلادی

موضوع: اشعار غنایی، فلسفی و عرفانی

نوع خط: مقدمه، خاتمه‌الکتاب و خاتمه‌الطبع با خط تحریری و اشعار با خط نستعلیق نوشته شده است

اندازه کتاب: ۲۵×۱۴/۵، قطع وزیری

تعداد صفحات: ۱۴۷ صفحه

جلد: جلد آن گالینگور یعنی مقوایی بسیار محکم است که در وسط پشت و روی آن نقش ترنج، کتیبه و کلاله حک شده، اما هیچ نوشته‌ای در آن وجود ندارد. جلد این کتاب نیمه مندرس محسوب می‌گردد. رنگ جلد زردچوبه‌ای و عطف و کتیبه‌های آن سرخ، ترنج و کلاله‌ها سبز تیره هستند.

زمان انتشار: ۱۳۲۶ هجری قمری / ۱۹۰۸ میلادی

محل انتشار: در تاشکند چاپ شده است.

محل پیدا شدن نسخه: شوراب، ت. مورزادیف، گ. مامات علیف، قرقیزستان، ماه‌های ژوئن- اوت سال ۱۹۷۶

محل نگه داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

علائم خاص: مهر کتاب‌خانه‌ی شهر بیشکک (اتحاد جماهیر شوروی)، بخش زبان، ادبیات و تاریخ، شعبه‌ی نسخ خطی را دارد. **صفحه‌آرایی و وضع ظاهری کتاب:** ظاهر آن رنگ و رو رفته و دارای پارگی است. بعد از جلد در ابتدا، ۲ ورق از یک دفتر به آن الصاق گردیده که حاوی مطالب ذیل می‌باشد:

۱- نعت مختصری از پیامبر اسلام و توصیه به خواندن دعا و آیاتی از قرآن.

۲- در آغاز ورق دوم به زبان ازبکی نوشته شده که بعد از تلاوت قرآن این دعا خوانده شود. در ادامه دعایی نوشته شده که تمام صفحه را در بر می‌گیرد.

۳- تاریخ تولد و وفات شخصی به نام احمد مختار افندی که در تاریخ ۱۲۶۴ هجری قمری در شهر خانیه زاده و در رمضان ۱۳۲۸ وفات نموده، به زبان ترکی ازبکی نوشته شده است. احتمالاً کتاب در اختیار وی بوده است.

۴- سه بیت شعر از ایشان به زبان ازبکی که هنگام وداع با مدینه منوره سروده است.

در آخر کتاب نیز ورقی با همان اوصاف به کتاب الصاق گردیده که در صفحه‌ی اول طرز تهیه‌ی چندداروی گیاهی نوشته شده و در صفحه‌ی دوم (آخر) به آرشیو کتاب شخصی به نام جناب ملاپولادجان داملا اشاره شده است

صفحه‌ی عنوان با چند حاشیه‌ی تزیین گشته و صفحات دیگر دارای دو حاشیه‌ی بندی مذهب است. حاشیه‌ی اول خالی، حاشیه‌ی دوم تا صفحه‌ی ۸ حاوی شرح حال حکیم عمر خیام و از صفحه‌ی ۹ رباعیات اوست. از صفحه‌ی ۹ تا ۱۱۳ حاشیه‌ی هر صفحه دارای ۱۴ جدول خشتی است که با چیدمان مورب و هندسی زیبایی، شکل جدولی مناسبی به صفحات بخشیده‌است و گویا خواسته ریاضی دانی خیام را منعکس نماید. در هر یک از چهارضلعی‌ها یک بیت نوشته شده که مجموعاً ۷ رباعی را شامل می‌شود. تا صفحه‌ی ۱۱۳ نقش‌های هندسی و تذهیب ادامه دارد و از صفحه‌ی ۱۱۴ فقط کادر، تذهیب شده و جدولی وجود ندارد. ولی نوشتار بیت‌ها به همان ترتیب قبلی است. در صفحه‌ی ۱۱۵ رباعیات تمام شده و در صص ۱۱۶ و ۱۱۷ خاتمه‌الکتاب را نوشته و از صص ۱۱۸ مخمسی در نعت پیامبر صلی الله علیه و سلم در ۱۰ بند و مخمس دیگری در مدح چهار یار عظام و اهل بیت کرام رضوان الله علیهم اجمعین و اوصاف جمیله‌ی امام اعظم رحمه الله علیه در ۳۶ بند آورده. بعد از آن‌ها سه مخمس از بیدل نوشته شده‌است. از صص ۱۳۷ حاشیه‌ها تمام شده. از این جا به بعد رباعیات بیدل نوشته شده است. تا صص ۱۴۴ حاشیه‌ها مذهب و از صص ۱۴۵ ساده است. در صص ۱۴۵ و ۱۴۶ مخمس دیگری از بیدل آورده‌است. در صص ۱۴۷ که آخرین صفحه است، خاتمه الطبع نوشته شده‌است. شماره‌ی صفحات گاهی در حاشیه، گاهی در بالای صفحه و داخل حاشیه و گاهی خارج از آن است. اشعار بیدل در کادر وسط صفحات است. بین ابیات نیز ستون باریکی است که مصراع‌ها را جدا می‌کند. آخرین بیت هر غزل هم در زیر ابیات در یک کادر تزیین شده قرار گرفته. صفحه‌ی اول با بسم الله الرحمن الرحیم شروع شده‌است. در پایان کتاب نیز خاتمه الطبع نوشته شده است.

صفحه‌ی عنوان: در وسط صفحه‌ی عنوان نوشته شده «میرزا بیدل مع رباعیات عمر خیام»

شرحی مختصر درباره‌ی مقدمه و مطالب کتاب: اشعار بیدل دهلوی و رباعیات عمر خیام نیشابوری، ۱۴۷ص (از صص ۲ تا ۱۳۷ غزلیات؛ از صص ۱۳۷ تا ۱۴۷ رباعیات)، (در حواشی صص ۲-۸ شرح حال حکیم عمر خیام و در حواشی صص ۹-۱۳۷ رباعیات حکیم عمر خیام. ترتیب همه اشعار الفبایی است. در صفحه‌ی اول، گردآورنده‌ی کتاب مقدمه‌ای را بر آن نگاشته. وی پس از سپاس خداوند و درود بر پیامبر در مورد جایگاه خیام، مطالبی را شرح داده و این که عارفان و ظریفان زمانه شوق و عشقی به مطالعه‌ی رباعیات او دارند ولی اثر کاملی وجود ندارد. نسخه‌ی موجود هم با این که در ایران به طبع رسیده، از کثرت تصحیف و تحریف و اسقاط، هیچ رایحه‌ای از نسخه‌ی اصلی در آن نیست. بنا بر این ایشان (میرزا محمد شیرازی) بعد از زحمات زیاد، نسخه‌ی کامل و صحیح آن را در کتاب خانه‌ی سلطانی یافته و بعد از مقابله و تصحیح، آن را به زیور طبع درآورده‌است. وی در ادامه به شرح حال خیام، زادگاه، تخلص و تحصیلاتش پرداخته و درباره‌ی دوستی و عهد و پیمان سه یار دبستانی؛ خیام، حسن صباح و خواجه نظام‌الملک مطالبی نوشته. سپس داستان معروف شراب خواری خیام و رباعی گفتن و تغییرات چهره و مرگش را بیان نموده‌است. او شرح آرامگاه خیام و پیش بینی خود او را از زبان نظام‌الملک آورده و در پایان، این گونه نوشته: «این حالات را از کتب مورخین پاریس آورده‌ام. والله اعلم بالصواب.» بعد از این مقدمه رباعی‌ها (۷۴۲ رباعی در حاشیه‌ها) شروع می‌شود.

درباره‌ی بیدل هیچ اظهار نظری مشاهده نگردید و غزلیات او در قسمت اصلی در وسط صفحه نوشته شده‌است. بعد از غزلیات تخمیزی در ۱۰ بند در نعت پیامبر اکرم و سپس مخمس دیگری به نام مدیح چهار یار عظام (ابوبکر، عمر، عثمان و علی) و اهل بیت کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین و اوصاف جمیله‌ی امام اعظم رحمه الله علیه در ۳۶ بند نوشته شده، به نظر می‌رسد این دو مخمس از شاعری با نام یا تخلص «معتصم» است

بعد از این دو مخمس، سه مخمس از بیدل است و در صفحه‌ی ۱۳۷ حاشیه‌ها تمام شده و سپس رباعیات بیدل را در جدول‌هایی در وسط صفحه نوشته (۴۲ رباعی) تا صفحه‌ی ۱۴۴ که با این جمله و شعر به پایان می‌رسد:

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب

هر که خواند دعا طمع دارم / زان که من بنده گنه کارم

«العبد المذنب خوقندی»

خاتمه‌الکتاب: با بیان علت تألیف کتاب و اظهار فروتنی و تواضع و التماس دعای خیر خود را چنین معرفی می‌کند: کتبه‌المذنب ملا یولدش ابن استا خال محمدی خوقندی کمترین از تلمیذان سید محمد صالح البخاری من القریه العرب خانه و با این جملات آن را به پایان می‌رساند: اتمام یافت این کتاب در سلخ ماه جمادی الاخر سنه ۱۳۲۶ در شهر آق مسجد و الحمدلله علی‌التمام بعنایه الملك العلام.

و باز مخمس دیگری از بیدل آورده و در صفحه‌ی ۱۴۷ که آخرین صفحه است خاتمه الطبع را نوشته است

خاتمه الطبع: ... این نسخه‌ی جدید سحر زبان اعجاز بیان سخن گستر چون آسمان بلند متواضع مانند شاخ برومند اعی قاضی ولایت تاشکند محمد غلام رسول خواجه ابن محمد سید رسول خواجه به طریق هدیه تحفه نمودم که به طور گل دسته مطبوع فرمایند بهار جدید و آیینی قابل دید شیوع نمایند. لهذا به مترصد این کار خیریت انجام نموده به حسن انتظام و به کمال حلیه‌ی زیبایی و تمام حلیه‌ی رعنائی کرسی نشین شاهد مقصود گردانید.

آغاز کتاب: اشعار بیدل: بسم الله الرحمن الرحيم

به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آن جا / سر مویی گر این جا خم شوی بشکن کلاه آن جا

ادبگاه محبت ناز شوخی بر نمی دارد / چو شبنم سر به مهر اشک می بالد نگاه آن جا

حاشیه: شرح حالات حکیم عمر خیام: پس از سپاس خدا و درود پیغمبر صلی‌الله‌علیه و سلم که هیئت زینت دیوان و زیور دفتر بر مستخبران احادیث حقایق از روات اذواق هدی‌الله و مستنجان نتایج معارف از بینات اشکال فطرت الله و مسترشدان مراحل طلب و سرگشتگان قوافل درد و تعب پوشیده نماند که ابیات رحیق آیات و اشعار شکر شعار العارف المحقق کان گوهر ظرافت و گوهر کان فصاحت الحکیم المتأله و المتکلم المتوله حکیم عمر المتخلص بخيام نیشابوری

انجام کتاب: ... این نسخه‌ی جدید سحر زبان اعجاز بیان سخن گستر چون آسمان بلند متواضع مانند شاخ برومند اعی قاضی ولایت تاشکند محمد غلام رسول خواجه ابن محمد سید رسول خواجه به طریق هدیه تحفه نمودم که به طور گل دسته مطبوع فرمایند بهار جدید و آیینی قابل دید شیوع نمایند. لهذا به مترصد این کار خیریت انجام نموده به حسن انتظام و به کمال حلیه‌ی زیبایی و تمام حلیه‌ی رعنائی کرسی نشین شاهد مقصود گردانید.

معرفی اجمالی کتاب ۳ - کتاب (چهار کتاب + داستان انبیا)

نام اثر: چون نسخه ی خطی حاضر دارای جلد نیست، بنابراین نام شناخته شده‌ای ندارد. ولی در جست و جویی که انجام دادم متوجه شدم که اثری با این موضوعات در آسیای میانه به نام چهار کتاب وجود داشته که یکی از منابع مهم آموزش احکام به شمار می‌رفته است. در تاجیکستان نیز کتابی تقریباً با این مشخصات به نام «چهار کتاب» موجود است که گفته می‌شود یکی از کتب مهم آموزش مذهبی بوده است. (www.Hajjij.com) بخش آشنایی با کشور تاجیکستان) هم چنین در کتاب خانه گنج بخش پاکستان نیز کتابی با این مشخصات ثبت شده که البته دارای جلد است ولی نامی ندارد.

زبان اثر: فارسی - عربی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: این اثر به نویسنده‌ای به نام محمد حسین البخاری نسبت داده شده است. احتمالاً نسخه‌های خطی فراوانی از کتاب دوم نیز با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی در کتاب خانه‌های ایران و پاکستان موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹)

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

موضوع: دین اسلام، احکام و اصول فقه مذهب حنفی، اخلاق و پند و اندرز

نوع خط: تمام نوشته‌ها به خط نستعلیق و اندازه معمولی است که با مرکب سیاه نوشته شده ولی در ۷ صفحه‌ی آخر، نیت نمازها را با خط نسخ و کمی درشت نگاشته‌اند. با این که خط همه‌ی کتاب نستعلیق است ولی خطها ناهمگون بوده و اندازه‌ی آنها هم کمی باهم فرق دارند. شاید کاتب‌ها متفاوت بوده‌اند. از غلط‌های املائی نظیر افتادگی حروف و جابه‌جایی نیز مبرا نیست.

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۱×۱۵)

تعداد صفحات: صفحات موجود، شمارگان ندارد. بنده شمردم ۱۱۸ ورق برابر با ۲۳۶ صفحه بود.

جلد: ندارد

محل انتشار: -

زمان انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب ناقصی است. صفحات اول را ندارد با توجه به شیرازه‌ی پارچه‌ای و کهنه‌ی آن شاید ۳۰ یا ۴۰ ورق افتاده باشد. کاغذش به نظر سمرقندی است و شکری رنگ. کناره‌های صفحات پوسیده شده است. پنج رساله یا جزوه در یک جلد گردآوری شده. بدون جلد با شیرازه‌ی پارچه‌ای و مندرس.

صفحات کتاب نیز از آسیب روزگار در امان نبوده‌اند. ورقی نیز به آخر این کتاب الصاق گردیده که مسأله‌ای را بیان نموده بدین شرح که زید نامی به شخصی به نام آخوند ملا محمد دشنام داده و اهانت کرده و به همین علت با استناد به احکام شرع باید تعزیر گردیده و مجازات شود. بقیه افتاده است. در حاشیه‌ی این ورق بیان زوال ساعات شب و روز در ماه‌های سرطان، سنبله و میزان نوشته شده‌است.

علائم خاص (مهر یا امضاء): ندارد

صفحه آرایبی: صفحات بدون شماره بوده و هیچ تزیینی ندارد. در بعضی از صفحات جمله‌ی «اگر پرسند» و در بعضی جاها اعداد و در یکی از رسالات عنوان فصل‌ها و باب‌ها و آیات با شنگرف نوشته شده است. با توجه به مطالب کتاب، صفحات آخر کتاب باید به بخش چهارم مربوط باشد. بعضی از صفحات افتاده و بعضی صفحات خالی هستند. در بخش آخر کتاب نیز به هم ریختگی مشاهده می‌شود. صفحاتی از کتاب چهارم به آخر کتاب منتقل شده‌است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد

توضیحات: کتاب خطی موجود در بخش نسخ خطی آکادمی علوم بيشکک حاوی پنج کتاب به شرح زیر است:

کتاب اول که ۱۱ صفحه است بدون آغاز و انجام می باشد. کتاب دوم دارای ۲۲ صفحه و به نظم است. کتاب سوم ۲۵ صفحه دارد. نام کتاب چهارم که ۸۵ صفحه دارد و مؤلف، آن را مهمات المسلمین نامیده است. کتاب پنجم ۹۰ صفحه بوده و بازنویسی پندنامه‌ی شیخ عطار است.

بررسی اجمالی مطالب پنج کتاب:

۱- کتاب اول که ۱۱ صفحه‌ی آن موجود است و در بین این ۱۱ صفحه نیز صفحاتی افتاده، شامل دو داستان از حضرت سلیمان است؛ یکی درباره گم کردن انگشتر و دیگری رفتن حضرت سلیمان به شهری برای پیدا کردن هیزم فروشی که همانم ایشان بوده. داستان آخر از حضرت عیسی است. موضوع این کتاب داستان‌هایی از انبیای الهی است ولی موضوع کتاب‌های دیگر احکام و اخلاق است.

آغاز کتاب اول: مهر سلیمان بدو داد و سلیمان علیه‌السلام انگشترش بشناخت و در دست کرد همان ساعت تاج و تخت دیو و پری که غایب شده بودند حاضر شدند زن در حیرت ماند و ...

پایان کتاب اول: گفتند ای پیغمبر خدا ما هر زن و شوهرانیم و این پسر مان ست از غایت بنوایی ترک شهر گرفتیم و در میان ما سه کس از یک جامه کهنه بیش نیست تا هر که . (ادامه ندارد).

۲- شرح مختصر مطالب کتاب دوم که به نظم و در قالب مثنوی است:

این کتاب شامل سه باب است.

باب اول که چهار فصل دارد:

- ۱- در بیان فرض‌های وضو
- ۲- در بیان سنت‌های وضو
- ۳- در بیان مستحبات وضو
- ۴- در بیان مکروهات

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباہ می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

- ۱- در بیان فرض های غسل
- ۲- در بیان سنت های غسل
- ۳- مقدار آب در وضو و غسل

در ادامه درباره‌ی تیمم، نماز و روزه نیز مطالبی نوشته شده که در قالب باب یا فصلی جداگانه نیست.

زمان تألیف: در آخر کتاب تاریخ نظم بدین شرح آمده است:

نیمه از جمادی‌الاول بود کین نظم گشت مستقبل

نود و نه برفت شش صد سال از وفات رسول تا امسال

۱۵ جمادی‌الاول سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی

مؤلف: در بخشی از کتاب این گونه خود و اثرش را معرفی کرده است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است لایق روزگار اصحاب است

این ترا یادگار از شرف است نام او در جهان به هر طرف است

از بخاراست مولد و نسبش وز خراسان علوم و مکتبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین

بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به

نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که شاید مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

آغاز کتاب دوم:

ابتدا می‌کنم به نام خدا کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی‌رانم که به جان و دلش همی‌خوانم

پایان کتاب دوم:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تألیف کتاب است به پایان می‌رسد.

نیمه از جمادی‌الاول بود کین نظم گشت مستقبل

نود و نه برفت شش صد سال از وفات رسول تا امسال

رحمت حق نثار خواننده بر نویسنده رساننده

هر که خواند دعا طمع دارم زان که من بنده‌ی گنه‌کارم

۳- کتاب سوم نیز در باره دین اسلام و احکام و ارکان آن است که چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز.

آغاز کتاب سوم: بدان اسعدک الله فی الدارین این کتابی است در بیان معرفت ایمان و اسلام و نماز و روزه و زکوه و حج و فریضه و سنت و احکام و ارکان نماز و این کتاب را بر چهار فصل بنا نهاده شد تا مبتدیان را پسندیده افتد.

پایان کتاب سوم: ... اگر پرسند مهتر عزراییل مذهب به که داشت جواب بگو که مذهب مهتر اسرافیل اگر پرسند مهتر اسرافیل مذهب به که داشت جواب بگو که میان مهتر اسرافیل و خدای تعالی اسراریست آن را هیچ کس نداند و نخواند. تم بتول کتاب

۴- کتاب چهارم شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

این کتاب در قرن نهم هجری قمری یا بعد از آن نوشته شده چون نویسنده در بخشی از کتاب از شاه قاسم انوار (متوفا به سال ۸۳۸) نام برده است. کتاب چهارم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. نقل مستقیم: (دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد).

آغاز کتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحیم

قال النبی علیه السلام طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه صدق رسول الله فرمودند اگر پرسند که رسول الله صلی علیه و سلم طلب کردن علم فریضه است بر همه مسلمانان از مردان و زنان آزاد و بنده اگر پرسند چهار علم است ...

پایان کتاب چهارم: ... آن کس به رحمت خدای تعالی نزدیک تر است از کسی که نماز نمی گزارد. و نیز امام باکرام گفته اند من جمع کتاب ها را مطالعه کرده ام اول تا آخر قرآن را ملاحظه ساخته ام کسی که نماز نگذارد و مسلمان باشد نیافتم از مفتاح الجنان تم

۵- کتاب پنجم به نظم (مثنوی) است و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سید المرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

در این قسمت افتادگی هایی در مطالب و صفحات وجود دارد و در بعضی از قسمت ها جا به جایی مطالب نیز مشاهده می گردد، می توان گفت که تمام مطالب و ترتیب آنها به طور کامل با پندنامه یکی نیست.

آغاز کتاب پنجم:

حمد بی حد آن خدای پاک را / آن که جان بخشید مشیت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

آن که فرمان کرد قهرش باد را / او سزایی داد قوم عاد را

پایان کتاب پنجم: لازم به ذکر است که این پایان واقعی پندنامه نیست و ممکن است در صحافی اثر موجود، این جابه‌جایی صورت پذیرفته باشد. ... انی اعود بک من الشرک بک انا اعلم و استغفرک لما لا اعلم انک انت علام الغیوب و غفار الذنوب و ستار العیوب و کشاف القلوب و لا حول و لا قوه الا بالله العلی العظیم ماشالله کان و ما لم یشا لم یکن برحمتک یا ارحم الراحمین.

پایان کتاب پندنامه در این مجموعه: نقل به عین:

(چون دل برداری و دوست نهی / می‌نماید در ترار فریبی
با فقیران هر که همدم می شود / در سرای خلد محرم می‌خرد
شد به توفیق خدا لالیان / این کتاب بکاهی دوشنبه تمام
ای پسر خو را به درویشان سپار / تا نگهدارو بود پروردگار)

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴ – دیوان حافظ

نام اثر: دیوان خواجه حافظ شیرازی

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی

زمان تألیف: قرن ۸ هجری قمری / قرن ۱۴ میلادی

کاتب: با توجه به خط نوشتار و شیوه‌ی نوشتن عنوان شعرها احتمالاً کاتب هردو ملا شاه یولداش است.

نوع خط: نستعلیق

محل استنساخ: تاشکند

محل انتشار: تاشکند

زمان استنساخ و انتشار: با نام دیوان خواجه حافظ شیرازی که ۱۲۸ صفحه دارد در سال ۱۳۲۴ هجری قمری / ۱۹۰۶ میلادی

استنساخ و چاپ شده است. با نام خواجه حافظ هم احتمالاً در سال ۱۳۲۹ هجری قمری / ۱۹۱۱ میلادی استنساخ و چاپ

شده است. <http://www.ensani.ir/fa/content/۳۷۱۳۹۷/default.aspx>

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

اندازه کتاب: وزیری (۱۷ × ۲۷/۵)

تعداد صفحات: ۲۱۱ صفحه

جلد: جلد گالینگور سبز تیره که چند حاشیه‌ی تزئینی مذهب دارد. در وسط هم ترنج و سر ترنج‌های ضربی و در گوشه‌های

حاشیه‌ی اصلی لچک‌های مذهب دارد. عطف سرخ رنگ آن هم از نیمه ریخته و فقط شیرازه‌ی پارچه‌ای مندرسی باقی مانده است.

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان، روستای اوچ تپه، استان باتکن. بازمانده از قاضی ملا بگیم‌آتا به نوه‌اش صدیق عثمانف که در

ماه اوت سال ۱۹۷۶ دریافت شد.

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: جلد آن ساییده و کم رنگ است. شیرازه‌ی مندرسی باقی مانده. اطراف صفحات پوسیده و پاره شده. صفحه‌ی اول یعنی غزل اول موجود ولی بقیه تا صفحه ۳۹ افتاده، تا صفحه ۷۴ هست و از ۷۴ تا ۹۷ افتاده. از یکی ۹۸ تا ۱۱۱ از دیگری ۱۱۱ تا ۱۴۲ موجود است. دوباره از صفحه ۱۲۳ شروع شده با این بیت: «مغنی کجایی بزن بربطی/ بیا ساقی از باده پرکن بطی» گویا یکی از کتاب‌ها ۱۲۸ صفحه و دیگری بیش از ۱۴۲ صفحه بوده. صفحه عنوان هم دو تا است و هر کدام نوشته و طرح مخصوصی دارند. نام انتشارات هردو به روسی نوشته شده؛ در دیوان خواجه حافظ شیرازی چاپ خانه‌ی عارف جان آف در شهر تاشکندو در دیوان خواجه حافظ چاپ خانه غلام حسن عارف جان آف در شهر تاشکند نوشته شده. کاغذ صفحات کاهی زرد و کمی پوسیده و رطوبت دیده است.

صفحه آرایشی: تمام صفحات کادر بندی شده و شعرها اعم از غزل، رباعی و ... داخل این کادرها نوشته شده‌اند. تزیینات دو کتاب در صفحه اول نیز با هم فرق دارند.

توضیحات: این مجلد شامل دو کتاب از دیوان حافظ می باشد که یقیناً کتاب‌های جداگانه بوده‌اند و کسی که آشنایی زیادی با خط فارسی نداشته آن‌ها را از روی ظاهرشان در یک جا گرد آورده است. بنابراین بسیاری از صفحات پس و پیش یا تکراری‌اند. دو صفحه‌ی عنوان به شرح ذیل وجود دارد:

- ۱- ان احسن الحسن الخلق الحسن صدق رسول الله الحمد و المنه در این اوان سعادت اقتران و زمان فرحت نشان «خواجه حافظ» به سعی و اهتمام ملا شریف خواجه ایشان خجندی در شهر تاشکند در مطبع غلامی الحسنی طبع شد.
 - ۲- بعون صناع مکین و مکان فضل خلاق زمین و آسمان الحمد و المنه این کتاب مستطاب مسمی به «دیوان خواجه حافظ شیرازی» به سعی و اهتمام حاجی صدیق خواجه خجندی در شهر تاشکند در مطبع غلامیه طبع شد.
- حاشیه نویسی:** در یکی از کتاب‌ها اشعار در حاشیه هم نوشته شده ولی در کتاب دیگر حاشیه‌ها خالی است.
- شرحی مختصر درباره‌ی مطالب:** خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.
- در این کتاب هم مانند همه‌ی دیوان‌های حافظ، ابتدا غزلیات، سپس ساقی نامه، مخمس، نصیحت، شکایت، تاریخ و رباعیات نوشته شده است. در کتابی که ۱۴۲ صفحه دارد تعداد رباعیات زیاد است.

آغاز (۳ سطر): آغاز کتاب «خواجه حافظ شیرازی»:

بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها/ که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها
ببوی نافه‌ی کاخر صبا زان طره بگشاید/ زتاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دل‌ها
پایان: پایان کتاب خواجه حافظ شیرازی این گونه است:

رباعیه

حافظ ورق سخن درایی طی کن / وین خامه تزویر و ریایی پی کن
خاموش نشین که وقت خاموشی تست / می درکش و جام باده را پر می کن
تمت الکتاب بعون الملک الوهاب

العبد المذنب ملا شاه يولداس

کاتب بی جان را ز اصلست خاک / باز راجع می شود بر خاک، خاک

آغاز کتاب «خواجه حافظ»:

بسم الله الرحمن الرحيم

الا يا ايها الساقى ادر كاساً و ناولها/كه عشق آسان نمود اول ولى افتاد مشکلها

ببوى نافه كاخى صبا زان طره بگشايد/ زتاب جعد مشكيش چه خون افتاد در دلها

پایان کتاب «خواجه حافظ»: پایان این کتاب افتاده و آن چه که در آخر نسخه‌ی حاضر موجود است این رباعی است:

رباعیه

ای کاش که بخت سازگاری کردی / یا چرخ زمانه باز یاری کردی

از دست جوانیم چو بر بود عنان / پیری چو رکاب پایداری کردی

رباعیه

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵ - رشحات

نام اثر: رشحات (رشحات عین الحیات)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم و نثر

مؤلف: فخرالدین علی بن الحسین الواعظ کاشفی المشتهر بالصفی

زمان تألیف: ۹۰۹ هجری قمری / ۱۵۰۳ میلادی

کاتب: ملا یوسف

نوع خط: خط تحریری

زمان استنساخ: ۱۳۲۹ هجری قمری / ۱۹۱۱ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: در ذکر طبقات خواجهگان سلسله نقشبندیه من اولها الی آخرها و ذکر و مناقب خواجه عبیدالله احرار تاشکندی (متوفی:

۸۹۵ هجری قمری / ۱۴۸۹ میلادی)

اندازه کتاب: وزیری (۱۳/۵ × ۲۲/۵)

تعداد صفحات: ۳۹۶ صفحه

جلد: جلد گالینگور زیتونی رنگ مایل به زرد است. نقش ترنج لوزی شکل سرخ رنگ و کلاله‌های کیود رنگ بر رو و پشت آن

حک (ضرب) شده است. عطف آن نیز سرخ رنگ است. نوشته‌ای بر روی جلد وجود ندارد و کناره‌های آن ساییده و رویه‌ی آن

خورده شده است. بلافاصله بعد از جلد به ابتدای آن صفحه‌ای اضافه شده که حاوی ابیاتی به زبان ترکی (ازبکی) است.

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: ۱۳۲۹ هجری قمری/۱۹۱۱ میلادی

محل پیدا شدن نسخه: قرقیزستان

محل نگه داری: بخش نگه داری نسخه‌های خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلد گالینگور و نقش ترنج ضربی که کمی مندرس و کثیف شده و رنگش رفته. کاغذی مرغوب به رنگ گاهی زرد رنگ تیره دارد. صفحات آن سالم و مرتب و با حاشیه‌های مذهب و منقش تزیین شده‌است. علایم خاص (مهر یا امضای): مهر کتابخانه‌ی شهر بیشکک (اتحاد جماهیر شوروی)، بخش زبان، ادبیات و تاریخ، شعبه‌ی نسخ خطی را دارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای حاشیه‌های منقش و مذهب است. صفحه‌ی عنوان و سرآغاز صفحه‌ی اول بسیار زیبا تزیین شده است. تا ص ۲۴ کلمات رشحه، بیت، نظم، رباعی و ... مذهب است ولی بعد از آن با کشیدن خطی بر روی آن‌ها این موارد را مشخص نموده‌است. مخمسی هم که بعد از پایان مطالب کتاب آورده به طور مورب و داخل کادر و حاشیه نوشته شده‌است. صفحات دارای شمارگان است و شماره هر صفحه در وسط بالای آن نوشته شده که تا ص ۲۵ مذهب است. هم چنین تا ص ۲۵ کلماتی مانند رشحه، نظم، رباعی و اسامی و آیات و احادیث و ... مذهب بوده ولی بعد از این صفحه با کشیدن خط بر روی آن‌ها این موارد را متمایز نموده‌است.

صفحه عنوان: بعون صنایع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان الحمدلله که درین ایام خجسته نسخه متبرکه مشتمل بحالات بزرگان دین متین اعی «رشحات» باهتمام ملامیر مخدوم ابن شاه یونس مرحوم تاجر کتاب در ولایت تاشکند آراسته و پیراسته شد در شهر تاشکند در مطبع غلامیه.

به زبان روسی هم نام چاپ خانه عارف جانف و شهر تاشکند را نوشته و در پایین آن، مهر این تاجر ثبت شده‌است. این صفحه تزیینات و حواشی زیبایی دارد. تاریخ انتشار هم در کنار عنوان کتاب نوشته شده‌است.

حاشیه نویسی: حاشیه‌ها مذهب و منقش‌اند. در بعضی از آن‌ها توضیحاتی نوشته شده‌است.

شرح مختصر مطالب:

رشحات عین الحیات کتابی است مبسوط از مولانا صفی‌الدین علی بن حسین واعظ کاشفی (متوفی: ۹۳۹ هجری قمری/ ۱۵۳۲ میلادی) در معرفی خواجگان طریقت نقشبندیه و ذکر فضایل و مناقب خواجه عبیدالله احرار تاشکندی (متوفی: ۸۹۵ هجری قمری/ ۱۴۸۹ میلادی) که در سال ۹۰۹ هجری قمری/ ۱۵۰۳ میلادی که با حساب حروف ابجد برابر با کلمه‌ی رشحات است، نگارش آن پایان یافته است. این کتاب شامل یک مقاله، سه مقصد و یک خاتمه به شرح ذیل است:

مقاله: در ذکر طبقات خواجگان نقشبندیه

مقصد اول: در ذکر آباء و اجداد و اقربای حضرت ایشان و تاریخ ولادت آن حضرت و ایام صبا و شمه‌ای از شمایل و اخلاق و اطوار آن حضرت.

مقصد دوم: در ذکر بعضی از حقایق و معارف و دقایق و لطایف و حکایات و امثال که در خلال احوال از حضرت ایشان بی‌واسطه استماع افتاده است.

مقصد سوم: در ذکر بعضی از تصرفات عجیبه و امور غریبه که به طریق خرق عادت از آن حضرت ظاهر شده.

خاتمه: در ذکر تاریخ وفات حضرت ایشان و کیفیت انتقال و ارتحال آن حضرت از دار دنیا به دار آخرت.

در صص ۸، ۹ و ۱۰ از ارسالن باب (شخصیت مشهور در قرقیزستان) به عنوان مراد و عارفی عظیم آشان نام برده‌است.
در صفحه‌ی ۳۹۳ مطالب کتاب با این ابیات تمام شده:

آن کرم روان که عالم از غلغله‌شان / پر بود سفر افتاد از این مرحله شان
بیچاره صفی چون سلکی سوخته پای / افتان خیزان از عقب قافله شان
و صلی الله علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین

در صص ۳۹۴ و ۳۹۵ مناجاتی به زبان عربی با این عنوان آورده است: تخمیس لمناجات حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله تعالی عنه. در پایان این مناجات، آخرین جمله‌ی کتاب را نوشته است:

تمت فی یدالفقییر ملا یوسف حقیر

آغاز کتاب:

الحمد لمن رشّ رشحات الحقایق و الحکم علی قلوب العارفین بفیضه الاقدس الاقدم و الصلوٰه علی ... اما بعد چنین گوید فقیر
بی بضاعت و حقیر خالی از استطاعت فخرآلّ دین علی بن حسین الواعظ کاشفی المشتہر بالصّفی ...

انجام کتاب:

لساعی

حمد در معین شده باری / ختم شد ذکر اهل اختیار

بشنیدم خرد به گوشم گفت / تاریخش رشحات (۹۰۹) احراری (۴۲۰)

طبع تاریخ وی کنم معلوم / هجرت (۶۰۸) یا مصطفی (۲۴۰) شود مفهوم (۴۸۱)

سنه ۱۳۲۹ هجری

و ببقی الخط فی القرطاس دهر / و کاتبه ترمیم فی التراب

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶ – دیوان حافظ

نام اثر: خواجه حافظ

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: حاجی قاسم

زمان استنساخ: نامشخص

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: رقعی (۱۴ × ۲۳)

تعداد صفحات: ۱۲۰ صفحه

جلد: گالینگور با جلد سبز تیره، دارای ترنج، کلاله، سرترنج و کچک که اطرافشان چندحاشیه بندی زیبا دارد که همگی مذهب و ضربی هستند. بسیار رنگ و رو رفته و مندرس با کناره های رویه‌ی آن پاره و پوسیده. شیرازه‌ی سرخ رنگ داشته که رنگش از بین رفته و شاید بعداً چسبانده شده... گوشه‌ی پایین رویه‌ی پشت جلد هم پاره شده و افتاده.

زمان انتشار: نامشخص

زمان انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان، روستای آکتاتیر، استان باتکن، (مامات علیف). ماه های ژوئن- اوت سال ۱۹۷۶

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب چاپ سنگی با جلد رنگ و رو رفته با کاغذ کاهی نامرغوب که صفحات ابتدایی آن تا ص ۲۴ تقریباً پاره، کهنه و پوسیده است با وجود این تمام صفحات موجود و به ترتیب شمارگان است.

علائم خاص (مهر یا امضاء): در آخرین صفحه، دست نوشته‌ای دارد با خط ناشیانه‌ی فارسی و زبان ترکی بدین مضمون: کتاب از آرشیو ملا عمر علی بای است. به نیم صوم (واحد پول) از ملاحسین خریده. در بعضی از حاشیه ها هم با مداد یا قلم درشت حروف فارسی یا کلماتی با خطی ناشیانه نوشته شده است.

توضیحات: در لای این کتاب چهار صفحه شعر به زبان ترکی از کتاب دیگری وجود داشت با تخلص «هویدا». لازم به ذکر است که در ابتدای نسخه‌ی کتاب رشحات موجود در آکادمی نیز قبل از صفحه‌ی عنوان شعری از این شاعر و با این تخلص وجود دارد.

صفحه‌آرایی: صفحه اول تزیین شده و تا صفحه‌ی ۴ هم حاشیه ها تزیین شده‌اند ولی بعد از آن فقط کادربندی دارد. هر یک از غزل ها، رباعی ها و ... داخل کادر هستند و مصراع‌های بیت آخر غزل در پایین آن زیر هم در یک کادر جدا قرار دارد. صفحات کتاب به دو رنگ زرد کاهی و آبی است؛ از ص ۱ تا ۴۹ زردکاهی رنگ و از ص ۴۹ تا ۷۳ آبی رنگ و از ص ۷۳ تا ۹۷ زردکاهی و از ص ۹۷ تا آخر آبی رنگ است.

صفحه‌ی عنوان: من کان له کین فلیس له دین/

الحمد لله و المنه که چون این کتاب مستطاب مسمی / خواجه حافظ/

در شهر تاشکند در مطبع غلامیه طبع شد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

در کتاب حاضر از صفحه‌ی اول غزل ها به ترتیب الفبا شروع شده تا ص ۱۱۰ و بعد رباعی‌ها شروع می‌شود. ساقی نامه، نصیحت نامه، تاریخ، مخمس و شکایت را ندارد. در هر صفحه ۵ رباعی و یک بیت از رباعی بعدی نوشته شده. مجموعاً ۵۲ رباعی است.

آغاز: بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها/ که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها
ببوی نافه کآخر صبا زان طره بگشاید/ زتاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها
انجام: ای کاش که بخت سازگاری کردی/ یا چرخ زمانه باز یاری کردی
از دست جوانیم چو بر بود عنان / پیری چو رکاب پایداری کردی
خط در ورق دهر بماند صد سال / بیچاره نویسنده که در خاک رود
الراقم احقر العباد حاجی قاسم

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷ – دیوان حافظ

نام اثر: بی نام (دیوان حافظ)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: نامشخص

محل استنساخ: نامشخص

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: وزیری (۱۶×۲۴)

تعداد صفحات: ۱۶۰ صفحه بوده که ۲ صفحه افتاده و موجود ۱۵۸ صفحه است.

جلد: جلدی از مقوا دارد که به علت نبودن جلد اصلی با آن دوخته شده.

زمان انتشار: نامشخص

محل انتشار: نامشخص

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان، استان باتکن، ۱۹۷۶

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: اگر جلد و صفحه‌ی عنوان را که وجود ندارند، در نظر نگیریم تقریباً سالم مانده. کناره‌های صفحات اندکی پوسیدگی دارند. پارگی جزئی در برخی از صفحات وجود دارد. رنگ صفحات متنوع است. زردکاهی، آبی و صورتی که به ترتیب تکرار شده‌است.

علائم خاص (مهر یا امضاء): در ص ۱۵ نشانه‌ای از یک مهر است که کم رنگ شده و قابل خواندن نیست.

صفحه‌آرایی: کتاب زیبا و آراسته‌ای بوده و صفحات آن از زرد کاهی، آبی و صورتی تشکیل شده به این ترتیب که از هر کدام هشت ورق است و به نوبت تکرار می‌شود. داخل صفحات هم کادربندی ۳ خطی شده و هر غزل یا رباعی داخل یک کادر نوشته شده و وسط کادر هم خطی کشیده اند که مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. دو مصراع آخر هم در پایین کادر و زیر هم نوشته شده که اطراف آن‌ها تزیینات متنوعی (۴ نوع نقاشی) دارد. صفحه‌ی عنوان ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود. در این اثر، اشعار به ترتیب الفبا نوشته شده. ابتدا غزلیات سپس ساقی نامه، مخمس، نصیحت، شکایت، تاریخ و رباعیات آمده‌است.

آغاز:

ما در پیاله عکس رخ یار دیده ایم / ای بی‌خبر ز لذت شرب مدام ما

چندان بود کرشمه‌ی ناز سهی قدان / کاید به جلوه سرو صنوبر خرام ما

مستی به چشم شاهد دل بند ما خوش است / زان رو سپرده‌اند به مستی زمام ما

انجام:

رباعیه

ای کاش که بخت سازگاری کردی / یا چرخ زمانه باز بازی کردی

از دست جوانیم چو بر بود عنان / پیروی چو رکاب پایداری کردی

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸ – دیوان حافظ

نام اثر: غزلیات

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / ۱۴ میلادی

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: نامشخص

محل استنساخ: نامشخص

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: خط تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۵×۲۴)

تعداد صفحات: با صفحه‌ی عنوان ۲۸ صفحه است.

جلد: جلد ندارد و با ورق‌ی سفید صفحات به هم دوخته شده‌اند.

محل انتشار: با اجازه‌ی انتشار شماره‌ی ۳۰۲۲ از سن پترزبورگ در تاریخ ۱۲ سپتامبر سال ۱۸۹۲ در تاشکند چاپ شده‌است.

زمان انتشار: ۱۲/۰۹/۱۸۹۲ میلادی (۱۲۷۱/۰۶/۲۲ شمسی) (۱۳۱۰/۰۲/۱۹ قمری)

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلد و شیرازه‌ای است که معلوم است بسیار زیبا و آراسته بوده و کاغذ مرغوبی داشته ولی گذر زمان و نگه‌داری نادرست، جلد، شیرازه و صفحات زیادی از آن را به تاراج برده‌است. چند ورق که با ورق‌ی سفید به هم وصل شده‌اند. کناره‌های صفحات، مخصوصاً برگ اول پوسیده و پاره شده. آثار نم زدگی و کپک در صفحات موجود است. حروف (ک) و (گ) وقتی اولین یا دومین حرف بیت هستند، در بسیاری از موارد به شکل ی کوچک (مثل همزه) نوشته شده‌اند. **علائم خاص (مهر یا امضای):** دعایی با مداد و خطی ناشیانه بر حاشیه‌ی بالای صفحه ۳۴ نوشته شده (بسم الله الرحمن الرحيم لاحول و لا قوه الا بالله العلی العظیم) که مقداری از آن پوسیده و خورده شده. در حاشیه‌ی صفحه ۲۴ به زبان ترکی نوشته که این کتاب مال عمر بای است. هم چنین در صفحه ۳۶ که آخرین صفحه‌ی موجود است با جوهر بنفش نوشته شده (مر میر کریم).

صفحه‌آرایی: صفحه اول تزیین شده ولی بعد از آن فقط کادربندی دارد. هریک از غزل‌ها داخل کادر ۳ خطی و مصراع‌های بیت آخر غزل در پایین آن زیر هم در یک کادر جدا قرار دارد. وسط کادر هم خطی کشیده‌اند که مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. دو مصراع آخر هم در پایین کادر و زیر هم نوشته شده‌است.

صفحه‌ی عنوان: بعون الله تعالی شأنه / غزلیات / صدرالعرفا و ذخرالشعرا الاستاذ خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی طاب الله ثراه و جعل الجنة المثواه / به اهتمام حاجی محمد شاه خواجه ولدشاه فیض الله خواجه مرحوم در بلده شاش در مطبع لاختین به حسن طبع مطبوع اهل جهان شد.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود. این جزوه شامل تعدادی از غزلیات حافظ است.

آغاز: بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها / که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها

به بوی نافه‌ای کاخر صبا زان طره بگشاید / زتاب جعد مشکینش چه تاب افتاد در دل‌ها

به می سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید / که سالک بی‌خبر نبود ز راه و رسم منزل‌ها

انجام :

خط تو خضر و دهان تو آب حیوان است / قد تو سرو میان هم چو مو و گردن عاج
دهان تنگ تو داده به آب خضر بقا/ لب چو قند تو برد از نبات مصر رواج
ازین مرض به حقیقت شفا کجا یابم/ که از تو درد دل من نمی‌رسد علاج

معرفی اجمالی کتاب شماره ۹ – دیوان بیدل

نام اثر: بی نام (دیوان بیدل)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: نامشخص (احتمالاً محمد شاه مراد)

زمان استنساخ: نامشخص (احتمالاً ۱۳۳۰ هجری قمری/۱۹۱۲ میلادی)

محل استنساخ: نامشخص (احتمالاً تاشکند)

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری نستعلیق

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۶ × ۱۷)

تعداد صفحات: از ص ۱۹ شروع شده تا ص ۱۲۶. صص ۴۷ و ۴۸ را ندارد. ۱۰۶ صفحه موجود است.

جلد: جلد ندارد. بدون شیرازه است و بعداً صفحات را با جلد مقوای کارتنی جمع کرده و دوخته‌اند.

زمان انتشار: نامشخص

محل انتشار: نامشخص (احتمالاً تاشکند)

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: به جز چند صفحه که کناره‌هایشان کمی پوسیده شده و اثر نم بر آن‌ها مشاهده می‌شود، مشکل دیگری ندارد ولی چون شیرازه‌ای نیست، صفحات در حال جدا شدن و وارفتن‌اند. کاغذ آن گاهی زرد معمولی و کناره‌ی برخی صفحات رنگی و کثیف شده‌است.

علائم خاص: علامت خاصی ندارد. یک صفحه در لای کتاب بود و به زبان ترکی این مطالب نوشته شده‌است: عید قربان آمده و من عزم مکه کرده‌ام جانم را فدای خالق بی‌چون نموده‌ام.

صفحه‌آرایی: در هر صفحه کادری ۳ خطی وجود دارد که به دو کادر داخلی پهن و باریک تقسیم شده؛ که در بین آن‌ها هم یک ستون باریکتر فاصله ایجاد کرده‌است. در ستون پهن غزلیات نوشته شده که مصرع‌های بیت آخر زیر هم در کادر جداگانه‌ای در پایین آن‌ها قرار دارد. در ستون سوم هم اشعار به صورت مورب نگاشته شده‌اند که یک جدول دو خطی مورب آن‌ها را از هم جدا می‌کند. در گوشه‌ی پایین صفحه و کادر اولین کلمه‌ی شعر صفحه یا کادر بعدی نوشته شده‌است.

حاشیه نویسی: در برخی صفحات توضیحاتی وجود دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است. در کتاب پیش‌رو ابتدا غزلیات به ترتیب الفبا نوشته شده سپس رباعیات نگاشته شده‌است.

آغاز کتاب:

گر جمالت عام سازد رخصت نظاره را / مردمک از دیده‌ها پیش از نگه گیرد هوا
آخر از خود رفتنم راهی به فهم ناز برد / سوختم چندان که با خوی تو گشتم آشنا

انجام کتاب:

افراط حقیقت است و اعیان تفریط / این جمله مرکب، آن همه فیض بسیط
کم ظرفی ما فضل تو را مانع نیست / گر قطره بود قطره، محیط است محیط
گویند صحیفه‌ی بشر نیست غلط / این نسخه حکم خیر و شر نیست غلط

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۰ – فراق نامه

نام اثر: بی نام (فراق نامه)

زبان اثر: فارسی- ترکی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: نامشخص

زمان تألیف: نامشخص

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: نامشخص

محل استنساخ: احتمالاً تاشکند

موضوع: غنایی- نظم و نثر ترکی ازبکی و فارسی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: در مجموع ۳۰ صفحه‌ی درهم و پریشان است.

جلد: ندارد. با یک ورق سفید صفحات به هم دوخته و یک جزوه شده است.

محل انتشار: احتمالاً تاشکند

زمان انتشار: نامشخص

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: چاپ سنگی است. کتابی بدون جلد و شیرازه است که صفحات آن پس و پیش در یک جا جمع شده و با یک ورق به عنوان جلد به هم دوخته شده است. اطراف صفحات پوسیده و شاید پارگی زیاد بوده و بریده شده است. شماره صفحات به صورتی نامرتب از ۶ تا ۴۵ است. با صفحه‌ی ۱۶ شروع و با ۱۳ تمام می‌شود. کاغذ آن گاهی کهنه و زرد رنگ است. علائم خاص (مهر یا امضای): در صص ۱۰، ۱۲ و ۱۴ تصاویری چاپ شده که احتمالاً دو تصویر به شاعر که گل در دست دارد و دیگری به مخاطب یعنی امیر تعلق دارد.

صفحه‌آرایی: هر صفحه دارای کادرهایی است که در ۲ کادر اصلی شعرها به طور جداگانه یعنی مصرع‌ها زیر هم و در حاشیه‌های بالا، پایین و کناره بیرونی، شعرها به طور مورب نوشته شده. حاشیه داخلی کم عرض ولی بیرونی پهن و مناسب نوشتن است. هیچ تزیین دیگری ندارد.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: همه‌ی صفحه‌ها حاشیه‌هایی دارند که شعرهایی به طور مورب در بالا، پایین و کناره‌ی بیرونی صفحه‌ها نوشته شده‌اند.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: اگر این صفحات را مرتب کنیم از ص ۶ تا ۴۵ است. بعضی از آن‌ها افتاده است. در ص ۶ نامه‌ای است که ۱۵ سطر آن به فارسی است و بقیه به ازبکی است. این نامه یا تمام کتاب را فراق نامه می‌نامد. غیر از این ۴ صفحه، نثر دیگری ندارد. در تمام این کتاب ۶ شعر فارسی وجود دارد. شعرهایش را به کسانی مانند امیر عمرخان، حاجی همدم خان، مقیمی، محمدعلی خان و ... اهدا نموده. از خودش با نام سیدا یاد می‌کند. در ص ۲۷ و ۲۸ شعری با نام مثنی دارد با مطلع (آن دم که ماجرای زمین و سما نوشت/ عشاق را به دام بلا مبتلا نوشت) در ص ۲۹ شعری به امیرعلی خان اهدا کرده با مطلع (شب وصل است جانانم کجا شد/ بهار آمد گلستانم کجا شد) در کادر اصلی ص ۳۸ شعری با مطلع (با غیاران ترحم می‌کند با من جفا مگیر/ نگاهش شعله‌ی اختر چه اختر اختر جوهر) و در حاشیه‌ی همان صفحه مخمسی بر غزل بیدل نوشته با مطلع (در چمن امروز بلبل مست گفتار خود است/ کبک در کهسارها در بند رفتار خود است) در ص ۳۹ مخمسی با مطلع (چراغ مجلس مهوش نگاران روی یار من/ نشان از حور غلمان می‌دهد آن گل عذار من) و در حاشیه ص ۴۲ از شاهپور بختیاری، شاعر قرن ششم ۴ بیت با این مطلع نوشته است. (وصل تو دل جوی‌تر یا شعرهای نغم من/ هجر تو دل سوز‌تر یا ناله‌های زار من) در حاشیه‌ی صص ۴۲، ۴۳ و ۴۴ غزلی از حافظ با مطلع (دردم از یار است و درمان نیز هم/ دل فدای او شد و جان نیز هم) نگاشته است. از تاشکند، سمرقند، سعدی و ... نیز نام برده و در اشعار ترکی نیز از واژگان فارسی و ترکیبات آن بسیار سود جسته است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۱ – تمیر چیلیک

نام اثر: تیمیرچیلیک (در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم با نام «رساله اقتصادخانگی Хозяйственные трактаты» ثبت شده است). (پیشه وری)

زبان اثر: ترکی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامشخص

زمان تألیف: نامشخص

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: ۱۳۲۸ هجری قمری/۱۹۱۰ میلادی

محل استنساخ: احتمالاً تاشکند

موضوع: پیشه وری - دینی

نوع خط: خط تحریری

اندازه کتاب: جیبی

تعداد صفحات: ۱۲۸ صفحه که بعضی از آن‌ها افتاده است.

جلد: ندارد

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: ۱۳۲۸

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: بدون جلد و شیرازه با کاغذ کاهی زرد رنگ که به هم دوخته شده. در صفحه‌ی عنوان که با حاشیه‌های

منقش تزیین شده نام کتاب به ترکی و در حاشیه پایین نام چاپ خانه و شهر تاشکند نوشته شده است. A.Порцева,Въ

Ташкентъ Т. -Лит. о

علایم خاص (مهر یا امضای): ندارد

صفحه‌آرایی: همه‌ی صفحات، کادربندی و مطالب داخل آن‌ها نوشته شده‌است. در بعضی صفحات دعا‌های خاصی داخل دایره

یا مربع قرار دارند. در ابتدا صفحات پس و پیش است ولی در ادامه به ترتیب است.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: بخش‌های مختلف کتاب بدین شرح است:

۱- آهنگری (داستان حضرت داوود)

۲- دعای نورنامه

۳- دعای قدح

- ۴- مخلوقات نامه
- ۵- رساله چاروادار
- ۶- تفاشات بدنظر (دعاهایی برای دفع چشم زخم)
- ۷- رساله درودگری
- ۸- قصه‌ی بی بی سه شنبه‌ی آنا
- ۹- رساله سرتراش (آرایشگر)
- ۱۰- رساله بافنده
- ۱۱- اسناد دعای عجایب الاستغفار

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۲ - دیوان بیدل

نام اثر: دیوان بیدل

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: نامشخص

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: رقعی (۲۲/۵×۱۳/۵)

تعداد صفحات: ۱۶۸ صفحه بوده ولی از صفحه‌ی ۵ شروع شده و موجود ۱۶۴ صفحه است.

جلد: گالینگور سبز تیره با عطف تیماج قرمز رنگ که دارای ترنج و کلاله قرمز ضربی است که حاشیه‌های آن از بین رفته. رویه‌ی

جلد نیز ساییده شده و در بعضی قسمت‌ها مخصوصاً رویه پشت آن پوسیده و ریخته است.

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: نامشخص

محل پیدا شدن اثر: غار آت باشی در استان نارین قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری: کتابی است مندرس که صفحات و کناره‌های آن پوسیده و پاره شده، رنگ جلد آن هم رفته و پوسیده شده و انگار رویشان پودر پاشیده‌اند. بعضی صفحات تا خورده و روی برخی تمرین خط کرده و خط خوردگی دارد. روی صفحه آخر که کنده شده و بعداً چسبانده‌اند نیز اثر رنگ و خط کشی نمایان است. داخل پشت و روی جلد نیز پر از نوشته‌های ناشیانه، نامفهوم و خط کشی‌های کودکانه است و این جمله که به زبان ترکی است بر آن نوشته شده: این کتاب مال ملا عظیم جان است. در حاشیه‌ها هم مطالب نامفهومی با مداد و قلم نوشته شده و خط کشی‌هایی با رنگ قرمز مشاهده می‌شود. کاغذ آن گاهی و اوراق به ترتیب از رنگ‌های صورتی، زرد، سبز و آبی تشکیل شده‌است.

علائم خاص: جز خط خوردگی و کلمات نامفهومی که در همه جای کتاب مشاهده می‌شود و به کتاب آسیب رسانده، علامت دیگری مشاهده نگردید.

صفحه‌آرایی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن‌ها نگاشته شده‌اند. مصراع‌های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. رباعیات نیز به همین ترتیب است. کتابی است دارای صفحات رنگارنگ و مرتب که شماره‌ی صفحات بر بالای آن قرار گرفته‌است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: نوشته‌ای به جز مطالب نامفهوم و خطوطی که کشیده شده، در حاشیه‌ها وجود ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است. کتاب حاضر، حاوی غزلیات و رباعیات است. ابتدا غزلیات و از ص ۱۵۸ رباعیات آمده است. ۵۲ رباعی دارد که بالای هر یک، کلمه‌ی رباعیه داخل کادری نوشته شده است. غزل‌ها و رباعیات به ترتیب الفبا است. در بعضی جاها مثل غزل آخر بعضی ابیات وجود ندارند. غلط‌های املایی نیز مشاهده شد.

آغاز کتاب:

جلوه در کارست و ما با خود قناعت کرده‌ایم / به که بر روی تو باشد چشم ما حیران ما

مدعا از دل به لب نگذشته می‌سوزد / نفس این قدر دارد خموشی آتش پنهان ما

بیدل از حیرت زبان درد دل فهمیده نیست / آیینه می‌پوشد امشب ناله‌ی عریان ما

انجام کتاب:

رفتی چو می از ساغر و دیگر ننشستی / ای اشک دمی بر مژه‌ی تر ننشستی

عالم همه افسانه‌ی تکلیف صداع است / آه از تو درین مجلس اگر بر ننشستی

ناراستی از جاده‌ی فهمت به در انداخت / بودی خط تحقیق و به مسطر ننشستی

بیدل همه تن حلقه شدی لیک چه حاصل / در خاک نشستی و بر آن در ننشستی

تمت الکتاب بمنه و کرمه

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۳ – چهار کتاب

نام اثر: چهار کتاب

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: ۱۳۱۱ هجری قمری / ۱۸۹۳ میلادی

کاتب: شاه مراد

زمان استنساخ: ۱۳۱۱ هجری قمری / ۱۸۹۳ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: فقه و احکام اسلامی، تعلیم و تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۳×۲۳)

تعداد صفحات: ۲۳۹ صفحه

جلد: جلد گالینگور با شیرازه تیماج قرمز که رویه سبز تیره رنگی با حاشیه‌های منقش و ترنج سیاه و کلاله قهوه‌ای ضریبی دارد. رویه‌ی جلد بسیار پوسیده و مندرس است. نیمی از رویه پشت جلد از بین رفته و مقوایش باقی مانده است.

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: ۱۳۱۴ هجری قمری / ۱۸۹۶ میلادی

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کناره‌های اوراق کمی پوسیده و نم خورده اند. ورق آخر پاره بوده و بعد چسبانده اند. کاغذ آن گاهی و در اثر گذشت زمان، رنگش عوض شده است.

علائم خاص: نوشته‌هایی که در بیشتر حواشی کتاب با مداد، قلم و رنگ‌های مختلف به زبان ترکی (احتمالاً قرقیزی) وجود دارد. در پندنامه نیز زیر بعضی از کلمات نوشته‌هایی دیده می‌شود که معنی کلمات یا توضیح مطالب به زبان قرقیزی است. در ورق‌هایی که قبل از عنوان است، مطالبی به عربی از قبیل حمد و ثنا بر خالق یکتا و رسول و اصحاب ایشان نوشته شده و جملاتی به زبان قرقیزی که چون ناشیانه و پر از غلط است. نمی‌توان مفهومشان را خوب دریافت. در صفحه بعد نوشته کتاب متعلق به پسر ملا بیاعلی (ملا بای علی) سیوم بای است. هم چنین به نام نویسنده‌ای به نام ملابیک تیان قیدیق اشاره نموده است.

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده ای است که مطالب داخل آن نوشته شده است. اولین صفحه کتاب اول و چهارم که منظوم هستند، دارای تزیینات زیبایی می‌باشند. ابتدای مطالب، نام کتاب، نام اشخاص، هم چنین کلماتی مانند اگر پرسند، بگو، مسأله و ... را با خط درشت نوشته و روی آیات و احادیث خط کشیده است. در بخش‌های منظوم هم موضوع هر یک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته است.

صفحه عنوان: بعون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان چون این نسخه چهار کتاب در بلده تاشکند در مطبع لاختین به طبع مزین مقبول جهان شد.

روسی: این کتاب با اجازه شماره ۱۳۶۲ از سنت پترزبورگ در ۲۵ آوریل ۱۸۹۲ چاپ شده است.

حاشیه نویسی: حاشیه نویسی اندکی دارد.

شرحی مختصر درباره ی مقدمه، فصل‌ها و مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت های یکم و چهارم به نظم و بخش های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش ها به شرح زیر است:

۱- شرح مختصر مطالب کتاب اول (از ص ۲-۱۶) که به نظم و در قالب مثنوی است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (ص ۲-۱۶) مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است

از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم و مکتبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنتهای فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنتهای فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنتهای مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم الله الرحمن الرحيم

ابتدا می کنم به نام خدا / کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی رانم / که به جان و دلش همی خوانم

پایان کتاب اول: این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تالیف کتاب است به پایان می رسد (خاتمه کتاب).

نیمه از جمادی الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

واندرین مختصر بیفزاید / بس بود اینقدر که افزاید

تمت

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۱۶ - ۱۳۹) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است که چهار فصل

دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان احکام و ارکان نماز

۳- در بیان طهارت نماز

۴- در بیان روزه، حج، زکوه و مذاهب

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدک الله فی الدارين این کتابی است در بیان معرفت ایمان و اسلام و نماز و

روزه و حج و زکوه ...

پایان کتاب دوم: ... ایشان مذهب به که داشتند بگو که مذهب مهتر اسرافیل علیه السلام ایشان مذهب به که داشتند بگو که

میان مهتر اسرافیل و پروردگار هژده هزار عالم سریست کس نداند والله اعلم

۳- کتاب سوم (ص ۱۳۹ - ۱۹۹) را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. نقل مستقیم: (دانستن فرایضه ایمان و فرایضه

طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام

نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند.

(totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰) / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

۱- علم توحید

۲- علم نماز

۳- علم روزه

۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبی علیه السلام طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه صدق یا رسول الله چنین میفرمایند که طلب کردن علم فرض

است ...

پایان کتاب سوم: ... و هی عباره عن النجاه والغایه والعلم والتواضع والتحمل برحمتک یا ارحم الراحمین تمّ

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۲۰۰- ۲۳۹) که از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری نوشته شده و شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می‌گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سیدالمرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و در این قسمت افتادگی‌هایی در مطالب و صفحات وجود دارد و در بعضی از قسمت‌ها جابه جایی مطالب نیز مشاهده می‌گردد، می‌توان گفت که تمام مطالب و ترتیب آن‌ها به طور کامل با پندنامه یکی نیست.

آغاز کتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشمت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهار کتاب:

هر که نگزیند صراط مستقیم / در عذاب آخرت ماند مقیم

پند نامه نام کردم این کتاب / یاد گیر این پند از بهر ثواب

تم الکتاب بعون الملک الوهاب و الیه المرجع و الماب . من ید فقیر شاه مراد سنه ۱۳۱۱

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۴ - وامبری

نام اثر: وامبری

زبان اثر: فارسی تاجیکی

نسخه‌ی چاپ سربی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نیکلای تیخانوف

زمان تألیف: ۱۹۷۰ میلادی/ ۱۳۴۸ هجری شمسی

موضوع: داستان

نوع خط: نسخ

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۳×۲۰)

تعداد صفحات: موجود ۶۶ صفحه

جلد: ندارد. با مقوای کارتنی به هم دوخته شده‌است.

محل انتشار: دوشنبه

زمان انتشار: ۱۹۷۰ میلادی / ۱۳۴۸ هجری شمسی

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی چاپی است با صفحه‌های سالم و مرتب. تا صفحه ی ۶۶ موجود است و بقیه ندارد. در اول هر باب عکسی وجود دارد که در گوشه‌ای از صفحه چاپ شده‌است. در زیر صفحه‌ی عنوان نشریات «عرفان» و در آخر «دوشنبه» را نوشته‌است.

علائم خاص: ندارد

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره ی مطالب: کتاب داستانی است به زبان تاجیکی شامل چند باب که چهار باب آن موجود است. این داستان درباره‌ی فردی است یهودی و معلول به نام هیرمن وامبری اهل مجارستان که در خانواده‌ای فقیر زندگی کرده و به خاطر هوش وافری که دارد موفقیت‌های زیادی کسب نموده است. او در جوانی رخت سفر بسته و مدت زیادی را در سفر به ترکیه، افغانستان، آسیای میانه، ایران و اروپا صرف کرده و تجارب زیادی به دست می آورد. داستان مربوط به قرن ۱۹ است. آغاز کتاب: وامبری - قهرمان اساسی این حکایه یهود بچه‌ی لاغر لنگی بوده در اوان کودکی و نرسی اش عذاب و مشقت‌های زیادی دیده است. وی به زندگانی ناگوار خود نگاه نکرده ...

انجام کتاب: ... در ترکیه و ایران احوال چنین است. آسیای میانه هم دخمه‌ای است. من خیلی خرسندم که از آن جا جان به سلامت بردم در آن جا تنها.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۵ - منطق الطیر

نام اثر: منطق الطیر

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه ی ارائه ی سخن: نظم

مؤلف: شیخ فرید الدین عطار نیشابوری

زمان تألیف: قرن ششم هجری قمری / قرن دوازدهم میلادی

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: ۱۹۰۰ میلادی / ۱۳۱۸ هجری قمری

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: منظومه‌ی عرفانی اسلامی که مراحل و منازل پوییدن و شناختن رازهای هستی را با تمثیل بیان می‌کند.

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۳/۵ × ۲۳)

تعداد صفحات: ۱۴۲ صفحه

جلد: جلد گالینگور که پشت آن افتاده و مقوایی را با شیرازه‌ی پارچه‌ی ای چهارخانه‌ی سفید و سورمه‌ای به هم چسبانده‌اند. جلد اصلی سبز تیره دارای ترنج، کلاله، حاشیه و لچک بوده که عطف قرمز رنگی داشته‌است. که اثر اندکی از آن باقی مانده‌است.

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: ۱۹۰۰ میلادی / ۱۳۱۸ هجری قمری

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب چاپ سنگی است که جلد سبز تیره‌ای داشته ولی رنگش ساییده و در بیشتر جاها ریخته. پشت جلد هم ندارد و به جایش مقوایی را چسبانده‌اند. دارای کاغذ کاهی معمولی که آثار نم و گذشت روزگار بر آن نمایان است. در صفحات اندکی پارگی مشاهده شد. آسیب دهر دامن گیر اوراق و مطالبش نشده. صفحات همگی موجود و به ترتیب شمارگان است.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: همه صفحات دارای یک کادربندی ۳ خطی‌اند و ستونی باریک در وسط دارند که مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. موضوع هر بخش بالای ابیات داخل جدولی قرار دارد. شماره صفحات بالای آن نوشته شده. رنگ کاغذ ۷۳ تا ص ۹۶ صورتی و بقیه کاهی زرد است.

صفحه‌ی عنوان: من کان له کین فلیس له دین صدق رسول الله «منطق الطیر» ان احسن الحسن الخلق الحسن صدق رسول الله

به زبان روسی: با اجازه‌ی انتشار از سنت پترزبورگ در ۲۶ ژوئن سال ۱۹۰۰ در چاپخانه‌ی پروتسیف در تاشکند به چاپ رسید.

حاشیه نویسی: در بالای صفحه اول بسم الله الرحمن الرحیم و در چند صفحه مصراعی یا کلمه‌ای را با خطی ناشیانه رونویسی کرده و در صص ۴۴ و ۱۱۵ با زدن علامتی روی مصراع، نسخه بدل آن را آورده است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: منطق الطیر منظومه‌ای تمثیلی و عرفانی اسلامی است که در قالب مثنوی سروده شده است و مراحل و منازل راه پوییدن و جستن عرفان یعنی شناختن رازهای هستی را با تمثیل‌ها و حکایات بیان می‌کند. عطار عدد این منازل را هفت می‌داند و آن‌ها را هفت وادی یا هفت شهر عشق می‌نامد. در این داستان، گروهی از مرغان برای جستن و یافتن پادشاهشان سیمرغ، سفری را آغاز می‌کنند. در هر مرحله، گروهی از مرغان از راه بازمی‌مانند و به بهانه‌هایی پا پس می‌کشند، تا این‌که پس از عبور از هفت مرحله، از گروه انبوهی از پرندگان تنها «سی مرغ» باقی می‌مانند و با نگریستن در آینه‌ی حق درمی‌یابند که سیمرغ در وجود خود آن‌هاست. در نهایت با این خودشناسی مرغان جذب جذب خداوند می‌شوند و حقیقت را در وجود خویش می‌یابند.

آغاز کتاب: آفرین جان آفرین پاک را / آن که جان بخشید و ایمان خاک را

عرش را بر آب بنیاد او نهاد / خاکیان را عمر بر باد او نهاد

انجام کتاب: شعر تو عشاق را سرمایه داد / عاشقان را دایم این سرمایه داد

ختم شد بر تو چو بر خورشید نور / منطق الطیر و مقامات طیور

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۶ - دیوان حافظ

نام اثر: دیوان حافظ شیراز

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس الدین محمد شیرازی

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: ملا آرتوق

زمان استنساخ: ۱۳۲۴ هجری قمری / ۱۹۰۶ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۳/۵)

تعداد صفحات: شماره صفحات ۱۳۲ است. ۴ صفحه ندارد. موجود ۱۲۸ صفحه است.

جلد: جلدگالینگور سرخ تیره با ترنج و حاشیه‌های ساییده و از بین رفته. شیرازه پارچه‌ای طوسی دارد که به جای شیرازه‌ی اصلی به آن چسبانده‌اند. رویه‌ی پشت جلد پارگی دارد. خراشیدگی‌هایی روی جلد دیده می‌شود که در اثر نوشتن روی آن ایجاد گشته‌است.

زمان انتشار: ۱۳۲۴ هجری قمری / ۱۹۰۶ میلادی

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلدگالینگور سرخ تیره و ترنج و حاشیه‌های ساییده و از بین رفته. کناره‌های صفحات پارگی و پوسیدگی زیادی دارند. نیمه‌ی پایین ۷ ورق پاره شده و به جای آن اسکاچ چسبانده‌اند. در بقیه هم نم خوردگی و پوسیدگی دارد. کناره‌های آن‌ها ساییده و پاره شده‌اند. ۴ صفحه نیز وجود ندارد.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: صفحه‌ی اول و صفحه‌ی عنوان تزیین گشته و بقیه‌ی صفحات کادربندی ۳ خطی دارند با ستون باریکی در وسط که مصراع‌ها را جدا می‌کند. مصراع‌های آخرین بیت در پایین غزل زیر هم نوشته شده‌اند. در صفحه‌ی ۱۳۱ که اشعار تمام شده با کشیدن مثلثی بخش پایانی صفحه را پر کرده‌است. صفحات پارگی زیادی داشته و ۴ صفحه نیز وجود ندارد. اوراق آن از رنگ‌های صورتی، کاهی، زرد و نارنجی تشکیل شده‌است.

صفحه‌ی عنوان: ان احسن الحسن الخلق الحسن صدق رسول الله /

الحمد لله او او آخر چون این کتاب مستطاب مسمی به / دیوان حافظ شیراز / به اهتمام ملا سید اکبر خواجه ابن سید عمر خواجه در بلده تاشکند به زیور طبع آراسته شد.

به روسی: در چاپ خانه ایلینا در تاشکند.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

در این اثر، از صفحه‌ی اول غزل‌ها به ترتیب الفبا شروع شده تا ص ۱۰۹ و بعد ساقی نامه است. از ۱۱۴ مخمس، فی‌النصیحه، فی الشکایه، فی‌التاریخ و فی‌الرباعیات است. از ۱۱۸ تا ۱۳۱ رباعیات است که مجموعاً شامل ۷۱ رباعی می‌گردد. بعد از اتمام اشعار در ص ۱۳۲ که آخرین صفحه است این مطالب نوشته شده است:

هو الاحد

عذرم که قلم شکسته سر بود / خاطر ز قلم شکسته تر بود

هر چند که می‌کنم تکاپو / ناید ز قلم نقوش نیکو

غفر ذنبه ۱۳۲۴ هجری الراقم ملا آرتوق تم

آغاز کتاب:

بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها / که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها

به بوی نافه ای کاخر صبا زان طره بگشاید / ز تاب جعد مشکینش چه تاب افتاد در دل‌ها

انجام کتاب:

حافظ ورق سخن درایی طی کن / وین خامه‌ی تزویر ریایی پی کن

خاموش نشین که وقت خاموشی است / دم درکش و جام باده را پر می کن

تمت الکتاب سنه ۱۳۲۴ هجری خاتمه الطبع بعون الملک الوهاب

اگر تاریخ طبعش را بجویند / لسان الغیب طبع آمد بگویند

الراقم ملا آرتوق / تمت / تم

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۷ – گربه و موش

نام اثر: قصه گربه و موش

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبید زاکانی

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: نامشخص

محل استنساخ: لاهور

موضوع: منظومه‌ی طنز آمیز، انتقادی و اجتماعی.

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۴/۵)

تعداد صفحات: ۱۶ صفحه

جلد: ندارد. از مقوای کارتنی به عنوان جلد استفاده شده‌است.

زمان انتشار: نامشخص

محل انتشار: لاهور

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است در ۱۶ صفحه‌ی صورتی رنگ با کاغذ کاهی که تمام برگ‌های آن پارگی و ساییدگی دارند.

بالای چندصفحه نیز پاره شده و افتاده‌است. جلد آن پاره شده و از بین رفته و برگ‌ها با منگنه در مقوایی کارتنی دوخته شده‌اند.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: همه صفحات دارای کادری ۲ خطی هستند و ستونی باریک مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند.

همه‌ی صفحات موجودند. صفحه‌ی عنوان و آغاز کتاب، تزیینات زیبایی دارند. دیگر صفحات دارای تصاویری هستند که با موضوع

شعر آن صفحه در ارتباط هستند.

صفحه‌ی عنوان: در این زمان فرحت توأمان قصه عجیب مسمی به / قصه گربه و موش / حسب فرمایش شیخ الهی بخش محمد

جلال الدین تاجران کتب کشمیری بازار لاهور / در مطبع اسلامیة سلیم واقع لاهور طبع شد.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: در این منظومه، گربه‌های کرمان پس از بستن عهد و فریب با موشان، عهد خود را می‌شکنند

و در جنگ با آنان ابتدا با شکست مواجه گشته ولی بعداً به پیروزی بزرگی دست می‌یابند. البته شاعر در این منظومه با نیش

طنز، انتقادهای خود را از اوضاع اجتماعی بیان می‌کند.

آغاز کتاب: اگر داری تو عقل و دانش و هوش / بیا بشنو حدیث گربه و موش

بخوانم من برایت داستانی / اگر عقلت رسد حیران بمانی

ای خردمند عاقل دانا / قصه موش و گربه برخوانا

انجام کتاب: بر سرش کوفت گرز را چسپان / که برآمد ازو روان جانا

موشگان را گرفت و زد به زمین / که شد آن‌ها به خاک یکسانا
هست این قصه غریب و عجیب / یادگار عبید زاکانا
تمام شد

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۸ – مسلک المتقین

نام اثر: مسلک المتقین

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: صوفی‌الله یار طلب‌الله سراه (سراج‌الدین‌الله یار بن‌الله‌قلی بخارایی)

زمان تألیف: ۱۱۱۲ هجری قمری / ۱۷۰۰ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: ۱۹۰۰ میلادی / ۱۳۱۸ هجری قمری

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: فقه اسلامی، اصول و فروع آن در مذهب حنفی

نوع خط: تحریری ریز

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۲×۱۳)

تعداد صفحات: ۹۶ صفحه است.

جلد: گالینگور قهوه‌ای باشیرازه‌ی پارچه‌ای صورتی و سفید. شیرازه بعداً به آن اضافه شده. جلد آن هم نم کشیده و انحنایافته. رویه‌ی جلد هم پارگی دارد.

زمان انتشار: ۱۹۰۰ میلادی / ۱۳۱۸ هجری قمری

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: شیرازه داخلی در حال گسستن است. صفحات از هم وامی‌روند. اطراف آن‌ها پوسیدگی اندکی دارد. بعضی اوراق کثیف‌اند و گردی بر روی آن‌ها نشست است ولی خود اوراق سالمند. صفحه‌ی عنوان هم بسیار کثیف و نم خورده است. در ابتدای صفحه‌ی اول نوشته شده: این کتاب مال عبدالعزیز بای پسر ملا یوسف از باتکن است. در بسیاری از جاها این مطلب تکرار شده است.

علائم خاص: نوشته‌هایی که در توضیح مطالب به زبان ترکی (قرقیزی) و ناشیانه نوشته شده است.

صفحه‌آرایی: صفحه‌ی عنوان و اول دارای حاشیه بندی و نقوش زیباست. صفحات دارای کادر اصلی ۳ خطی‌اند که به چهار کادر داخلی تقسیم شده و ۳ ستون باریک آن‌ها را جدا می‌کند. در هر کادر یک مصراع قرار دارد و در حقیقت هر سطر دارای ۲ بیت است. بالای هر شعر، موضوع آن داخل کادری قرار دارد.

صفحه‌ی عنوان: بعون صناع مکان و مکین و فضل خلاق زمان و زمین / چون این کتاب مستطاب جامع مسایل ضروریه حاوی ضروریات عقاید دینیه نماز و روزه و زکوه از تصانیف صوفی الله یار طلب الله سراه مشهور به / مسلک المتقین / به اهتمام راقم در بلده تاشکند در چاپ خانه پور صوف به زیور طبع آراسته شد. / خدایا تو بر کار خیرم بدار / وگرنه نیاید ز من هیچ کار
عزّ من قنع ذلّ من طمع کل فج عمیق

روسی: با اجازه انتشار، تاریخ سوم نوامبر سال ۱۹۰۰ از سنت پترزبورگ در چاپ خانه پورتیسف در تاشکند چاپ شد.
حاشیه نویسی: دارنده کتاب با مداد توضیحاتی درون ستون‌ها نوشته و در چند جا به نام دارنده‌ی کتاب اشاره نموده است. در ص ۶۵ هم توضیحی دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتابی به نظم در قالب مثنوی است که با حمد و ثنا و نعت پیامبر آغاز گردیده است. موضوعات مورد بحث در کتاب اصول و فروع فقه اسلامی است که به ۴۸ بخش و موضوع، تقسیم گردیده که شاعر به شرح و بیان آن‌ها پرداخته است.

کتاب مسلک المتقین شامل موضوعات زیر است. (به طور مختصر و خلاصه) تحمیدیه- فی نعت النبی صلی الله علیه و سلم- مناجات به درگاه قاضی الحاجات- در بیان ایمان و خصوصیت او- در بیان القاب چهار یار عظام- در بیان کرامت اولیا که حق است- در بیان اختصار کردن معتقدات- در بیان نارسایی های مصنف- در بیان آن که بنای مسلمانی پنج است- در بیان معلمه و احکام او- کتاب طهارت - در بیان فرض وضو- در بیان سنت های وضو- در بیان منهیات وضو- در بیان قضای حاجت و آداب آن- در بیان انواع آب و احکام او- در بیان فرایض غسل- در بیان علم حیض و احکام او- در بیان کیفیت تیمم و احکام او- در بیان مسح موزه و کیفیت او - و ...

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بی حد ثنای بی اعداد / به خدایی که نور ایمان داد
غافر است و رحیم و رحمان است / پاک از عیب و شرک و نقصان است
آن خدایی که تافت از یک مهر / شرق و غرب زمین و هفت سپهر
انجام کتاب: ...

کرد تمکین اصابع این کس / یعنی تا ساق می‌کشد زان بس
آن چه در این کتاب شد تعیین / در خلاصه نوشت بعد از این

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱۹ - دیوان بیدل

نام اثر: غزلیات مع قصاید فیوض میرزا عبدالقادر بیدل

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: محمد شاه مراد

زمان استنساخ: ۱۳۳۰ هجری قمری/ ۱۹۱۲ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی و عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: وزیری (۲۷×۱۷)

تعداد صفحات: ۱۶۰

جلد: جلد گالینگور سبز رنگی دارد که دارای حاشیه‌های منقش بوده ولی پوسیده و از بین رفته و اثر کمی از آن‌ها نمایان است ولی ترنج و کلاله‌ی ضربی قهوه‌ای شفاف‌ی دارد که سالم مانده. روی ترنج نقوشی حک شده و روی کلاله‌ها عبارت «افضل عمل حمد» و در لابلا‌ی آن عدد «۱۳۲۹» حک شده‌است. البته سال انتشار ۱۳۳۰ است. پشت و روی جلد یکی است. عطف آن پارچه‌ی قهوه‌ای روشن است. کناره‌های جلد ساییدگی و چهارگوشه‌اش پارگی دارد. روی ترنج پشت کتاب کمی رنگ سبز ریخته‌است.

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: ۱۳۳۰ هجری قمری/ ۱۹۱۲ میلادی

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است که جلد و همه‌ی صفحات آن موجود بوده و آسیب چندانی ندیده. کاغذ کاهی رنگ و مرغوبی دارد. صفحات سالم و تمیز است. فقط صفحه‌ی عنوان کمی پاره شده‌است. رویه‌ی جلد و پشت آن ساییدگی و پارگی اندکی دارد. نوشته‌های صفحه‌ی عنوان و پایان با خط‌های مذهب درشت و ریز نوشته شده است.

علایم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: در هر صفحه کادری ۳ خطی وجود دارد که به دو کادر داخلی پهن و باریک تقسیم شده که در بین آن‌ها هم یک ستون باریکتر فاصله ایجاد کرده‌است. در ستون پهن غزلیات نوشته شده که مصرع‌های بیت آخر زیر هم در کادر جداگانه‌ای در پایین آن‌ها قرار دارد. در ستون سوم هم اشعار به صورت مورب نگاشته شده‌اند که یک جدول دو خطی مورب، آن‌ها را از هم جدا می‌کند. در گوشه‌ی پایین صفحه و کادر، اولین کلمه‌ی شعر صفحه یا کادر بعدی نوشته شده‌است. صفحه‌ی عنوان و آخر کتاب نیز نقوش، اشعار و نوشته‌های زیبایی دارد. ماده تاریخ انتشار کتاب (۱۳۳۰ هجری قمری) نیز در قطعه‌ای به شعر نگاشته شده‌است. درباره‌ی این شاعر آمده که «این قطعه تاریخ از نتایج طبع ذرر بار شاعر سحر آفرین اعنی مولانا حاجی محی الدین خوقندیست.»

حاشیه نویسی: ندارد

صفحه‌ی عنوان و آخر کتاب: در بالای صفحه نوشته شده «ان من الشعر الحکمه و ان من البیان لسحراً»

در پایین آن دو بیت شعر: خوشتر ز کتاب در جهان یاری نیست/ در غمکده زمانه غم خواری نیست

هر لحظه ازو به گوشه‌ی تنهایی/ صد راحت هست و هرگز آزاری نیست

در وسط صفحه‌ی عنوان و آخر کتاب، داخل نقشی از گل نوشته «هذا کتاب مستطاب غزلیات مع قصاید فیوض میرزا عبدالقادر بیدل علیه‌الرحمه» و در پایین آن آمده «محمد شاه مراد کاتب العبد المذنب»

بعد از آن نوشته شده «به سعی و اهتمام و خراجات زبده تجار ملا عبدالقادر بای و ملا عظیم بای ابنین قاری عبدالرحیم بای تاشکندی تاشکندی غفر له و عفی عنهما در ولایت تاشکند در مطبع پورتیسف به زیور طبع آراسته شد. در اطراف این نوشته‌ها قطعاتی از شعر نگاشته شده است.

ماده تاریخ انتشار کتاب (۱۳۳۰ هجری قمری) نیز در قطعه‌ای به شعر نگاشته شده است. درباره‌ی این شاعر آمده که «این قطعه تاریخ از نتایج طبع در بار شاعر سحر آفرین اعنی مولانا حاجی محی الدین خوقندیست.» در چند جای رو و پشت جلد، تاریخ ۱۳۳۰ مشاهده می‌گردد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است.

در تمام کتاب پیش رو، غزلیات را در کادر نوشته، قصاید نیز در کادر کناری و در ادامه‌ی قصاید، رباعیات آمده. در ابتدای قصیده‌ی اول نوشته «قصاید فیوض میرزا عبدالقادر بیدل» ولی بعد از آن با کلماتی نظیر «گفته» و «له»، قصاید را مشخص کرده. در آخر ص ۸۳ نوشته «تمت بالخیر» و از ص ۸۴ رباعیات با این عبارت «رباعیات میرزا عبدالقادر بیدل، بسم الله الرحمن الرحیم» شروع شده و در اول هر رباعی کلمه‌ی رباعیه آمده‌است. در ص ۱۱۶ رباعیات با کلمه «تمت بالخیر» پایان یافته و در دو صفحه آخر هم که به ۴ کادر تقسیم شده، ادامه اشعار آمده‌است که با «تمت بالخیر» و یک رباعی تمام گشته‌است.

آغاز کتاب: بیت اول قصاید: به نام آن صمد بی چگونه یکتا/ که کرد کون و مکان را به حرف کن پیدا

بیت اول غزلیات:

به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آن جا/ سر مویی گر این جا خم شوی بشکن کلاه آن جا

انجام کتاب: بسی پیچید بیدل ناله‌ات بر دامن شب‌ها/ کنون وقت است اگر این رشته در پای سحر پیچی

تمت بالخیر

مطلب از پرده غیبی به در آمد، صد شکر/ محنت و کلفت روزی به سر آمد، صد شکر

غنچه گلشن آمال سراسر بشکفت/ نخل امید من آخر به بر آمد، صد شکر

تم

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۰ – دیوان حافظ

نام اثر: دیوان حافظ

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی

زمان تألیف: قرن هشتم / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: نامشخص

محل استنساخ: نامشخص

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۴×۱۶)

تعداد صفحات: ۱۶۰ صفحه

جلد: جلد گالینگور سورمه‌ای با عطف تیماج و ترنج و کلاله‌ی سرخ رنگ ضربی است. تنها اثر کمی از حاشیه بر آن باقی است.

رنگ جلد و شیرازه کمی رفته و در بخش‌هایی کثیف شده‌اند. رویه‌ی شیرازه نیز در چند جا پوسیده گشته و ریخته‌است.

زمان انتشار: نامشخص

محل انتشار: اسلامبول

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلدی سورمه‌ای رنگ که در جاهایی کثیف شده. رویه‌ی جلد و شیرازه نیز پارگی و

پوسیدگی رنگ دارد. اوراق نم‌خورده و پوسیده ولی پاره نشده، تنها کناره‌های آن‌ها خیلی پاره و ساییده شده. مثل این که اوراق

آن در زیر فرشی بوده و بعد جمع‌آوری شده‌است. گوشه‌ی بالای صفحه‌ی آخر پاره شده و افتاده‌است.

علائم خاص: به جز نوشته‌های نامفهومی که با مداد در حواشی کتاب نوشته یا در داخل جلد وجود دارد علامت دیگری ندارد.

در داخل جلد نوشته شده: این کتاب ملا آجیل بای ولد حاجی بای است (آجیل بای ملا حاجی بای اوغلی) در کنار آن نوشته

محمد قادیان‌جان.

صفحه‌آرایی: کتاب آراسته‌ای بوده و صفحات آن زرد کاهی است. داخل صفحات هم کادربندی ۳ خطی شده و هر غزل یا رباعی

داخل یک کادر نوشته شده و وسط کادر هم خطی کشیده اند که مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. دو مصراع آخر هم در پایین

کادر و زیر هم نوشته شده که اطراف آن‌ها به نوبت تزیینات متنوعی (۴ نوع نقاشی) دارد.

صفحه‌ی عنوان: بعون صنایع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و آسمان به اجازت معارف نظارت جلیله حضرت سلطان جهان /

دیوان حافظ / این به سعی و اهتمام اسکندر خواجه خجندی تاجر کتب در مطبع نامی گرامی عارف افندی واقع اسلامبول طبع

گردید. در تحت کتب خانه سلطان بایزید

حاشیه نویسی: ندارد به جز نوشته‌هایی که با مداد نوشته شده است.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود. در این اثر، اشعار به ترتیب الفبا نوشته شده. ابتدا غزلیات سپس ساقی نامه، مخمس، نصیحت، شکایت، تاریخ و رباعیات آمده‌است.

آغاز کتاب:

بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها / که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل هل
به بوی نافه‌ای کاخر صبا زان طره بگشاید / ز تاب جعد مشکینش چه تاب افتاد در دل ها

انجام کتاب:

رباعیه

ای کاش که بخت سازگاری کردی / یا چرخ زمانه باز بازی کردی
از دست جوانیم چو بر بود عنان / پیری چو رکاب پایداری کردی

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۱ – شرح دشت بیاضی

نام اثر: شرح نصاب الصببان ابو نصر فراهی ملقب و مشتهر به شرح دشت بیاضی

زبان اثر: فارسی-عربی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم و نثر

مؤلف: حاجی محمد بن فصیح محمد المدعو به کریم الدین الدشت بیاض

زمان تألیف: ۹۳۹ هجری قمری / ۱۵۳۲ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: ۱۳۲۸ هجری قمری / ۱۹۱۰ میلادی

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: شرح کتاب نصاب‌الصببان (شرح لغات عربی و فارسی)

نوع خط: تحریری، حاشیه نویسی با خط نستعلیق

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۷×۱۷/۵)

تعداد صفحات: ۱۷۰ صفحه

جلد: گالینگور مشکی که دارای ترنج، کلاله و حاشیه‌ی مذهب است. بسیاری از قسمت‌های رویه‌ی آن در رو و پشت جلد ریخته. عطف آن پاره شده بعداً شیرازه‌ی پارچه‌ای نارنجی رنگی جای‌گزین نموده‌اند. اطراف جلد پوسیده و گوشه‌هایش ریخته و از بین رفته است.

زمان انتشار: ۱۳۲۸ هجری قمری / ۱۹۱۰ میلادی

محل انتشار: کانپور هند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلد مشکی که همه ی صفحات موجودند. کاغذ گاهی مرغوبی دارد. کناره‌های تمام اوراق پوسیده و پاره شده و ریخته و نم خورده‌اند.

علائم خاص (مهر یا امضای): در داخل جلد و پایان کتاب، صفحه‌ای وجود دارد که حاوی فهرست کتبی است که در آن چاپ خانه منتشر شده است.

صفحه‌آرایی: همه‌ی صفحات دارای یک کادر اصلی‌اند که به بخش‌هایی تقسیم شده در بالای صفحات در وسط، شماره‌ی صفحات و در گوشه‌ی داخلی عبارت « شرح نصاب الصبیان » و در گوشه‌ی کناری عبارت « دشت بیاضی » نگاشته شده است. هر بیت داخل کادری است که ستونی مصراع‌ها را جدا می‌کند. در زیر آن شرح و تفسیر آن بیت نوشته شده‌است. صفحه‌ی عنوان و اول دارای تزیینات هستند.

صفحه‌ی عنوان: به عون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان شرح نصاب الصبیان ابونصر فراهی ملقب و مشتهر به شرح دشتبیاضی در مطبع نامی منشی نول کشور واقع در کانپور مزین به طبع گردید.

حاشیه نویسی: توضیحات بسیاری با خط نستعلیق در حاشیه‌ها دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتابی است شامل ۴۳ قطعه شعر، نام هر قطعه را داخل جدولی بالای آن نوشته و سپس نام بحر عروضی و وزن آن قطعه را نوشته است.

در مقدمه‌ی کتاب بعد از حمد و ثنای الهی و درود بر پیامبر و اصحاب کرام وی خود را معرفی کرده سپس به کتاب نصاب الصبیان پرداخته و علاقه‌ی خود را به آن بیان کرده و چنین توضیح داده که با وجود شروع بی شمار، هیچ یک بری از نقصان نبوده و مطالب نادرستی نیز به آن ملحق نموده‌اند، بنابراین او خود را ملزم به تصحیح لغات و شرح جامع آن‌ها دانسته و تصمیم گرفته تا شرح مناسبی بر آن بنویسد و با استمداد از توفیق الهی به این کار اقدام کرده. در شرح لغات تلفظ عربی، وزن، باب و... هر کلمه را نوشته معانی مختلف آن را در فارسی و عربی بیان کرده در بسیاری از موارد مثال‌هایی آورده و ملحقات را نیز توضیح داده‌است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم حمد و ثنای نامحدود و شکر و سپاس نامعدود حضرت علیم معبود و کریم واجب الوجود را که نصاب صبیان انسان را تاج علم الاسماء بر سر نهاده بر سریر تعلیم انبئهم باسمائهم بنشانند...

انجام کتاب: خاتمه الطبع: ... در مطبع منشی نولکشور واقع در کانپور به سرپرستی عالی جناب معلی القاب، منشی پراگ نرائن صاحب، بهار گورای بهادر مالک مطیع دام اقباله به اهتمام کامل، منشی بهگواند یال، صاحب عاقل به ماه جون سنه ۱۹۱۰، بار پنجم طبع گردید.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۲ – نفحات الانس و سلسله الذهب

نام اثر: نفحات الانس مع سلسله الذهب

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم و نثر

مؤلف: عبدالرحمن جامی

زمان تألیف: قرن نهم هجری/قرن پانزدهم میلادی

کاتب: مولانا جان محمد بن قاضی جلال الدین ابابکری

زمان استنساخ: بر اساس نوشته‌ی پایانی، نسخه‌ی حاضر در سال ۱۰۴۸ قمری / ۱۶۳۸ میلادی توسط مولانا جان محمد بن قاضی جلال الدین ابابکری کتابت گردیده و برای نسخه‌ی حاضر در ماه مه سال ۱۸۹۳ میلادی / ۱۳۱۰ قمری از آن استفاده شده است. این نسخه قبلاً در بمبئی نیز چاپ شده بود.

محل استنساخ: نامشخص (احتمالاً شهر کانپور هند)

موضوع: نفحات الانس: شرح زندگی عارفان و صوفیان مسلمان از سده‌های نخستین تا زمان خود نویسنده

سلسله‌الذهب: منظومه‌ی است در شرح شریعت، طریقت، عشق و نبوت از دیدگاه عرفانی

نوع خط: تحریری ریز

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۷ × ۱۷)

تعداد صفحات: ۴۶۷

جلد: گالینگور سبز تیره دارای ترنج و کلاله منقش سرخ رنگ که رنگ بعضی قسمت‌ها ریخته، اثر کمی از حاشیه بر آن نمایان است. عطف تیماجی که رنگش ساییده شده و ریخته و از بالا و پایین از کتاب جدا شده ولی بقیه سالم است.

زمان انتشار: چاپ سوم ماه مه ۱۸۹۳ / ۱۳۱۰ هجری قمری

محل انتشار: شهر کانپور در هند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با کاغذ کاهی زرد رنگ که اوراقش نم خورده و در برخی موارد کثیف شده‌اند. کناره‌های صفحات پاره شده، پوسیده و ریخته‌اند. در برخی صفحات نیز پارگی مشاهده می‌شود. صفحه‌ی آخر نیز از وسط پاره شده که بعداً آن را به شکل نامرتبی چسبانده‌اند. دو صفحه‌ی عنوان دارد؛ سبز و کاهی زرد که نوشته و تزیینات یک سانی دارند. **علائم خاص (مهر یا امضای):** پشت صفحه‌ی عنوان اول و در برگه‌ی آخر کتاب فهرست کتاب‌های منتشر شده در چاپ خانه را نوشته است. در بالای صفحه نوشته «اطلاع» و در پایین به زبان هندی مطالبی وجود دارد. فهرست حاوی اسامی کتب اخلاق و تصوف فارسی، تاریخ انبیا و رسل است.

صفحه‌آرایی: همه‌ی صفحات دارای دو کادر ۲ خطی هستند؛ یکی اصلی و دومی به عنوان حاشیه است. در بخش اصلی تا ص ۴۱۴ مطالب نفعات الانس و در بخش حاشیه، سلسله‌الذهب نوشته شده‌است. در وسط حاشیه مثلثی کشیده شده که عبارت نفعات الانس و شماره‌ی صفحه در آن نوشته شده‌است. بالای حاشیه و کادر اصلی صفحه‌ی آغاز کتاب با نقوشی تزیین شده‌است. از صفحه‌ی ۴۱۵ شماره صفحه را در بالای آن و در گوشه‌ی بیرونی بالا عبارت سلسله‌الذهب را نوشته و صفحات را به ۴ بخش تقسیم نموده که در هر بخش یک مصراع و در هر سطر دو بیت جا گرفته است. موضوع هر بخش در کادری نوشته شده است. حاشیه‌ای در این بخش وجود ندارد. اسامی مشایخ و عارفان را با خط درشت نوشته و روی عبارات عربی خط کشیده و در حاشیه نیز موضوع هر بخش با خط درشت نوشته شده‌است. در بالای صفحه‌ی عنوان به ترکی نوشته : این کتاب ملا عبدالرزاق پسر داملا قاسم بای سنه ۱۳۴۴ به ۱۳ تنگه خریدم. در داخل جلد هم این اسامی وجود دارد.

صفحه‌ی عنوان: به عون صنایع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان / نفعات الانس / مع / سلسله‌الذهب / در مطبع منشی نول کشور واقع کان پور مزین به طبع شد.

حاشیه نویسی: کتاب سلسله‌الذهب در حاشیه نوشته شده است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: مثنوی سلسله‌الذهب در سال ۸۸۷ سروده شده‌است، در این مثنوی از شریعت، طریقت، عشق و نبوت از دیدگاه عرفانی سخن رفته‌است. این کتاب اولین کتاب از هفت اورنگ جامی است که در حاشیه‌ی نسخه‌ی حاضر نوشته شده‌است.

نفعات‌الانس کتابی است به نثر فارسی که نام اصلی آن نفعات‌الانس من حضرات‌القدس است. این کتاب را جامی به پیشنهاد امیر علی شیر نوایی نگاشت و کار تألیف آن را به سال ۸۸۳ هجری به پایان برد. این کتاب مشتمل بر شرح احوال پانصد و هشتاد و دو تن از بزرگان تصوف و نیز شرح زندگی سی و چهارتن از زنان عارف است
زندگی نامه‌ی اکثر عارفان مسلمان از هند تا عراق و مصر در این کتاب آمده است و یگانه مرجعی است که از همان روز تألیف تا کنون پیوسته مورد اقبال و محل مراجعه مؤلفان و محققان بوده است. چنان که کمتر کتابی را پس از آن می توان سراغ داد که از آن تأثیر نگرفته باشد. این کتاب دارای سه بخش اصلی به شرح ذیل است:

بخش اول: در تبیین مفهوم ولایت، ولی، معرفت، عارف، توحید، ارباب ولایت، فرق بین معجزه و کرامت، اثبات کرامات اولیا، انواع کرامات و خوارق عادات.

بخش دوم: زندگی نامه‌ی عارفانی هم چون ابوهاشم صوفی، ذوالنون مصری، ارسلان باب و ...

بخش سوم: زندگی نامه زنان عارفی چون رابعه بلخی، مریم بصری، شعوانه و ...

آغاز کتاب:

سلسله‌الذهب: بسم الله الرحمن الرحيم

لله الحمد قبل كل كلام/ به صفات الجلال و الاكرام

حمد او تاج تارك سخن است/ صدر هر نامه‌ی نو و کهن است

نفعات الانس: بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل مرأى قلوب اوليائه مجالى جمال وجه الكريم و الاخ منها على صفائح القديم فصارو بحيث اذا رأوا ذكر الله و الصلوه على الفضل من ارتفع حجب الكون عن بصر بصائرهم ...

انجام کتاب: خاتمه الطبع: نور علی نور دولت و شعور عالی مناقب منشی نول کشور صاحب که لطفش چهره افروز امید است+ ز مهرش صبح دولت رو سپید است+ سعادت را ز بختش فال نیکوست+ هما مشتم پری از سایه‌ی اوست واقع دارالسرور کانپور به ماه می سنه ۱۸۹۳ بار سوم مطبوع شده مقبول عالم و عالمیان گردیده فقط تمت

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۳ - دیوان حافظ

نام اثر: خواجه حافظ

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: شمس الدین محمد حافظ شیرازی

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: جمادی الاول ۱۳۳۲ / ۱۹۱۴ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳/۵ × ۱۳/۵)

تعداد صفحات: ۱۲۰ صفحه

جلد: گالینگور قهوه‌ای که شیرازه‌اش از بین رفته و بعداً پارچه‌ای طوسی جای‌گزین کرده‌اند. دارای ترنج، کلاله و حاشیه‌ی مذهب بوده ولی اثر کمی از آن‌ها باقی مانده‌است.

زمان انتشار: جمادی الاول ۱۳۳۲ / ۱۹۱۴ میلادی

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلدی مندرس و اوراقی نم‌خورده و گردآلود که همه‌ی صفحاتش موجود است. کناره‌ی اوراق کمی ساییده و بعضی پاره شده. قسمت‌هایی از رویه‌ی جلد آن از بین رفته. صفحه‌ی دوم کتاب هم پوسیدگی و پارگی دارد. علایم خاص (مهر یا امضای): ندارد

صفحه‌آرایی: اوراق کتاب از رنگ های مختلفی (۴ رنگ) تشکیل شده؛ زرد کاهی، نارنجی، صورتی و سبز. اشعار داخل کادر ۳ خطی هستند که ستون باریکی مصراع های آن ها را از هم جدا کرده و مصراع های بیت آخر زیر هم در پایین قرار دارند. هر یک از رباعی ها هم داخل کادری هستند. صفحه‌ی عنوان هم تزییناتی دارد از جمله دایره ای که در وسط آن عبارت خواجه حافظ(نام کتاب) و دور آن نام چاپ خانه، سال انتشار و ... را نوشته. اطراف آن هم حاشیه‌های منقشی وجود دارد. در بالای صفحه اول کتاب نیز تزییناتی است که داخل آن در پایین بسم الله الرحمن الرحیم نوشته است. صفحه‌ی آخر هم جدول بندی جالبی دارد که در انتها با جدولی به شکل مثلث تمام می شود.

صفحه‌ی عنوان: ان احسن الحسن الخلق الحسن صدق رسول الله. /بعون ملک وهاب این رساله مستطاب مسمی به/ خواجه حافظ /در سنه ۱۳۳۴ در ولایت تاشکند در چاپ خانه غلامیه به حلیه طبع آراسته و پیراسته گردید./ من کان له کین فلیس له دین صدق رسول الله / به اهتمام محمد ناصح مخدوم

روسی: در چاپ خانه عارف جان اف در تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد. نوشته‌هایی در صفحه‌ی عنوان و اول کتاب وجود دارد. در بالای صفحه عنوان با مداد نوشته: یا الله یا صمد دین اسلام و در دو طرف دیگر به زبان ترکی نوشته «این کتاب مال ملا طالب پسر سلطان بای است.» در بالای صفحه اول، داخل تزیینات با مداد یا الله یا الله و یا احد یا رحیم را به طور مدور نوشته است.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

در این اثر، ابتدا غزل‌ها به ترتیب الفبا قرار دارند و بعد از آن فی الرباعیات که از ص ۱۱۱ آغاز شده که ۵۲ رباعی است. ساقی‌نامه، نصیحت و ... در این نسخه وجود ندارد.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحیم

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها / که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل ها
به بوی نافه‌ای کاخر صبا زان طره بگشاید / ز تاب جعد مشکینش چه تاب افتاد در دل‌ها

انجام کتاب: ای کاشکی بخت سازگاری کردی / یا چرخ زمانه باز یاری کردی

از دست جوانیم چو بر بود عنان / پیری چو رکاب پایداری کردی

خط در ورق دهر بماند صد سال / بیچاره نویسنده بر خاک رود

سنه ۱۳۳۲ در جمادی الاول به اتمام رسید.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱-۲۳ - دیوان بیدل

نام اثر: دیوان حضرت میرزا عبدالقادر بیدل علیه‌الرحمه

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی و عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: آخرین شمارگان ۱۰۶ ولی موجود ۱۰۲ است. (ترتیب صفحات: ص ۱ تا ۳۴ بعد ۷۵ تا ۱۰۶ و در آخر ۳۵ تا ۷۰ است).

جلد: ندارد از مقوایی کارتنی به جای جلد استفاده شده است.

زمان انتشار: ۱۳۲۲ هجری قمری/ ۱۹۰۴ میلادی

محل انتشار: سمرقند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است کثیف با کاغذ کاهی زرد و صورتی و جلدی مقوایی که بعداً جای‌گزین شده. شیرازه اش هم پوسیده شده و از بین رفته. کناره‌ی اوراقش ساییده و بعضاً پاره شده. صفحه‌ی ۲، ۳ و ۴ پارگی و پوسیدگی زیادی دارد. علایم خاص (مهر یا امضای): ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادر ۲ خطی که ستون باریکی در وسط آن هاست که مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. اشعار در داخل کادر است و مصراع‌های بیت آخر زیر هم در پایین نگاشته شده است. شماره‌ی صفحات بالا و صفحه‌ی عنوان، دوم و سوم دارای تزیینات‌اند.

صفحه‌ی عنوان: لله الحمد والشکر درین آوان فیض نشان دیوان حضرت میرزا عبدالقادر / بیدل علیه‌الرحمه/ در ولایت سمرقند فردوس مانند در مطبع تیموروف طبع گردید. /سنه ۱۳۲۲ هجری روسی: با اجازه‌ی انتشار از سنت پترزبورگ در ۱۰ جولای ۱۹۰۴ در چاپ‌خانه دمیروف در سمرقند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده است. اثر حاضر، کتاب ناقصی است که حاوی غزلیات بیدل دهلوی است. اشعار الفبایی هستند.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آن جا/ سر مویی گر این جا خم شوی بشکن کلاه آن جا
ادبگاہ محبت ناز شوخی برنمی دارد/ چو شبنم سر به مهر اشک می بالد نگاه آن جا
انجام کتاب (۲ مورد): صفحه ۷۰:

شبنم این باغم از تمهید آرامم میرس / می فشارم چشم می ریزم بروی خواب آب
عمرها شد بیدل از خود می رویم چاره نیست / گوهر غلطان ما را داد سر در آب آب
صفحه ۱۰۶: بی آفتاب وصل تو بخت سفید ما / مانند سایه آئینه زنگ بسته است
زاهد حذر ز مجلس مستان که موج می / صد توبه را ز یک ابرو شکسته است

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۴ - چهل حدیث

نام اثر: چهل حدیث (در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم به نام «حکایت» ثبت شده است).

زبان اثر: فارسی - عربی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: ملا میرزا ادھم بن میرزا عبدالقادر حاجی اسفرکی

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: ملا فخرالدین بن ملا محمد شکور

زمان استنساخ: ۱۳ رمضان ۱۳۲۹

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: شرح چهل حدیث از احادیث نبوی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۶×۱۵/۵)

تعداد صفحات: صفحات نامرتب‌اند. آخرین صفحه ۸۸ است. اولین صفحه در کتاب ص ۳۳ است ولی صفحه ۳ نیز وجود دارد.

از ۱۹ تا ۳۰ و ۳۳ تا ۸۸ مرتب ولی بقیه نامرتب است. ۶۸ صفحه موجود است.

جلد: گالینگور مندرسی که رویه وسط جلد کنده شده. رنگ پشت جلد ساییده و ریخته و خیلی کثیف است. شیرازه از بین رفته

با پارچه‌ای طوسی و سفید چسبانده شده‌است. کتاب چهار چوب سالمی دارد.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقریزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب جلدی کهنه دارد که رویه آن در بسیاری جاها از بین رفته و کثیف شده. اوراقش نامنظم، پاره، ناقص و کثیف است. چند ورق آن پاره شده و از بین رفته و بعداً با چسب مرمت شده. نصف بالای ۳ صفحه آخر پاره شده و از بین رفته. شیرازه پارچه‌ای دارد.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: همه صفحات دارای کادری حاشیه‌مانند منقش‌اند که ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا کرده. در هر بخش حدیثی از پیامبر(ص) داخل کادری با قلم معمولی یا قلم درشت بر بالای ابیات نوشته شده. سپس اشعاری در همان موضوع سروده شده‌است.

حاشیه نویسی: فقط در صفحه ۸۸ در حاشیه این مطلب آمده است: تمام شد این کتاب چهل حدیث در روز یکشنبه دوازدهم شهر صفر در ... (پارگی دارد). بالصواب. و در گوشه پایین تاریخ ۱۳۳۰ نوشته شده.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: منظومه حاضر که در قالب مثنوی است و مقداری از صفحات آن از بین رفته، توضیح و تفسیر احادیث نبوی به شعر است بدین گونه که حدیثی از پیامبر اکرم(ص) را در کادری نوشته و در پایین آن را با شعر شرح داده و در بسیاری از موارد حکایت‌هایی نقل نموده و یا داستان‌های انبیا، پیامبر اسلام، مشایخ و ... بیان نموده است.

آغاز کتاب: به نزد بعضی مردم اوست کافر / اگر باشد مقیم او باشد مسافر / منافق را عذاب سخت باشد / ز کافر نیز او بدبخت باشد. حکایت

مطالب صفحه ۸۰ کتاب: تمت بمنه و کرمه

چون نسخه‌ی جدید موسوم به چهل حدیث در سنه ۱۳۲۹ شهر رمضان المبارک اتمام یافت بسعی اهتمام ملا میرزا ادهم بن میرزا عبدالقادر حاجی اسفرکی کتبه‌ی ملا فخرالدین بن ملا محمد شکور از خوانندگان مکتوب امید دعا. خط در ورق دهر بماند صد سال / بیچاره نویسنده که در خاک رود

مطالب صفحه ۸۸: تمام شد این کتاب چهل حدیث در روز یکشنبه دوازدهم شهر صفر در ... (پارگی دارد). بالصواب. و در گوشه پایین تاریخ ۱۳۳۰ نوشته شده.

انجام کتاب: ... بدیده لا اله الا الله دیدند / همه حیران جمال الله دیدند / می از ساقی کوثر نوش کردند / زبان خویش را خاموش کردند.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۵ – منطق الطیر

نام اثر: بی‌نام (منطق الطیر)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: شیخ فریدالدین عطار نیشابوری

زمان تألیف: بر اساس گفته‌ی شاعر، سال ۵۸۳ هجری قمری زمان اتمام کتاب است. / ۱۱۸۷ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: منظومه‌ی عرفانی اسلامی که مراحل و منازل پوییدن و شناختن رازهای هستی را با تمثیل بیان می‌کند.

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقیعی (۲۲×۱۳)

تعداد صفحات: از ص ۳ شروع شده تا ۲۸۸. ۲۸۶ صفحه موجود است.

جلد: گالینگور زیتونی با عطف تیماج و ترنج و کلاله سرخ رنگ ضربی که رویه‌ی کلاله‌ها در بعضی جاها ریخته و از بین دفته. روی عطف آن هم نخ‌های سیاه که بیانگر دوخته شدن اوراق از هم وارفته است. در کناره‌ی پایین روی جلد نشانی از سوختگی وجود دارد.

زمان انتشار: نامعلوم (احتمالاً ۱۸۹۶ میلادی)

محل انتشار: بخارا

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: جلد تقریباً سالمی دارد. صفحه‌ی عنوان و اول ندارد ولی از ص ۳ تا ۱۸۸ مرتب است. کناره‌های اوراق پوسیده، پاره شده و اثر سوختگی در آن‌ها وجود دارد. گوشه‌ی بعضی از اوراق پاره شده و از بین رفته و در لابه‌لای آن‌ها گرد گذر زمان ریخته و بعضی از جاها ساییده شده‌است.

علایم خاص (مهر یا امضای): فهرست «کتب موجوده دکان حاجی خواجه خوجندی تاجر کتاب ملک بخارا شریف» در صص ۲۸۷ و ۲۸۸، تاریخ‌هایی که همراه اسم‌هایی در حاشیه‌ی داخلی صفحات نوشته شده؛ مانند: ص ۲۱ عادل پرسمن ۲۲ اگست ۱۸۹۶ یا ص ۱۷۳ چراغ‌دین ۱۸ ستمبر ۱۸۹۶ و... و نیز مهرکتاب‌خانه‌ی شهر بیشکک (اتحاد جماهیر شوروی)، بخش زبان، ادبیات و تاریخ، شعبه‌ی نسخ خطی و نقاشی ناشیانه‌ای از گل و ابیات نامفهومی با قلم در داخل جلد وجود دارد.

صفحه‌آرایی: کادر ۲ خطی دارد که اشعار داخل آن هاست و ستون باریکی مصرع‌ها را از هم جدا می‌کند. نام هر بخش بالای ابیات داخل کادری نوشته شده‌است.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: منطق الطیر منظومه‌ای تمثیلی و عرفانی اسلامی است که در قالب مثنوی سروده شده است و مراحل و منازل راه پوییدن و جستن عرفان یعنی شناختن رازهای هستی را با تمثیل‌ها و حکایات بیان می‌کند. عطار عدد این منازل را هفت می‌داند و آن‌ها را هفت وادی یا هفت شهر عشق می‌نامد. در این داستان، گروهی از مرغان برای جستن و یافتن پادشاهشان سیمرغ، سفری را آغاز می‌کنند. در هر مرحله، گروهی از مرغان از راه بازمی‌مانند و به بهانه‌هایی پا پس می‌کشند، تا این‌که پس از عبور از هفت مرحله، از گروه انبوهی از پرندگان تنها «سی مرغ» باقی می‌مانند و با نگرستن در آینه‌ی حق درمی‌یابند که سیمرغ در وجود خود آن‌هاست. در نهایت با این خودشناسی مرغان جذب جذبه خداوند می‌شوند و حقیقت را در وجود خویش می‌یابند.

آغاز کتاب: کوه را هم تیغ داد و هم کمر / تا به سرهنگی او بفراخت سر
گاه گل بر روی آتش دسته کرد / گاه پل بر آب دریا بسته کرد
انجام کتاب: پایان کتاب منطق الطیر: در صفا و ذوق دور آسایشی / دم به دم خوش وقت را بخشایشی
پانصد و هشتاد و سه بگذشته سال / هم ز تاریخ رسول ذوالجلال
گفت عطار از همه مردان سخن / گر تو هم مردی به خیرش یادکن
تمت

پایان آخرین سطر صفحه‌ی آخر: احیاء العلوم عربی / مثنوی مولانا روم / شجره معرفت

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۶ – دیوان حافظ

نام اثر: دیوان حافظ شیراز

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس الدین محمد شیرازی

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: ملا آرتوق

زمان استنساخ: ۱۳۲۴ هجری قمری / ۱۹۰۶ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۳/۵)

تعداد صفحات: از ص ۳ تا ۲۴ ندارد. از ص ۲۵ تا ۱۳۲ موجود است. ۱۰۸ صفحه موجود است

جلد: جلد گالینگور سبز رنگ با نقش ترنج، کلاله و حاشیه. جلد رویه‌ای کاغذی دارد که این نقش‌ها بر آن چاپ شده. پشت آن

از وسط پاره بوده که ترمیم شده. شیرازه از بین رفته و پارچه‌ی نقش‌داری را جای‌گزین کرده‌اند.

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: ۱۳۲۴ هجری قمری / ۱۹۰۶ میلادی

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلد سبز و شیرازه‌ای پارچه‌ای. کناره‌های صفحات پارگی و پوسیدگی دارند. ۲۴ صفحه

ندارد. اوراقش از رنگ‌های صورتی، زرد، کاهی و نارنجی تشکیل شده‌است. لارو حشرات و حشرات خشک شده در لای کتاب

مشاهده می‌شود.

علایم خاص: مهر کتابخانه‌ی شهر بیشکک (اتحاد جماهیر شوروی)، بخش زبان، ادبیات و تاریخ، شعبه‌ی نسخ خطی را دارد.
صفحه آرایبی: صفحه‌ی اول و صفحه‌ی عنوان تزئین گشته و بقیه‌ی صفحات کادربندی ۳ خطی دارند با ستون باریکی در وسط که مصراع‌ها را جدا می‌کند. مصراع‌های آخرین بیت در پایین غزل زیر هم نوشته شده‌اند. در صفحه‌ی ۱۳۱ که اشعار تمام شده با کشیدن مثلثی بخش پایانی صفحه را پر کرده‌است.

صفحه‌ی عنوان: ان احسن الحسن الخلق الحسن صدق رسول الله /

الحمد لله او او آخر چون این کتاب مستطاب مسمی به / دیوان حافظ شیراز / به اهتمام ملا سید اکبر خواجه ابن سید عمر خواجه / در بلده تاشکند به زیور طبع آراسته شد.

به روسی: در چاپ خانه ایلینا در تاشکند.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

در این اثر، ابتدا غزل‌ها به ترتیب الفبا شروع شده تا ص ۱۰۹ و بعد ساقی نامه است. از ۱۱۴ مخمس، فی‌النصیحه، فی‌الشکایه، فی‌التاریخ و فی‌الرباعیات است. از ۱۱۸ تا ۱۳۱ رباعیات است که مجموعاً شامل ۷۱ رباعی می‌گردد. بعد از اتمام اشعار در ص ۱۳۲ که آخرین صفحه است این مطالب نوشته شده است:

هو الاحد

عذرم که قلم شکسته سر بود / خاطر ز قلم شکسته تر بود

هر چند که می‌کنم تکاپو / ناید ز قلم نقوش نیکو

غفر ذنبه ۱۳۲۴ هجری الراقم ملا آرتوق تم

آغاز کتاب:

بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها / که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها

به بوی ناهه ای کاخر صبا زان طره بگشاید / ز تاب جعد مشکینش چه تاب افتاد در دل‌ها

انجام کتاب:

حافظ ورق سخن درایی طی کن / وین خامه‌ی تزویر ریایی پی کن

خاموش نشین که وقت خاموشی است / دم درکش و جام باده را پر می‌کن

تمت الكتاب سنه ۱۳۲۴ هجری خاتمه الطبع بعون الملك الوهاب

اگر تاریخ طبعش را بجویند / لسان الغیب طبع آمد بگویند

الراقم ملا آرتوق / تمت / تم

معرفی اجمالی کتاب شماره (۱ - ۲۶) دیوان حافظ

نام اثر: بی نام (دیوان حافظ)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: میرزا محمد شاه مراد تاشکندی

زمان استنساخ: ۱۳۱۳ هجری قمری

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۶×۱۶/۵)

تعداد صفحات: ۱۶۸ صفحه

جلد: گالینگور مشکی رنگ که دارای ترنج، کلاله و حاشیه‌ی ضربی بوده که در روی جلد آن جز ترنج و یک کلاله و گوشه‌ای از روی جلد، چیزی نمانده. پشت جلد هم اوضاع مناسبی ندارد. مقوای کلفتی است که در حال وارفتن است. گوشه‌های جلد از بین رفته. شیرازه‌ی پارچه‌ای چهارخانه‌ی طوسی و سفیدی جای گزین شیرازه‌ی اصلی کرده‌اند که کناره‌هایش ساییده و پوسیده شده‌است.

زمان انتشار: ۱۸۹۵ میلادی / ۱۳۱۳ قمری

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با کاغذ کاهی، که گوشه‌ی اوراقش ساییده، پوسیده و گاه‌سوراخ شده. یکی از آن‌ها از وسط پاره شده که بعداً چسبانده‌اند. اطراف صفحه‌ی عنوان پاره و روی آن گل آلود و کثیف است. اوراق در حال جدا شدن از شیرازه اند. داخل جلد نیز نوشته‌های نامفهومی وجود دارد.

علائم خاص: مهر کتاب‌خانه‌ی شهر بیشکک (اتحاد جماهیر شوروی)، بخش زبان، ادبیات و تاریخ، شعبه‌ی نسخ خطی را دارد. صفحه‌آرایی: صفحه‌ی اول و صفحه‌ی عنوان تزئین گشته و بقیه‌ی صفحات کادربندی ۳ خطی دارند با ستون باریکی در وسط که مصراع‌ها را جدا می‌کند. مصراع‌های آخرین بیت در پایین غزل زیر هم نوشته شده‌اند. هر یک از رباعی‌ها داخل کادری قرار دارد و بالای هر یک نوشته شده (رباعیه).

صفحه‌ی عنوان: بعون الله تعالی دیوان حافظ باهتمام زبده الحاج جناب فضائل‌مآب حاجی عبدالملک ابن عبدالنبی دام فیضه در بلده تاشکند در مطبعه بیردینباخ لباس اتباع در بر کشید.

روسی: با اجازه‌ی انتشار از سنت پترزبورگ در تاریخ ۲۳ سپتامبر سال ۱۸۹۵ در چاپ خانه بردین باخ در تاشکند چاپ شد.
حاشیه نویسی: در چند جا به نسخه بدل اشاره شده. دارنده‌ی کتاب نیز مطالب نامفهومی را در بسیاری از حاشیه‌ها نوشته‌است.
شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.
در این اثر، ابتدا غزل‌ها به ترتیب الفبا شروع شده تا ص ۱۳۷ که با تزیینی تمام شده و بعد ساقی نامه، مخمس، فی‌النصیحه، فی‌الشکایه، فی‌التاریخ و فی‌الرباعیات است. ۷۰ رباعی وجود دارد.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها / که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها
به بوی ناه ای کاخر صبا زان طره بگشاید / ز تاب جعد مشکینش چه تاب افتاد در دل‌ها

انجام کتاب: رباعیه

ای کاش که بخت سازگاری کردی / یا چرخ زمانه باز یاری کردی
از دست جوانیم چو بر بود عنان / پیری چو رکاب پایداری کردی

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب

بقلم هیچمیرز محمد شاه مراد تاشکندی نوشته شد.

هرکه خواند دعا طلب دارم / زانکه من بنده گنهکارم

سنه ۱۳۱۳

معرفی اجمالی کتاب شماره (۲-۲۶) دیوان حافظ

نام اثر: بی نام (خواجه حافظ)

توضیح: این کتاب همراه کتاب ۱-۲۶ بود و در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم ثبت نشده است.

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۳/۵×۲۳)

تعداد صفحات: ۱۱۸ صفحه

جلد: ندارد

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است بدون جلد و شیرازه با اوراقی که کناره‌هایشان پوسیده، و پاره‌اند و با دست زدنی می‌ریزند. آثار سوختگی بر آنان نمایان و اثر مایعاتی که روی اوراق ریخته بر جای مانده‌است. اوراق در حال جدا شدن از هم هستند. نیمه‌ی پایین صفحه‌ی عنوان و حاشیه‌ی صفحه ۳ از بین رفته‌است.

علائم خاص: ندارد

صفحه آرایبی: صفحات کادربندی ۳ خطی دارند که ستون باریکی در وسط، مصراع‌ها را جدا می‌کند. مصراع‌های آخرین بیت در پایین غزل زیر هم نوشته شده‌اند. هر یک از رباعی‌ها هم داخل کادر قرار دارند.

صفحه‌ی عنوان: من کان له کین فلیس له دین /

الحمد لله و المنه که چون این کتاب مستطاب مسمی به / خواجه حافظ / ... بقیه ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

این کتاب با غزلیات که به ترتیب الفبا هستند، آغاز گشته و سپس رباعی‌ها نگاشته شده‌اند.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها / که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها

به بوی ناهه ای کاخر صبا زان طره بگشاید / ز تاب جعد مشکینش چه تاب افتاد در دل‌ها

انجام کتاب: ... من ترک تو ای نگار آسان ندهم / تا پیش ... خطت جان ندهم

یا قوت لب‌ت که قوت جانست مرا / آن را بدو صد هزار مرجان ندهم

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۷ – رساله‌ی صوفی‌الله یار

نام اثر: بی‌نام (رساله صوفی‌الله یار)

زبان اثر: فارسی-ترکی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: صوفی‌الله یار طلب‌الله سراه (سراج‌الدین‌الله یار بن‌الله قلی بخارایی)

زمان تألیف: قرن ۱۲ هجری قمری / قرن ۱۸ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: احکام فقه اسلامی در مذهب حنفی، حج نامه

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۱ × ۱۲/۵)

تعداد صفحات: آخرین شمارگان کتاب ۲۳۶ است که ۴ صفحه از بین رفته و ۲۳۲ صفحه موجود است.

جلد: جلد اصلی از بین رفته جلد کتاب درسی سال دهم مدرسه‌ی قرقیزی اتحاد جماهیر شوروی (سال ۱۹۶۸) را جای‌گزین کرده‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلدی است به زبان ترکی، با صفحه‌ی عنوانی که به زبان فارسی نوشته شده و در آن زبان فارسی بر ترکی غلبه دارد. اوراق نم‌خورده با کناره‌های پوسیده و در بسیاری جاها پاره. به جز چند صفحه، بقیه شمارگان نامرتبی دارند. مطالب کتاب آسیبی از گذر زمان ندیده است.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادری ۳ خطی‌اند که اشعار داخل آن‌ها قرار دارد و ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. موضوع هر یک از بخش‌ها با زبان فارسی (تا ص ۸۱) و بقیه به زبان ترکی، بر بالایشان نگاشته شده است. رنگ صفحه‌ی عنوان و آغاز، صورتی و بقیه زرداند.

صفحه‌عنوان: (به فارسی نوشته شده است). ان احسن الحسن الخلق الحسن صدق رسول الله /

لله الحمد و المنه که این رساله پرفوائد مسمی به / صوفی‌الله یار / باهتمام سید احمد حاجی بن سلیمان خواجه در شهر / تاشکند در مطبع غلامی الحسنی طبع شد.

روسی: در چاپ خانه عارف جانف در شهر تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره ی مطالب: منظومه ای در قالب مثنوی و به زبان ترکی که صفحه‌ی عنوان و موضوع اشعار (تاص ۸۱) و شعری ۸ صفحه‌ای در بیان قواعد حج به زبان فارسی است. در بسیاری از جاها از عبارات فارسی به گونه‌ای استفاده گردیده که متوجه می شویم که مصنف، بر زبان فارسی تسلط کاملی داشته است. کتاب ناتمام است و بعد از صفحه‌ی ۲۳۶ را ندارد. مطالب این منظومه با ستایش خدا و مناجات آغاز گردیده و سپس نعت پیامبر اکرم و صحابه است. شرح اصول و فروع دین اسلام و احکام فقهی مطالب اصلی آن را تشکیل می دهند. مصنف در مورد تمام نکات زندگی از عبادات تا پوشش و خورد و خواب و ... با بهره گیری از نظم توضیح داده و در هر یک به مناسبت حکایتی بیان کرده یا از پیامبر اکرم و صحابه داستانی نقل نموده است. بخشی نیز به نام قواعد حج دارد که به زبان فارسی و در حقیقت حج نامه است. وی در چندین جای کتاب به نام خود (الله یار) اشاره نموده است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۸ – آداب الصالحین

نام اثر: بی نام (نام بخش اول نامعلوم است . نام بخش دوم آداب الصالحین)

زبان اثر: ترکی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۷×۲۸)

تعداد صفحات: ۲۳۲ صفحه (از ص ۹ تا ص ۲۴۰)

جلد: بدون جلد و نام است. مقوای محکمی جای گزین جلد شده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلد با کاغذ کاهی که اندکی آثار سوختگی بر آن مشاهده می‌گردد. کناره‌ی اوراق پوسیده و پاره شده و در خود اوراق نیز پارگی های زیادی وجود دارد و برخی از آنها نیمی از ورق را ندارند. در بعضی از صفحات مطلب نامفهومی نوشته شده است.

علایم خاص (مهر یا امضای): ندارد

صفحه آرایشی: صفحات دارای کادر ۳ خطی هستند و شمارگان بر بالای صفحات است. نام باب‌ها، فصل‌ها و موضوعات با خط درشت نوشته شده و بر بالای احادیث، آیات و مطالب عربی خط کشیده شده است. صفحه‌ی آخر بخش اول و صفحه‌ی اول بخش دوم تزییناتی دارند.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتاب اول درباره قرآن، قرائت آن، انواع سور و آیات، احادیث و احکام دین اسلام در مذهب حنفی که در صفحه ۲۲۰ پایان می‌یابد و بخش دوم که از صفحه ۲۲۱ آغاز گردیده و در صفحه ۲۴۰ ناتمام مانده درباره‌ی مکارم اخلاق و آداب معاشرت اسلامی است. وجود شعری از مولانا جلال الدین محمد بلخی (بی ادب تنها نه خود را داشت بد / بلکه آتش بر همه آفاق زد) نشان می‌دهد که نویسنده بر زبان و ادب فارسی احاطه‌ی کاملی داشته‌است. وی بخش دوم کتابش (آداب الصالحین) را به ۷ باب و هر باب را به ۴ فصل تقسیم نموده‌است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲۹ - اخلاق ناصری مع اخلاق منصورى

نام اثر: اخلاق ناصری مع اخلاق منصورى

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: اخلاق ناصری: محمد بن محمد بن حسن ملقب به خواجه نصیرالدین توسی / اخلاق منصورى: غیاث‌الدین منصور دشتکی شیرازی مشهور به غیاث‌الحکما

زمان تألیف:

اخلاق ناصری: قرن ۷ هجری قمری / قرن ۱۳ میلادی

اخلاق منصورى: قرن ۱۰ هجری قمری / قرن ۱۶ میلادی

کاتب: ملا عبدالؤمن

زمان استنساخ: ۱۳۲۸ هجری قمری / ۱۹۱۰ میلادی

محل استنساخ: بخارا

موضوع: (تهذیب اخلاق) اخلاق عقلی و حکمت عملی و فلسفی اسلامی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۹×۱۸)

تعداد صفحات: ۱۲۸ صفحه موجود و بقیه از بین رفته است

جلد: ندارد. مقوای کارتنی جای‌گزین شده است.

زمان انتشار: ۱۳۲۸ هجری قمری / ۱۹۱۰ میلادی

محل انتشار: بخارای شریف

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان، استان اوش، منطقه فرونزه، روستای اوچ کارگان، خیابان اینترناسیونال پلاک ۶۱، آقای رحیم جانف

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و ناقص است با کاغذ کاهی که تا ص ۱۲۸ موجود است و بقیه از بین رفته. بعضی از صفحات آن، بعد از چاپ برش نخورده و از هم جدا نشده‌اند. کناره‌های اوراق پوسیده و گاهی پاره‌اند. گوشه‌ی برخی سوراخ و پاره شده تعدادی هم کثیف و خاک‌آلودند. اثر سوختگی مختصری بر آن نمایان است. صفحه‌ی عنوان تزیینات زیادی دارد و بالای صفحه‌ی اول نیز تزیین گردیده. موضوع هر بخش با خط درشت نوشته شده و بالای عبارات عربی و آیات و احادیث خط کشیده‌اند.

علائم خاص (مهر یا امضای): ندارد

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادر ۲ خطی است و اخلاق ناصری در آن قرار دارد در کنار آن در قسمت حاشیه هم کادری ایجاد شده که کتاب اخلاق منصورى در آن نوشته شده‌است. بر بالای حاشیه عبارت «اخلاق منصورى» و روبروى آن عبارت «اخلاق ناصرى» نوشته شده‌است و وسط آن‌ها شماره‌ی صفحه قرار دارد. مطالب حاشیه مورب و مطالب کادر اصلی افقی است.

صفحه‌ی عنوان: ان الله على كل شى قدیر

الحمد لله تمام یافت در اوان سعید اقتران دیوان فصاحت بیان گنجینه حکمت منشور دیباچه سعادت من تصنیفات خواجه نصیرالدین طوسی و غیاث الدین منصور رحمه الله علیهم مسمی به/ اخلاق ناصری مع اخلاق منصورى/غریق رحمت ایزد کسی باد /که کاتب را کند در فاتحه یاد /آمین ۱۳۲۸/

به حسب و فرمایش افضل التاجر کتب ملا سلطان ابن ملا صابر بخاری برشحه خامه افقر العباد ملا عبدالؤمن/ در مطبع دارالفاجر بخارای شریف طبع گردید.

حاشیه نویسی: دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب:

۱- اخلاق ناصری کتابی مهم در اصول اخلاق یا حکمت عملی در دوره اسلامی و از متن‌های معتبر زبان فارسی، به فارسی در قرن هفتم هجری. مطالب کتاب، تلفیقی از دیدگاه فلسفی و علمی یونانی و دیدگاه اسلامی است که درباره انسان، خانواده و جامعه می‌باشد. نویسنده‌ی آن، خواجه نصیرالدین طوسی، دانشمند بزرگ ایرانی است که با نوشتن این کتاب که اولین اثر مهم حکمت عملی بود، سنتی را بنیاد نهاد که نه در دوره اسلامی و نه در دوره یونانی؛ قبل از او سابقه نداشت.

۲- اخلاق منصورى نمونه‌ای از نثر فارسی در موضوع حکمت است که در قرن دهم به دست فیلسوفی مشائی - اشراقی به نام غیاث‌الدین منصور حسینی دشتکی شیرازی به رشته تحریر درآمده است.

در این کتاب که با بیان استدلالی و با انشایی ادبی و شیوا نوشته شده، راه تهذیب اخلاق و رفتار با خالق و چگونگی تحصیل ملکات فاضله در دنیا و آخرت و... با استشهداد از افکار و آرای بزرگانی چون ارسطو، فارابی، افلاطون، ابن سینا، سهروردی، غزالی و ... نشان داده شده است. کتاب به دو مجلی تقسیم شده؛ مجلی اول نیل به سعادت دو جهان و مجلی ثانی در تهذیب اخلاق و

کیفیت سلوک با خلائق و خالق

آغاز (۳ سطر):

اخلاق ناصری: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد و مدح بیعد لایق حضرت عزت مالک ملکی باشد که همچنانکه در بدو فطرت ازلی و هو الذی بید و الخلق که حقایق انواع را از مطاع ابداع برمی آورد و هیولی انسان را که سمت عالم خلقی داشت ...

اخلاق منصوروی: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد از ازل تا به ابد/ احدی را که جز او نیست احد/ منشی که هر حرف که از مبدأ انشا بواسطه قلم اعلی بر لوح نمایش و هستی آمده اسمی است از اسماء حسنی او هو الذی لا اله الا هو له الاسماء الحسنی و درود فراوان ...

انجام (۳ سطر):

اخلاق ناصری: خط خویش استرداد کنند فضله هیچکدام ازو بتو انتقال نکرده است تا برو حاجت افتد بس تو که باشی و همچنین گویند حکیمی در نزدیک یک صاحب ثروتی بود که زینت و تجمل ... ناتمام است.

اخلاق منصوروی: در موضوعات بدنی و امور منزلی و مدنی و حقیقتش در علم اخلاق مبین شود و راتع عقل نظری که آن را عقل مستفاد نیز گویند ... ناتمام است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۰ – شرح دشت بیاضی

نام اثر: شرح نصاب الصبیان ابو نصر فراهی ملقب و مشتهر به شرح دشت بیاضی

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم و نثر

مؤلف: حاجی محمد بن فصیح محمد المدعو به کریم الدین الدشت بیاض

زمان تألیف: ۹۳۹ هجری قمری / ۱۵۳۲ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: ۱۳۲۸ هجری قمری / ۱۹۱۰ میلادی

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: شرح کتاب نصاب الصبیان (شرح لغات عربی به فارسی)

نوع خط: تحریری، حاشیه نویسی با خط نستعلیق

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۷×۱۷/۵)

تعداد صفحات: ۱۷۰ صفحه

جلد: ندارد و یک مقوای کارتنی رنگ را جای گزین جلد کرده اند.

زمان انتشار: ۱۳۲۸ هجری قمری / ۱۹۱۰ میلادی

محل انتشار: کانپور هند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است بدون جلد با کاغذ کاهی که اوراق پوسیده و نم خورده‌ی آن را جمع کرده و دوخته‌اند. کاغذ کاهی دارد و کناره‌های تمام آن‌ها پوسیده و پاره شده و ریخته و نم خورده‌اند. از ص ۱۰۹ گوشه اوراق بر اثر ریختن چیزی پوسیده و از بین رفته است.

علائم خاص (مهر یا امضاء): قبل از صفحه‌ی عنوان، صفحه‌ای وجود دارد که روی آن مطالبی درباره‌ی معرفی کتاب نصاب الصبیان نوشته و در پایین آن نوشته که صاحب این کتاب ملا یولداس است و پشت آن، فهرست کتب لغت فارسی (اطلاع) نوشته شده است.

صفحه‌آرایی: همه‌ی صفحات دارای یک کادر اصلی‌اند که به بخش‌هایی تقسیم شده در بالای صفحات در وسط، شماره‌ی صفحات و در گوشه‌ی داخلی عبارت « شرح نصاب الصبیان » و در گوشه‌ی کناری عبارت « دشت بیاضی » نگاشته شده است. هر بیت داخل کادری است که ستونی مصرع‌ها را جدا می‌کند. در زیر آن شرح و تفسیر آن بیت نوشته شده است. صفحه‌ی عنوان و اول دارای تزیینات هستند.

صفحه‌ی عنوان: به عون صناعت مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان / شرح نصاب الصبیان / ابونصر فراهی ملقب و مشتهر به / شرح دشتبیاضی / در مطبع نامی منشی نول کشور واقع در کانپور مزین به طبع گردید.

حاشیه نویسی: توضیحات بسیاری با خط نستعلیق در حاشیه‌ها دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتابی است شامل ۴۳ قطعه شعر، نام هر قطعه را داخل جدولی بالای آن نوشته و سپس نام بحر عروضی و وزن آن قطعه را نوشته است.

در مقدمه‌ی کتاب بعد از حمد و ثنای الهی و درود بر پیامبر و اصحاب کرام وی خود را معرفی کرده سپس به کتاب نصاب الصبیان پرداخته و علاقه‌ی خود را به آن بیان کرده و چنین توضیح داده که با وجود شروح بشمار ، هیچ یک بری از نقصان نبوده و مطالب نادرستی نیز به آن ملحق نموده‌اند، بنابراین او خود را ملزم به تصحیح لغات و شرح جامع آن‌ها دانسته و تصمیم گرفته تا شرح مناسبی بر آن بنویسد و با استمداد از توفیق الهی به این کار اقدام کرده. در شرح لغات تلفظ عربی، وزن، باب و... هر کلمه را نوشته معانی مختلف آن را در فارسی و عربی بیان کرده در بسیاری از موارد مثال‌هایی آورده و ملحقات را نیز توضیح داده است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم حمد و ثنای نامحدود و شکر و سپاس نامعدود حضرت علیم معبود و کریم واجب الوجود را که نصاب صبیان انسان را تاج علم الاسماء بر سر نهاده بر سریر تعلیم انبئهم باسمائهم بنشانند...

انجام کتاب: خاتمه الطبع: ... در مطبع منشی نولکشور واقع در کانپور به سرپرستی عالی جناب معلی القاب، منشی پراگ نرائن صاحب، بهار گورای بهادر مالک مطیع دام اقباله به اهتمام کامل، منشی بهگواند یال، صاحب عاقل به ماه جون سنه ۱۹۱۰، بار پنجم طبع گردید.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۱ – منتخب الفوائد

نام اثر: منتخب الفوائد

زبان اثر: ترکی – فارسی – عربی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: ۱۳۲۷ هجری قمری / ۱۹۰۹ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: فال بینی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۷×۱۶/۵)

تعداد صفحات: از ۱۰۱ تا ۱۲۴ موجود است. ۲۴ صفحه موجود است.

جلد: ندارد

زمان انتشار: ۱۳۲۷ هجری قمری / ۱۹۰۹ میلادی

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: اثری بدون جلد است که اوراق آن را با کاغذی سفید به هم دوخته‌اند. ابتدا و انتها ندارد. در بخش موجود

که منتخب الفواید نامیده شده، دو رساله وجود دارد؛ «فال‌نامه (به ترکی)» و «رد‌نامه و قایتار نامه دعاسی (به فارسی)». اوراق

بر اثر استفاده کثیف، پوسیده و پاره شده‌اند. کناره‌ها پوسیده و گرد گشته و با اندک لمس کردن پاره می‌شوند.

علائم خاص (مهر یا امضاء): ندارد

صفحه‌آرایی: صفحات با حاشیه‌ی نقش دار تزیین شده. مطالب داخل این کادرها نوشته شده‌است. شمارگان کتاب بر بالای

صفحه و مرتب است. صفحه‌ی عنوان و ابتدای رساله تزیین شده‌اند.

صفحه‌ی عنوان: به زبان ترکی است: این مترجم حقیر را هم در این دنیا و هم در آن دنیا خرسندم به بخشش الله تعالی و نیز

از مردم دانا تقاضا دارم که این کاتب را به خاطر خطای سهوی عفو کنند زیرا از بنده سهو و خطا سر می‌زند و خداوند می‌بخشد.

از هرچه که مفید بوده و خاصیت دارد، انتخاب نموده و جمع کردم. نامش را منتخب الفواید گذاشتم و در سال ۱۳۲۷ تمام کردم.

چاپ بدون اجازه مترجم ممنوع است. نام مترجم: در این قسمت اعداد و حروفی نوشته شده است.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: رساله اول به زبان ترکی و درباره آداب و اصول فال گرفتن و چگونگی آن است. کتاب دوم

به زبان فارسی است و در آن هم روش باطل کردن جادو و ... را با استفاده از اسماء جلاله، آیات قرآن، نام و آغاز سوره‌های قرآن

گفته که بقیه ندارد.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۲ – غزلیات بیدل

نام اثر: بی نام (غزلیات بیدل)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی و عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴/۵ × ۲۳)

تعداد صفحات: از ص ۹۷ تا ص ۱۴۶ ، موجود ۵۰ صفحه است.

جلد: ندارد. با نخ سیاهی اوراق را در کاغذ سفیدی دوخته‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد با کاغذ کاهی است که ابتدا و انتها ندارد. اوراق از سه رنگ سبز، نارنجی و زرد تشکیل شده که همه کم رنگ گشته‌اند. اطراف اوراق پوسیده و پاره شده و در برخی موارد صفحات با مرکب یا مایع دیگری آلوده و کثیف شده. بخش اصلی اوراق سالمند.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادر ۳ خطی‌اند و ستون باریکی در وسط آن هاست که مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. اشعار در داخل کادر است و مصراع‌های بیت آخر زیر هم در پایین نگاشته شده‌اند. شماره‌ها بالای صفحات قرار دارند. اوراق کتاب از ۳ رنگ تشکیل شده‌اند.

صفحه‌ی عنوان: ندارد

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است. کتاب حاضر حاوی غزلیات بیدل است که به ترتیب الفبایی نگاشته شده‌اند.

آغاز کتاب: رنگ دو جهان ریخته‌اند از طپش دل / بر هر چه زنی دست همان موج گهر گیر

مزد طلب اهل وفا وقف تلف نیست / ایشمع ز آتش پر پروانه به زر گیر

امید به کوی تو همین خاک نشین است / گوهر سر مویم ره صحرای دگر گیر

انجام کتاب: پوچ است قماش تو به اظهار تلافی / ای کسوت موهوم فنا رنگ نبافی

خون ناشده ره در دل ظالم نتوان بود / جز آب که دیده‌ست ز شمشیر غلافی

زندانی حرمان کده داغ وفاییم / بر ما نتوان بست خطاهای معافی

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۳ – سراج الرمل

نام اثر: بی نام (سراج الرمل)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: مولوی سید روشن علی

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: مقاصد ضروریه علم رمل

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۶×۱۷/۵)

تعداد صفحات: ۹۶ صفحه

جلد: ندارد و مقوایی کارتنی جای‌گزین آن شده‌است.

زمان انتشار: چاپ دوم در ۱۳۱۹ هجری قمری / ۱۹۰۲ میلادی

محل انتشار: شهرکانپور هند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد است. اوراق آن کمی پوسیده و نم خورده‌اند. کناره های اوراق پوسیده و پاره‌اند. مطالب سالم مانده هیچ صفحه ای از بین نرفته. البته گرد گذر زمان بر صفحات آن نمایان است.

علایم خاص: ندارد

صفحه آرایی: کتابی است با کاغذ کاهی زرد رنگ که مطالب داخل کادر نوشته شده و شمارگان بر بالای صفحات است و نام کتاب بر گوشه‌ی بالای کتاب جای گرفته. صفحه‌ی عنوان و آغاز تزییناتی دارند.

صفحه‌ی عنوان: به عون صنایع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان سراج الرمل در مطبع نامی منشی نول کشور واقع کان پور مزین به طبع شد.

حاشیه نویسی: دارد. در اندکی از صفحات، توضیحی در باره‌ی مطالب نگاشته شده است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: درباره‌ی مقاصد ضروریه‌ی علم رمل و کیفیت تحصیل آن، کیفیت نزول این علم، شرایط رمال و اوقات رمل، استخراج امهات بعضی خط، تسکینات ضروریه، احکام دوازده خانه، احوال سالیانه، جدول باد و باران، جدول اشکال حروف و بروج و ستاره، ابجد طلسم... قطعه شعری نیز از میر عباس دهلوی به نام «رساله هفتم تکسیرالرمل مؤلفه میر عباس دهلوی» در این کتاب آمده است. کتاب دارای یک مقدمه، چهار ربع و خاتمه است که هر یک دارای چند فصل و لفظ است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و الصلوه و السلام على رسوله محمد(ص) و آله و اصحابه اجمعين اما بعد می گوید فقیر حقیر سید روشن علی چندی این عاصی گمان داشت که عطارد دبیر فلک هیچ مشتری برای ما مقرر کرده باشد...

انجام کتاب: ... در مطبع منشی نول کشور صاحب سی - آئی - ای واقع کانپور به سرپرستی عالی جناب معلی القاب بلند همت عالی خو منشی پراگ نراین صاحب بهارگو مالک مطابع دهم اقباله به اهتمام منصرم کامل منشی بهگواند مال صاحب عقل ایجنت مطبع بار دوم لباس طبع در بر کشید. فقط در سنه ۱۹۰۲.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۴ - یاریار حضرت بی بی فاطمه زهرا

نام اثر: یار یار حضرت بی بی فاطمه زهرا

توضیح: مطالب کتاب با توضیحات صفحه‌ی عنوان مطابقت ندارد و بیشتر با کتاب فرض عین هماهنگی دارد.

زبان اثر: فارسی - ترکی - عربی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی در مذهب حنفی ، نماز و طهارت

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: ۱۶ صفحه

جلد: ندارد با یک ورق و نخ سیاه رنگی دوخته شده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: جزوه‌ای است با کاغذ کاهی که اوراق آن را در یک جا جمع کرده و با ورقی به هم دوخته اند. اوراق نم خورده و کناره دو ورق ابتدایی پاره شده و پوسیده است. خطوط و نوشته‌های نامفهومی در حاشیه ها وجود دارد.

علائم خاص: ندارد

صفحه آرایی: صفحات دارای کادر و حاشیه‌اند. داخل کادر مطالب به فارسی و در حاشیه به ترکی و عربی است. صفحه‌ی عنوان و بعدی تزییناتی دارند. کنار بعضی از صفحات مطالبی ناخوانا با مداد نوشته شده است.

صفحه‌ی عنوان: (به زبان ترکی است ولی درصد بیشتر کلمات فارسی اند).

کتاب قصه‌ی حضرت محمد(ص) حضرت فاطمه زهرا(رض) و حضرت علی کرم الله وجهه مسمی به یاریار حضرت بی بی فاطمه زهراکه به اهتمام تاجر کتب ملا محمد زفر ابن شکور محمد در ولایت تاشکند در مطبع آریا حله طبع پوشیده شد

حاشیه نویسی: دارد. مطالب اصلی و مهم را به ترکی ترجمه کرده و در حاشیه نوشته‌اند. در مورد اذان هم از کتاب الکفایه الشعبی به عربی نقل کرده است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: صفحات ابتدایی را ندارد. از ص ۵ شروع می‌شود. موضوع آن درباره‌ی احکام دینی؛ نماز، روزه، طهارت و ... است در صفحه اول شعر ترکی در قالب مثنوی نوشته شده است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

باسمه سبحانه ...

انجام کتاب: ... سه بار سوره اخلاص بخواند و در رکعت دوم . بقیه ندارد.

توضیح: اثر حاضر احتمالاً دو کتاب مجزا بوده که به علت ندانستن زبان و خط، آن‌ها را یک کتاب انگاشته و به هم دوخته اند. از یکی فقط صفحه‌ی عنوان و اول مانده و از دیگری ۱۴ صفحه که ابتدا و انتهای آن از بین رفته است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۵ - دیوان بیدل

نام اثر: بی نام (دیوان بیدل)

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی:

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی و عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۵×۲۶)

تعداد صفحات: ۲۰۶ صفحه

جلد: گالینگور سیاه رنگ که از چوب و روکش مقوا و کاغذ ساخته شده. شیرازه‌ی تیماج قهوه‌ای رنگی را به جلد دوخته و به کتاب افزوده‌اند. این جلد اصلی نیست چون از اندازه‌ی صفحات که تاخورده، پوسیده و ساییده شده‌اند، کوچکتر است. روی جلد نقش ترنج، کلاله و حاشیه‌ی ضربی دارد. روی کلاله‌ها نوشته شده: «عمل ملا عبدالله صحاف» متاسفانه قدر کتاب را ندانسته و چهره‌اش را آزرده‌اند.

زمان انتشار: -

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است که از جلد گرفته تا اوراق و نوشته‌های آن مورد هجوم آتش، انسان و زمان قرار گرفته. کناره‌ی اوراق سوخته، پوسیده و پاره شده. صفحات اول و آخر و چند صفحه‌ی دیگر کپک زده و پوسیده‌اند. نیمه‌ی پایین صص ۷ و ۸ پاره شده و از بین رفته. نوشته‌ها آسیب زیادی ندیده و فقط در برخی جاها رنگ نوشته‌ها کم شده. اعداد، نوشته‌ها و خطوط کج و معوج و نام‌های زیادی با مداد و قلم‌های رنگارنگ در هر گوشه‌ی کتاب و صفحات وجود دارد که به زبان ترکی نوشته شده‌اند. علایم خاص: گزند و خدشه‌ای که به این اثر ارزشمند خطی وارد شده، علامت خاص آن است.

صفحه‌آرایی: هیچ تزیینی و شماره‌ای وجود ندارد. غزل‌ها را نوشته و آخرین بیت را به چهار پاره جدا تقسیم نموده و در زیر غزل‌ها در وسط صفحه نوشته‌است.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است. در اثر حاضر، ابتدا غزلیات و سپس رباعیات نوشته شده. اغلب ترتیب الفبایی حفظ نشده‌است. احتمالاً صفحات موقع جمع‌آوری پس و پیش شده‌اند. از ص ۱۹۱ ابیات رباعی‌ها را کمی نادرست نوشته بدین ترتیب که بیت دوم رباعی‌ها را با بیت اول رباعی بعدی یکی نوشته‌است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آن جا / سر مویی گر این جا خم شوی بشکن کلاه آنجا
ادبگاه محبت ناز شوخی برنمی دارد / چو شبنم سر به مهر اشک می بالد نگاه آنجا
انجام کتاب: گرد چشم بی‌کسیت سخت بلند است / از خویش برون آی علمی نیست در اینجا
ما بیخبران قافله دشت خیالیم / رنگ است به گردش قدمی نیست در اینجا
بیدل من و بیکاری و معشوق تراشی / جز شوق برهنم صنمی نیست در اینجا

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۶ – مسلک

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۶ در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان:

نام اثر: مسلک

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه ی ارائه ی سخن: نظم

مؤلف: سراج الدین الله یار بن الله قلی بخارایی

زمان تألیف: قرن ۱۲ هجری قمری / قرن ۱۷ میلادی

کاتب: الحاج ادریس خواجه خجندی ولد ارشد داملا ایشان خواجه مرحومی

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام، اصول و فروع فقه اسلامی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۷×۱۷)

تعداد صفحات: ۴۸۹ صفحه

جلد: گالینگور است. جلد مقوای سبز رنگ بسیار کلفتی است که عطف تیماج سرخ رنگی دارد. رویه‌ی کاغذی که نقش ترنج و کلاله و حاشیه بر آن چاپ شده‌است. برای محافظت از جلد اصلی پارچه‌ی راه راه سرخ و سفیدی که دیگر رنگی بر آن نمانده و مندرس و پاره شده، به روی جلد کشیده‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: اسلامبول

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی با جلد بسیار کلفت که رویه‌ای پارچه‌ای محافظ آن شده. کناره‌ی اوراق ساییده و اندکی پاره گشته و در صفحات آخر اثر سوختگی وجود دارد که باعث از بین رفتن گوشه‌های بالای اوراق شده ولی روی هم رفته اوراق سالم مانده‌اند. در داخل کتاب قبل از صفحه‌ی عنوان، صفحه‌ی عنوان کتاب مختصر الوقایه اضافه شده‌است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادر ۳ خطی هستند که اشعار داخل آن‌ها قرار دارد و ستون باریک ۲ خطی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. عنوان اشعار داخل کادری بر بالای آن‌ها است و بعضی مطالب را نیز با توجه به موضوع داخل کادر نوشته‌است؛ مانند نیت نماز، روزه و ... صفحه‌ی عنوان و اول دارای تزییناتی هستند.

صفحه‌ی عنوان: بعون مکی و مکان و فضل خلاق زمین و زمان /

این کتاب مستطاب با جازت ناظر معارف عمومی سلطان جهان / «مسلك» / باهتمام حاجی الحرمین صدیق خواجه خجندی تاجر کتب در مطبع نامی کرامی محمودبک واقع اسلامبول طبع شد.

حاشیه نویسی: ندارد. دارنده‌ی کتاب در بسیاری از جاها در حاشیه، مطالبی را به خط و زبان فارسی نوشته‌است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: این کتاب همان مسلك المتقین است (شکر لله به حرت علام / مسلك المتقین بگشت تمام / ص ۴۸۶ / شکر با خدای بی انباز / مسلك المتقین کتاب نماز / ص ۴۵۳) که با نام مسلك در اسلامبول چاپ شده و شامل کتاب طهارت، صلوه، زکوه و صوم است. کتاب زکوه در روز سه شنبه ۲۴ محرم سال ۱۱۱۲ (ص ۴۷۲) و کتاب صلوه در روز جمعه ماه محرم ۱۱۱۱ (۴۰۳) تمام شده‌است. کتاب حاضر، حج نامه ندارد.

کتاب مسلك المتقین شامل موضوعات زیر است. (به طور مختصر و خلاصه) تحمیدیه- فی نعت النبی صلی الله علیه و سلم- مناجات به درگاه قاضی الحاجات- در بیان ایمان و خصوصیت او- در بیان القاب چهار یار عظام- در بیان کرامت اولیا که حق است- در بیان اختصار کردن معتقدات- در بیان نارسایی‌های مصنف- در بیان آن که بنای مسلمانی پنج است- در بیان معلمه و احکام او- کتاب طهارت در بیان فرض وضو- در بیان سنت‌های وضو- در بیان منهیات وضو- در بیان قضای حاجت و آداب آن- در بیان انواع آب و احکام او- در بیان فرایض غسل- در بیان علم حیض و احکام او- در بیان کیفیت تیمم و احکام او- در بیان مسح موزه و کیفیت او- و ...

کاتب در پایان توضیح داده که وی (الحاج ادریس خواجه خجندی ولد ارشد داملا ایشان خواجه مرحومی) بنا به دستور تاجر کتاب، الحاج صدیق خواجه خجندی، این کتاب را بعد از مقابله با نسخه‌های معتبر استنساخ نموده‌است.

دارنده‌ی کتاب در داخل جلد قبل از صفحه‌ی عنوان مطالبی ناخوانا با مداد کم رنگی نوشته و در صفحه‌ی بعد هم با مداد از شخصی به نام عبدالرحمان منگ باشی ، سال ۱۹۲۴ و ملا محمد عالم الله قلی خان اوغلی یاد کرده و در پایان صفحه‌ی آخر هم جدول و گل نقاشی نموده است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بی حد ثنای بی اعداد/ به خدایی که نور ایمان داد

غافر است و رحیم و رحمان است / پاک از عیب و شرک و نقصان است

آن خدایی که تافت از یک مهر / شرق و غرب زمین و هفت سپهر

انجام کتاب: چون که امت پریشانند/ پای تا سر غریق عصیانند/ گفت احمدا تو می خواهی / مر کسی را نباشد آگاهی / من همی

خواهم ای شریف جمال / هم تو آگه نباشی از این حال

تمت

... .. اگر نقصان و سقمی هنگام کتابت از قلم کاتب صادر شده باشد به اصلاحش پرداخته خود را مسلک به سلک پرده پوشانی

نمایند و بالله توفیق و علیه التکلان

هیچ خط نیست خالی از غلط / خط تقدیر ست خالی از غلط

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۷ – شرح حال شاگردان امام ابوحنفه، جمع المسایل

توضیح: کتاب مجموعی از ۳ اثر خطی است که در یک جلد فراهم آورده و یک کتاب درست کرده‌اند. موضوع مشترک آن‌ها دین اسلام و مذهب حنفی است.

نام اثر: بی نام (شرح حال شاگردان امام ابوحنیفه، جمع المسایل)

زبان: فارسی – عربی

نسخه‌ی خطی: خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: شرح حال شاگردان و مریدان امام ابوحنیفه(الرجال) و احکام فقه اسلامی در مذهب حنفی.

نوع خط: تحریری و نستعلیق.

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۷×۱۶)

تعداد صفحات: بخش اول ۳۶ صفحه، بخش دوم ۶ صفحه و بخش سوم ۱۶ صفحه در مجموع ۵۸ صفحه موجود است.

جلد: مقوای کارتنی جای‌گزین جلد اصلی است.

زمان انتشار: -

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: اثر خطی از سه کتاب در یک جلد است. آثار سوختگی و ریختن مایعات بر آن مشاهده می‌گردد. درکناره‌ی اوراق سوختگی، ساییدگی و پارگی وجود دارد. جای بسی شکر دارد که نوشته‌ها سالم مانده‌اند.

علائم خاص: ورق‌ی که مطالبی به عربی در آن نوشته و تا کرده‌اند. مطالب داخل مانده و این ورق به لای کتاب دوخته شده است. برای جلوگیری از خدشه، نتوانستم آن را باز کرده، بخوانم.

صفحه‌آرایی: کتاب اول و سوم کادر یا جدولی ندارد. کتاب دوم دارای کادر ۲ خطی سرخ رنگ است. اوراق این بخش کوچک‌تر و خط آن نسخ تحریری ریز است. روی مطالب مهم خط سرخ کشیده شده‌است. در بخش اول مطالب مهم و کلماتی مانند شعر و مصراع به خط تحریری با قلم ریز نوشته شده‌است. این کتاب شمارگان ندارد.

حاشیه نویسی: در برخی موارد، مطالبی مانند نام شاگردان یا آغاز مطلب و ... در حاشیه نوشته شده است. هم‌چنین اگر شعری نوشته، با نوشتن کلمه شعر در حاشیه آن را برجسته نموده‌است. خطی که در حاشیه بخش اول به کار رفته تحریری با قلم ریز است. در بخش دوم توضیحی به فارسی در حاشیه نوشته شده و در بخش سوم نیز حاشیه نویسی وجود دارد. شرحی مختصر درباره‌ی مطالب:

بخش اول (۳۶ صفحه) به زبان فارسی است. ابتدا و انتها ندارد. درباره شاگردان و مریدان امام ابوحنیفه و به زبانی ساده و خط تحریری زیبایی نگاشته شده. تاریخ‌ها به زبان عربی است. ابیاتی از فردوسی، سلمان ساوجی، سعدی و ... را شاهد مثال آورده است.

بخش دوم (۶ صفحه) که اندازه‌ی صفحاتش کوچک‌تر از بخش‌های دیگر است و با قلم ریز و خط نسخ تحریری به زبان عربی نوشته شده در باره‌ی احکام فقه اسلامی است. در بالای اولین صفحه نوشته شده که این نوشته مسمی به «جمع المسایل» است. در حاشیه‌ی آن توضیحی به زبان فارسی وجود دارد. اوراقی خطی حاوی دعا و فال و پیش‌گویی در لای کتاب مشاهده گردید. بخش سوم (۱۶ صفحه) به زبان عربی و درباره‌ی احکام ارث در اسلام است. به خط تحریری و با قلمی درشت‌تر از بخش اول نوشته شده است. در برخی از حاشیه‌ها توضیحاتی وجود دارد.

آغاز کتاب: مقاتلت و مضمار مقابلت قوت جنگ و طاقت مکث و درنگ نباشد و در حق او دعای خیر فرمود و در أحد هیچ أحد را این ترتیب نفرمود و امام ابویوسف القاضی در سنه ثلث و عشر و مائه متولد شد و ...

آخر بخش اول: ... و طبل عز و جاه او فرو کوفتند و علم زهد پیکر علم او را به منجوق عیوق برآوردند و از فضل و آداب بسطح محذب آسمان کمال و ذروه فلک فضل و افضال برآمد.

انجام کتاب: ... العصبه و ان استووا فی القرب و لکن اختلف حیز قرا

نام اثر: بی نام (کتاب بدون جلد و عنوان است ولی مطالب آن عیناً مطالب چهار کتاب است).

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۳)

تعداد صفحات: ۱۸۶ صفحه موجود است. از ص ۵ تا ۸۸ (۲۱ و ۲۲ نیست). و صص ۹۵ و ۹۶ .

بقیه ندارد.

جلد: ندارد. جلدی مقوایی را جای گزین کرده‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلد که از اوراق رنگی؛ به ترتیب صورتی، زرد پر رنگ و زرد کم رنگ تشکیل یافته. کتاب اول

و چهارم به نظم و دوم و سوم به نثر است. کناره‌ی اوراق پوسیده و پاره شده و در اثر استفاده، گوشه‌های پایین بسیاری از آنان

کشیف است.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: مطالب داخل حاشیه و کادری نقش دار است که در بخش‌های منظوم مصراع‌ها با ستون باریکی از هم جدا شده

و مصراع‌های آخرین بیت، زیر هم در پایین قرار دارد و موضوع اشعار بالای آن در کادری نوشته شده است. صفحات دارای

شماره‌اند. مطالب مهم و سر فصل‌ها با خط درشت نوشته شده و روی عبارات عربی خط کشیده‌اند.

حاشیه نویسی: در بعضی قسمت‌ها کاتب با خط ریز توضیحاتی نوشته‌است. در برخی از جاها هم دارنده‌ی کتاب اعداد و مطالب

نامفهومی را با مداد به خط فارسی نوشته است. در بخش چهارم مقداری از اشعار با قلم ریز و به شکل مورب در حاشیه نگاشته

شده است.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت های یکم و چهارم به نظم و بخش های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش ها به شرح زیر است:

۱- شرح مختصر مطالب کتاب اول (از ص ۵- ۱۶) که به نظم و در قالب مثنوی است. مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده است:

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است
از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنتهای فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنتهای فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنتهای مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب ۱ (ص ۵) :

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است

از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

یا الهی بده تو توفیقم / راه بنمای سوی تحقیقم

انجام کتاب: نود و نه چو رفت ششصد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی‌الاول / بود کاین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خواننده / باز گوینده و رساننده

این مطلب هم داخل کادری خط دار نوشته شده است. قد تم الكتاب بعون الملك الوهاب

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم(ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

- ۲- شرح مختصر مطالب کتاب دوم: مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۱۶-۵۶) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:
- ۱- در بیان معرفت ایمان
 - ۲- در بیان معرفت اسلام
 - ۳- در بیان طهارت
 - ۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدک الله فی الدارين این کتابی است در بیان معرفت ایمان و اسلام و نماز و روزه و حج و زکوة و طهارت و فرض و واجب و سنت و مستحب و مباح و محرم و مفسد و احکام و ارکان و این کتاب بر چهار فصل بنا نهاده شد تا مبتدیان را پسندیده افتد...

انجام کتاب دوم: ... پانزدهم فتح قرائت به غیر امام کردن شانزدهم سخن فوت شنیده «انا لله و انا اليه راجعون» گفتن هفدهم ترک فرض کردن است.

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۵۶-۸۸) نقل مستقیم: (دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکوة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته اند. totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰ / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

توضیح: مصنف یا کاتب در ص ۸۷ نوشته «نظم» و درباره ی احکام زنان یک مثنوی سروده که در پایان آن خود را معرفی کرده و تاریخ را گفته و بعد دوباره به نثر پرداخته است.

کردم از جامع صغیرش نقل / تا که سازد قبول هر عقل

نظم کرد بنده ی فقیر الحال / احقر نامراد میرجلال

دان که از هجرت رسول چه رفت / یکهزار و صد است و پنجه و هفت
دوباره نویسنده به نثر پرداخته است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبی علیه السلام طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه صدق رسول الله یعنی پیغمبر علیه السلام چنین می فرمایند اگر پرسند که طلب کردن علم فرض است بر همه مسلمانان از مردان و زنان آزاد و بنده اما مراد از این علم چهار علم است ...

انجام کتاب سوم: ... دوم قصد خاک پاک سوم یک ضرب از برای روی چهارم یک ضرب دیگر از برای دو دست مع آرنج اگر پرسند که در نماز جنازه به چه طریق تیمم ... ناتمام است.

۴- کتاب چهارم (صص ۹۵ و ۹۶) به نظم و در قالب مثنوی است و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده است. در اثر حاضر مقدار اندکی از آن باقی مانده است.

آغاز کتاب چهارم:

... چون کند سلطان کرم با لشکری / بهر او بازند صد جان سرسری
در بیان حسن خلق ...

انجام کتاب چهارم: عافیت را گر بخواهی ای عزیز / می توانش یافتن از چار چیز
ایمنی و نعمت اندر خاندان / تن درستی و فراغت بعد از آن
چون که با نعمت امانی باشدت / عافیت را زو نشانی باشدت

معرفی اجمالی کتاب شماره ۳۹ - غزلیات میرزا عبدالقادر بیدل

نام اثر: غزلیات میرزا عبدالقادر بیدل

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری / قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی و عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: ۱۴۶ صفحه که بقیه‌اش از بین رفته است.

جلد: گالینگور قهوه‌ای که عطف تیماج آن تقریباً از بین رفته. نخ‌های شیرازه پوسیده و پارچه‌ی سیزی را رویش کشیده‌اند.

ترنج و کلاله‌ی سرخ رنگ ضربی دارد که در بعضی جاها پوسیده و پاره شده.

زمان انتشار: ۱۹۰۰ میلادی / ۱۳۱۸ هجری قمری

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی با جلد قهوه‌ای تاب خورده و شیرازه‌ای با پارچه‌ی سبز روشن که بعداً روی عطف تیماجی آن کشیده‌اند. چند ورق اول و آخر آن کپک زده، پوسیده و کثیف شده و به جز آن بقیه سالم‌اند ولی شیرازه در حال از هم وارفتن است. لای اوراق کتاب نیز بسیار کثیف و پر از گردو خاک، کرک فرش، پاره‌های نخ، کاغذ، لارو خشک حشرات و ... بود.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادر حاشیه‌ای نقش دار ۳ خطی هستند که اشعار داخل آن نگاشته شده و ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر زیر هم در پایین غزل قرار گرفته. هر یک از رباعی‌ها داخل کادری جدا نوشته شده و جدولی خالی در بینشان وجود دارد. شمارگان داخل نقشی مثلثی بر بالای صفحه است. صفحه‌ی عنوان و اول دارای تزیینات‌اند.

صفحه‌ی عنوان: هوالمستعان و علیه التکلان / کتاب مستطاب غزلیات میرزا عبدالقادر / بیدل / اسکنه الله تعالی فی بحبوحه الجنان و اغرقه فی بحار العفو و الغفران / باهتمام حاجی عبدالرؤف ابن عبدالنبی / در شهر تاشکند در مطبع پورصیف به زیور طبع آراسته و پیراسته شد.

روسی: با اجازه چاپ از سنت پترزبورگ در تاریخ ۲۶ ژوئن سال ۱۹۰۰ در پورتصیف در شهر تاشکند چاپ شد.

به خط فارسی: شهر تاشکند پورتصیف‌نیک باصمه خانه سیده

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است. کتاب حاضر حاوی غزلیات و رباعیات این شاعر پارسی‌گو است. ابتدا غزلیات و سپس رباعیات به ترتیب الفبایی نگاشته شده است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آن جا / سر مویی گر این جا خم شوی بشکن کلاه آنجا

ادبگاه محبت ناز شوخی بر نمی‌دارد / چو شب‌نم سر به مهر اشک می‌بالد نگاه آنجا

انجام کتاب: تا دل داری خطاست بیدل دیدن / حق را نتوان بچشم باطل دیدن

ای غافل تحقیق خیالیست محال / بسمل ناکشته حال بسمل دیدن

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۰ - چهار کتاب

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: فقه و احکام اسلامی، مذهب حنفی، تعلیم و تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۳)

تعداد صفحات: ۲۳۹ صفحه

جلد: جلد گالینگور قهوه‌ای شتری. پشت جلد ندارد و به جایش یک مقوای کارتنی را با شیرازه‌ی پارچه‌ای سبز رنگی به آن چسبانده‌اند. رویه‌ی جلد بسیار پوسیده و مندرس است. هیچ نوشته یا نقشی ندارد احتمالاً جلد اصلی نیست.

محل انتشار: نامعلوم

زمان انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با کاغذ کاهی نامرغوب و کناره‌های اوراق بویژه اوایل کتاب پوسیده، نم خورده، کپک زده و پاره‌اند. نصف ورق اول و بخشی از کناره‌ی ورق آخر پاره شده و اوراق در حال گسستن‌اند. صفحات کثیف و پر گرد و خاک‌اند. احتمالاً از زیر چیزی درآورده شده. مطالب کتاب سالم است.

علایم خاص: ندارد

صفحه آرایشی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده ای است که مطالب داخل آن نوشته شده است. اوراق از رنگ‌های زرد، سبز و صورتی تشکیل شده. اولین صفحه کتاب اول و چهارم که منظوم هستند و پایان کتاب دوم، دارای تزیینات زیبایی می باشند. روی آیات و احادیث خط کشیده است. در بخش‌های منظوم هم موضوع هر یک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته است. در بخش منظوم ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند.

صفحه عنوان: نیمی از صفحه عنوان که تزیینات ساده ای دارد، از بین رفته است.

رب یسر و لاتعسر رب تمم و کمل بالخیر و به الحمد لله و المنه این رساله پرفواید مشتمل بر مسایل ضروریه مسمی به چهار کتاب ... بقیه از بین رفته‌است.

حاشیه نویسی: در مواردی اندک توضیحاتی دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (از ص ۲- ۱۴) مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده‌است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است
این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است
از بخارا است مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنتهای فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنتهای مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

ابتدا می‌کنم به نام خدا / کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی‌رانم / که به جان و دلش همی‌خوانم

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تالیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه‌الکتاب).

نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی‌الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خواننده / بازگوینده و رساننده

تمت

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۱۴-۳۷) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدك الله في الدارين اين كتابي است در بيان معرفت ايمان و اسلام و نماز و روزه و حج و زكوه و طهارت و فرض و واجب و

انجام کتاب دوم: پانزدهم فتح قرائت بغير امام خود كردن شانزدهم سخن فوت شنیده «انا لله و انا اليه راجعون» گفتن هفدهم ترك فرض كردن است.

۳- كتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۳۸-۵۳) نقل مستقیم: دانستن فرایضه ايمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زكواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این كتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد. مؤلف این كتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند. totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰ / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

۱- علم توحید

۲- علم نماز

۳- علم روزه

۴- علم حیض و نفاس

کتاب سوم خلاصه شده است.

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمه صدق رسول الله يعني پیغمبر عليه السلام چنین می فرماید اگر پرسند که طلب کردن علم فرض است بر

انجام کتاب سوم: اکثر علما این را اختیار کرده‌اند و میل سه یک فرسنگ است و فرسنگ دوازده هزار قدم است و میل چهار هزار قدم بود ویرا تیمم روا بود. تم

۴- كتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۵۴-۹۴) که از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده و شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سید المرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت و وزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

آغاز کتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد مر خدای پاک را / آن که ایمان داد مشیت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم :

هرکرا بود است کردار نکو / در ره عقبی بود همراه او
این جهان را چون زنی دان خوب روی / خویش را آراید اندر چشم شوی

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۱ - چهار کتاب

نام اثر: چهار کتاب

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: احکام و اصول و فروع فقه اسلامی، تعلیم و تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه‌ی کتاب: قطع رقعی (۱۳/۵ × ۲۲)

تعداد صفحات: ۴۴ صفحه

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: تاشکند

جلد: گالینگور قهوه‌ای رنگ که روی جلدش وجود ندارد و مقوای کارتنی جای‌گزین شده و با شیرازه‌ی سبز رنگ پارچه‌ای به پشت جلد چسبانده شده است. رویه‌ی جلد نیز پوشیده و در برخی جاها ریخته است.

محل پیدا شدن: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است که روی جلد ندارد و پشت آن نیز پوشیده و رویه‌اش ریخته. اوراق آن نم‌خورده، کپک زده و پاره‌اند. از ص ۱-۲۴ و از ص ۹۹-۱۱۹ مرتب است ولی از ص ۲۵ تا ۹۸ موجود نیست. کتاره‌ی اوراق پوشیده و پاره شده و بعضاً از بین رفته است.

علائم خاص: داخل جلد کتاب تاریخ ۱۹۲۶ نوشته شده است.

صفحه آرایی: مطالب داخل کادری ۳ خطی است که در بخش‌های منظوم مصراع‌ها با ستون باریکی از هم جدا شده و موضوع اشعار بالای آن در کادری نوشته شده است. صفحات شماره دارند و صفحه‌ی عنوان و اول تزیین شده و بر روی عبارات عربی خط کشیده اند.

صفحه‌ی عنوان: این کتاب سعادت انتساب موسوم به/ چهار کتاب/ بحسب حکم ملا غلام حسن مخدوم صاحب مطبع بمطبع خود لباس طبع پوشانید.

روسی: چاپ خانه عارف جانف/ شهر تاشکند

حاشیه نویسی: ندارد در بعضی جاها دارنده‌ی کتاب مطالبی نوشته است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول (ص ۱-۱۵) به نظم و در قالب مثنوی است. مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده است: صد و هفتاد بیت و ده باب است/ لایق روزگار اصحاب است
این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است
از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنت‌های فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنت‌های مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

ابتدا می‌کنم به نام خدا/ کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی رانم/ که به جان و دلش همی خوانم

انجام کتاب اول: این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تألیف کتاب است به پایان می رسد (خاتمه کتاب).

... نود و نه چو رفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خواننده / باز گوینده و رساننده

قد تم بعونه

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی الاول سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (ص ۱۵-۲۴) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بدان اسعدک الله فی الدارین این کتابی است در بیان معرفت ایمان و اسلام و نماز و روزه و حج و زکوه ...

پایان کتاب دوم: ... اگر در دیوان عاصی عصیان شود به بنده هیچ ضرر و نقصانی نشود از کرم خداوندی عجب نباشد و آن‌ها که به دست راست تواند جنت جای ایشان باشد هوءلا فی ... ناتمام است.

۳- کتاب سوم از بین رفته است.

۴- کتاب چهارم (از ص ۹۹-۱۱۹) به نظم و در قالب مثنوی است و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم

هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می گردد): «ستایش خداوند»، «در

اظهار نعت سیدالمرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در

بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت

شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان

غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت

مهمان»، «در بیان قناعت ورزیدن»، «در بیان آن که دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و ...

ابتدای این قسمت از بین رفته است. و در بعضی از قسمت‌ها جابه جایی مطالب نیز مشاهده می گردد، می توان گفت که تمام مطالب و ترتیب آن‌ها به طور کامل با پندنامه یکی نیست.

آغاز کتاب چهارم:

ای پسر هرگز مخور نان بخیل / کم نشین در نزد بر خوان بخیل

نام ممسک جمله رنج است عنا / میشود نان سخی نور و صفا

پایان کتاب چهارم: لازم به ذکر است که این پایان واقعی پندنامه نیست و ممکن است صص ۱۱۷ و ۱۱۸ و ۱۱۹ الحاقی باشند.

... قطع

یارب آن ساعت که جان بر لب رسید / جسم پژمرده به تاب و تب رسید
شربت شهد شهادت نوشیم / خلعت راه سعادت پوشیم
چون ندارم در دو عالم جز تو کس / هم تو می باشی مرا فریاد رس
تمام

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۲ - چهار کتاب

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رحلی (۲۲×۱۳/۵)

تعداد صفحات: (۲۵ - ۱۱۹) ۹۴ صفحه موجود است.

جلد: مقوای محکم کارتنی با شیرازه‌ی پارچه‌ای سبز جای‌گزين جلد اصلی شده‌است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب اول و ابتدای کتاب دوم وجود ندارد ولی بقیه تقریباً سالم مانده. از بین رفتن جلد بیانگر آسیب دیدگی کتاب است. کناره‌های بیرونی و دارخلی اوراق پوسیده، ساییده و بعضاً پاره شده‌اند. به جز چند ورق که پاره شده بقیه سالم‌اند. شمارگان صفحات بر بالای هر صفحه به طور مرتب وجود دارد. دارنده‌ی کتاب در صفحه‌ی آخر و داخل جلد نوشته‌های نا مفهومی با رنگ‌های گوناگون به خط فارسی نوشته شده که نام شمیر بک توقسون بای را می‌توان در میان آن‌ها خواند. بعد از پایان کتاب صفحه‌ای اضافه شده که شماره ص ۱۶۵ را دارد که پایان پندنامه است و متعلق به کتاب دیگری می‌باشد. علایم خاص: ندارد.

صفحه آرایی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده ای است که مطالب داخل آن نوشته شده است. اوراق از رنگ‌های زرد و نارنجی کم رنگ تشکیل شده. آغاز بخش‌های مختلف کتاب دارای تزیینات زیبایی می باشد. مطالب مهم، ابتدای مباحث و نام اشخاص و کتاب‌ها با خط درشت نوشته شده. در بخش منظوم هم موضوع هر یک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته است و ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند.

صفحه‌ی عنوان: از بین رفته‌است.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. البته در اثر پیش رو، بخش اول و ابتدای بخش دوم از بین رفته‌است.

مطالب هر یک از بخش‌های موجود به شرح زیر است:

۱- کتاب اول از بین رفته‌است.

۲- مؤلف کتاب دوم (از ص ۲۵- ۳۹) مجهول است. موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: لم یزل و لا یزال الذی لیس کمثله شیء فی الارض و لا فی السماء و هو السميع العلیم ملک از خدای تعالی است همیشه و همیشگی مر او راست و او سزاوارتر است ...

پایان کتاب دوم: پانزدهم فتح قرائت بغیر امام کردن شانزدهم سخن فوت شنیده «انا لله و انا الیه راجعون» گفتن هفدهم ترک فرض کردن است.

تمت بالخیر و العافیة

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می‌نامد. (از ص ۴۰- ۶۴) نقل مستقیم: (دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکوة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند. totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰ / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

۱- علم توحید

۲- علم نماز

۳- علم روزه

۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحیم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمه صدق رسول الله يعني پیغمبر علیه السلام چنین می فرماید که طلب کردن علم فرض است

پایان کتاب سوم : الملله الدین یعنی ملت دین خداست. اگر پرسند امت کئی بگو امت محمد علیه السلام اگر پرسند که امت چیست بگو پیروی است تمت بالخیر

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۶۵- ۱۱۹) از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می گردد). «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سیدالمرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

آغاز کتاب چهارم : بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشیت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم:

... .. قطعه

یارب آن ساعت که جان بر لب رسید / جسم پژمرده به تاب و تب رسید

شریت شهد شهادت نوشیم / خلعت راه سعادت پوشیم

چون ندارم در دو عالم جز تو کس / هم تو می باشی مرا فریاد رس

تم بعون الله و نصرته لله لمحامد و علی نبیه الصلوۃ

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۳ - چهار کتاب

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: ملا یوسف بن ملا ... جان شاشی توقلی جلایی
زمان استنساخ: ۱۳۳۲ هجری قمری/۱۹۱۴ میلادی

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری درشت

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۷×۱۷)

تعداد صفحات: ۱۱۸ صفحه موجود است.

جلد: مقوای کارتنی با شیرازه‌ی پارچه‌ای سبز جای گزین جلد و شیرازه‌ی اصلی شده‌است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بسیار کهنه، مندرس و پاره‌ای است هنگام ورق زدن گرد و خاک از روی آن بلند می‌شود. بیشتر

اوراق با چسب مرمت شده. کناره‌ها پوسیده و در حال پاره شدن و ریختن است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده‌ای است که مطالب داخل آن نوشته شده‌است. اوراق آن کاغذگاهی است. اولین صفحه کتاب سوم و چهارم دارای تزیینات زیبایی می‌باشد. روی آیات و احادیث خط کشیده و آغاز مباحث، مطالب مهم، نام اشخاص و کتاب‌ها و سرفصل‌ها را با خط درشت نوشته‌است. در بخش‌های منظوم هم موضوع هر یک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته‌است. در بخش منظوم ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان‌طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده‌است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (از ص ۳-۱۶) مؤلف در بخشی از کتاب، این‌گونه خود و اثرش را معرفی کرده‌است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است
این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است
از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنت‌های فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنت‌های مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: نعت سید المرسلین صلی الله علیه و سلم

شکر حق را که پیشوا داریم/ پیشوایی چو مصطفی داریم

مہتر و بہتر و گزین ہمہ/ سرور خاتم نگین ہمہ

او شریعت بیان کند ما را/ او طریقت عیان کند ما را ...

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تالیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه الکتاب).

نود و نہ برفت شش صد سال/ از وفات رسول تا امسال

نیمہ از جمادی‌الاول/ بود کین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خوانندہ/ باز گویندہ رسانندہ

تمت تمام

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم(ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۱۶- ۴۸) در این بخش صص ۴۹-۵۲ اشتباهاً بعد از ص ۶۸ دوخته شده است.

موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدك الله في الدارين اين كتابي است در بيان معرفت ايمان و اسلام و نماز و روزه و حج و زكوه و طهارت و فرض و ... و ...

پايان كتاب دوم: پانزدهم فتح قرائت بغير امام كردن شانزدهم سخن فوت شنیده «انا لله و انا اليه راجعون» گفتن هفدهم ترك فرض كردن است. در سنه ۱۳۳۲ هجری نبوی علیه الصلوٰه و السلام تم

۳- كتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۵۳-۸۴) نقل مستقیم: دانستن فرایضه ايمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زكواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این كتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد). مؤلف این كتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند.
۳۱۵۲۰/totfim.com/Manuscripts/Details/ (گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

كتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

آغاز كتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمه صدق رسول الله يعنى پيغمبر عليه السلام چنین میفرماید که طلب کردن علم فرض است بر همه مسلمانان ...

پايان كتاب سوم: ... المله الدين يعنى ملت دين خداست. اگر پرسند امت كئی بگو امت محمد عليه السلام اگر پرسند که امت چیست بگو پیروی است تمت تمام تم تم

۴- كتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۸۵-۱۲۰) و از روی پندنامه شيخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سید المرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

آغاز كتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد ببيد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشتى خاک را
آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را
پايان كتاب چهارم:

... قطعہ

یارب آن ساعت کہ جان بر لب رسید / جسم پژمرده به تاب و تب رسید
شربت شہد شہادت نوشیم / خلعت راہ سعادت پوشیم
چون ندارم در دو عالم جز تو کس / ہم تو می باشی مرا فریاد رس
کتبہ المذنب الراجی من رحمہ اللہ الباری ملا یوسف بن ملا ... جان شاشی توقلی جلابی

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۴ – رساله فرض عین

نام اثر: بی نام (رساله فرض عین، نیت نماز عربی، مجموع اسم اعظم و قواعد میرزا زاهد منظوم و مفسدات نماز مع بیست و یک واجب).

زبان اثر: فارسی-عربی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم و نثر

مؤلف: نامعلوم، (بخش نظم از زاهد بخارایی، شاعر قرن ۱۰ و ۱۱ هجری قمری است).

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: ۱۳۱۶ هجری قمری / ۱۸۹۸ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: احکام دین اسلام و قواعد تجوید قرآن

نوع خط: تحریری ریز و نستعلیق

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: ۲۴ صفحه

جلد: مقوای کارتنی نازکی جای گزین جلد اصلی شده است.

زمان انتشار: ۱۸۹۶ میلادی / ۱۳۱۳ هجری قمری

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: رساله‌ی بدون جلد و مندرس با کاغذ کاهی است حاوی بخش‌های نظم و نثر.

کناره‌های اوراق پوسیده و ریخته. گوشه‌ی پایین صفحات در اثر استفاده کاملاً پوسیده و از بین رفته مخصوصاً صفحات پایانی که تا حاشیه پوسیده و از بین رفته است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه آرایبی: صفحات دارای کادری ۳ خطی اند. حاشیه‌ها هم کادر بندی شده و مطالب به طور مورب در آن نوشته شده. تا ص ۲۰ شمارگان در سمت راست و چپ، داخل مثلثی در حاشیه و از ص ۲۱ بر بالای صفحات قرار دارد. روی آغاز مطالب دو خط و روی عبارات عربی یک خط کشیده‌اند. بخش منظوم به سه ستون تقسیم شده که ستون باریک دیگری آن‌ها را از هم جدا می‌کند. اشعار داخل این ستون‌ها نوشته شده است.

صفحه‌ی عنوان: بعون الله الملك المنان چون در این آوان فراغت توأمان این رساله ما لابد منه که فرض عین و نیت نماز و مجموع اسم اعظم و قواعد میرزا زاهد منظوم و مفسدات نماز و غیر آن بسعی و اهتمام قاری عبدالواسع آقسقال ابن ملا عبدالقادر بخاری در ولایت تاشکند مطبوع و مقبول جهان شد. در حاشیه هم داخل کادری نوشته شده « مع بیست و یک واجب»

روسی: با اجازه انتشار از سنت پترزبورگ در سال ۱۸۹۶ در چاپ خانه برندنین باخ در تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: دارد. دعای اسم اعظم، اصول دین، چهل فریضه و ... با خط تحریری ریز و به شکل مورب در حاشیه کتاب نگاشته شده است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: این کتاب شامل دو بخش نظم و نثر می‌گردد که ابتدا نثر و سپس نظم نگاشته شده است. در بخش منثور، مطالبی که تحت عنوان فرض عین خوانده شده و حاوی موضوعات ضروری احکام شرعی است، آمده. دعای اسم اعظم، اصول دین، چهل فریضه و ... در حاشیه نوشته شده است. در بخش منظوم دو قطعه شعر آمده؛ یکی ۶۰ بیت که درباره‌ی قواعد قراء (تجوید) و دیگری ۴۰ بیت درباره‌ی مخارج حروف است. اولی را برای شخصی به نام « عبدالرءوف» سروده است.

آغاز کتاب (بخش نثر): بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين حمد ثابت است مر الله تعالى را که رب عالمیان است یعنی مربی و تربیت کننده
انجام کتاب (بخش نثر): اگر تواند سوره یس و سوره تبارک نیز بخواند ثواب آنرا بروح اهل قبور بخشیده و اعانت از ارواح ایشانان طلبد و الله اعلم.

آغاز کتاب (بخش نظم): بسم الله الرحمن الرحيم

بعد حمد ثنا و مدح خدا/ نعت پیغمبر دلیل هدا/ بشنو این چند بیت تا گردی/ مطلع بر قواعد قرا

انجام کتاب (بخش نظم): زاهد تشنه لب همیجوید/ نمی از یم رحمت رحمن/ ربنا اغفر لنا خطایانا/ انک المستعان و المنان/
کاتب پر گنه همی پرسد/ تمت الکتب بعون الله و کرمه/ از خداوند عفو و الغفران/ ۱۳۱۶
توضیح: زاهد نام شاعر است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۵ – دیوان بیدل

نام اثر: دیوان بیدل

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: رقعی (۱۴×۲۳)

تعداد صفحات: ۲۶ صفحه موجود است. ۲۶ = (از ص ۷۳ تا ۹۶ و صص ۱۶۷ و ۱۶۸)

جلد: جلد اصلی از بین رفته. با کاغذ سفیدی اوراق را به هم دوخته‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و نام است. اوراقش تا ص ۷۲ از بین رفته و تا ص ۹۶ موجود است. البته یک برگ هم به آن الحاق شده که شماره‌ی ۱۶۷ و ۱۶۸ را دارد و در گوشه‌ی پایین آن نوشته تمت الکتاب بعون الملک الوهاب سنه ۱۳۱۹. به نظر می‌رسد که این برگ متعلق به نسخه‌ی دیگری است. کناره‌های اوراق کمی ساییده شده و روی برخی از برگ‌ها مرکب ریخته ولی نوشته‌ها و صفحات سالم‌اند.

علائم خاص: ندارد.

صفحه آرایشی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن‌ها نگاشته شده‌اند. مصراع‌های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. اولین واژه‌ی غزل صفحه‌ی بعدی در گوشه‌ی پایین صفحه‌ی قبل نوشته شده است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است. این کتاب حاوی غزلیات بیدل است که به ترتیب الفبایی نوشته شده است.

آغاز کتاب: هوا هرجا برانگیزد غبار از خاک مهجوران / همین آواز می‌آید که ناچار این چنین باید

نفس هر دم ز قصر عمر خستی می‌کند بیدل / پی تعمیر این ویرانه معمار این چنین باید

انجام کتاب: در محفل هستی منشین محو اقامت/ خمیازه بهارست نفس جام سحر خیز
آسودگی دهر کمینگاه طپش هاست/ هر سنگ که بینی پر پرواز شرر گیر
توضیح: یک برگ هم به این نسخه الحاق شده که شماره‌ی ۱۶۷ و ۱۶۸ را دارد و در گوشه‌ی پایین آن نوشته تمت الكتاب
بعون الملك الوهاب سنه ۱۳۱۹.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۶ – دیوان اشعار فضولی

نام اثر: بی نام (دیوان اشعار فضولی است).

زبان اثر: ترکی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: محمد بن سلیمان بغدادی معروف به محمد فضولی

زمان تألیف: قرن دهم هجری قمری / قرن شانزدهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی و عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۶×۲۶)

تعداد صفحات: ۲۵۴ صفحه

جلد: گالینگور چوبی سبز رنگ با ترنج و کلاله و عطف تیماجی سرخ رنگ ضربی و حاشیه‌ی نقش دار. رنگ رویه و عطف در

بعضی جاها ریخته است. به جز جای سوختگی اندک و اثر مایعات، جلد سالمی دارد.

زمان انتشار: -

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با کاغذی مرغوب. برگ اول و برخی صفحات کثیف‌اند و در گوشه‌ی بالا و بیرونی بیشتر برگ‌ها

جای سوختگی مشاهده می‌شود. به غیر از ساییدگی جزئی کناره‌ی برگ‌ها، پوسیدگی و پارگی زیادی ندارد.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحه‌آرایی خاصی ندارد و اشعار را بدون هیچ کادر و جدولی با خطی زیبا نگاشته است. شمارگان صفحات ندارد.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: در چند صفحه کاتب توضیحاتی نوشته و دارنده‌ی کتاب نیز در بعضی جاها کلمات نامفهوم و ناخوانایی به زبان ترکی نوشته‌است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: این نسخه‌ی خطی ارزشمند حاوی اشعار شاعر معروف، محمد بن سلیمان، مشهور به فضولی است. این شاعر گران قدر به سه زبان فارسی، ترکی و عربی شعر می سروده و آثار ارزشمندی به این زبان‌ها خلق نموده‌است. در این کتاب نیز به ترتیب؛ قصاید، غزلیات، ترجیع بند، ترکیب بند، مخمس، دو بیتی و رباعیات وی نگاشته شده‌است که به ترتیب الفبا است. (تا حرف (ق) از رباعیات موجود است و بقیه از بین رفته است). حجم جلد کتاب حاکی از آن است که برگ‌های زیادی از این کتاب از بین رفته‌است.

در لای کتاب، دو ورق کوچک که حاوی مطالبی درباره‌ی پیامبر اکرم (ص) و خلفای چهارگانه است. مشاهده شد. (به زبان ترکی) در آخر کتاب نیز ورقی وجود دارد که بخشی از باب هژدهم کتاب هدایه الاعمی است و این عبارات در آن نوشته شده است: « والله اعلم بالصواب تمت الكتاب بعون الملك الوهاب هر که خواند دعا طمع دارم / زان که من بنده گنه کارم سنه ۱۲۳۴ بود». در ادامه این مطالب شعری در بیان احکام طهارت به زبان ترکی نوشته شده است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۷ – چهار کتاب

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۳/۵)

تعداد صفحات: ۱۱۵ موجود

جلد: گالینگور که مقوای بسیار کلفت داشته که فقط نصف رویه‌ی پشت جلد آن سالم است. بقیه را کاغذ چسبانده‌اند. رویه‌ی

قهوه‌ای داشته، پارچه‌ی سبز را به جای شیرازه چسبانده‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری: اوراق کتاب صورتی، زرد، نارنجی کم رنگ است. اوراق بسیار کثیفی دارد و در بعضی صفحات گل‌ها هنوز روی آن‌هاست. چند صفحه‌ی اول که پارگی زیادی دارند با چسب مرمت شده‌اند. چین و چروک صفحات حکایت از بی قدری آن‌ها نزد دارنده بوده‌است. کناره‌ها پوسیده و ریخته‌اند.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده ای است که مطالب داخل آن نوشته شده است. اوراق از رنگ‌های صورتی، زرد و نارنجی کم رنگ تشکیل شده. آغاز بخش‌های مختلف کتاب دارای تزیینات زیبایی می باشد. مطالب مهم، ابتدای مباحث و نام اشخاص و کتاب‌ها با خط درشت نوشته شده. در بخش منظوم هم موضوع هریک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته است و ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: موارد اندکی وجود دارد. علاوه بر آن، دارنده‌ی کتاب مطالب نامفهوم را در حاشیه نوشته و خطوطی کشیده. در جایی با خط فارسی و به زبان ترکی نوشته که کتاب مال ملا تورغان فرزند ارضان بک است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (از ص ۱ - ۱۵ صص ۵-۸ را ندارد). مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و

اثرش را معرفی کرده‌است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است

از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنتهای فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنتهای مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

ابتدا می‌کنم به نام خدا/ کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی‌رانم/ که به جان و دلش همی‌خوانم

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تألیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه‌الکتاب).

... .. نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی‌الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خواننده / باز گوینده و رساننده

قد تم بعونه

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم(ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۱۱ + ۶۹۹)

۲ - مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۱۵-۳۹) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم بدان اسعدک الله فی الدارین این کتابی است در بیان معرفت ایمان و اسلام و نماز و

روزه و حج و زکوة و طهارت و فرض ...

پایان کتاب دوم: ... پانزدهم فتح قرائت بغیر امام کردن شانزدهم سخن فوت شنیده «انا لله و انا الیه راجعون» گفتن هفدهم

ترک فرض کردن است.

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می‌نامد. (از ص ۴۰-۶۴) نقل مستقیم: (دانستن فرایض ایمان و فرایضه

طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکوة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام

نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند.

۳۱۵۲۰ / totfim.com/Manuscripts/Details/ (گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

۱- علم توحید

- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمه صدق رسول الله يعني پيغمبر عليه السلام چنين ميفرمايند كه طلب كردن علم فرض است بر همه مسلمانان

پايان كتاب سوم: ... المله الدين يعني ملت دين خداست. اگر پرسند امت كئي بگو امت محمد عليه السلام اگر پرسند كه امت چيست بگو پيروي است تمت بالخير

۴- كتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوي است (از ص ۶۵- ۱۱۹) و از روي پندنامه شيخ فريدالدين عطار نيشابوري (قرن ششم هجري قمری) نوشته شده كه شامل اين موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل مي گردد). «ستايش خداوند»، «در اظهار نعت سيدالمرسلين»، «در فضيلت ائمه دين»، «مناجات»، «در بيان مخالفت نفس اماره»، «در بيان فوايد خاموشي»، «در بيان سيرت ملوك»، «در بيان اهل سعادت»، «در بيان سبب عافيت»، «در بيان تواضع و صحبت درويشان»، «در بيان علامت شقاوت»، «در بيان رياضت نفس»، «در بيان آثار ابلهان»، «در بيان عقل و عاقلان»، «در بيان آداب پند و نصيحت»، «در بيان غنيمت دانستن عمر»، «در بيان خاموشي و سخاوت»، «در بيان فايده تقوي»، «در بيان فوايد خدمت نيكان»، «در بيان فضيلت مهمان»، «در بيان قناعت ورزیدن»، «در بيان آنكه دوستي را نشايد»، «در بيان فضيلت فقر»، «در بيان انتباه از غفلت» و

آغاز كتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بيحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشيد مشت خاک را

آن كه در آدم دميد او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پايان كتاب چهارم: قطعه

يارب آن ساعت كه جان بر لب رسيد / جسم پژمرده به تاب و تب رسيد

شربت شهد شهادت نوشيم / خلعت راه سعادت پوشيم

چون ندارم در دو عالم جز تو كس / هم تو مي باشي مرا فرياد رس

تم بعون الله و نصرته / لله لمحمد و على نبويه الصلوة

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۸ – چهار کتاب

نام اثر: چهار کتاب

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است كه گردآورنده ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: ملا محمد سیدخان مخدوم بن داملا عبدالله خان

زمان استنساخ: هفدهم جمادی الاول ۱۳۱۴

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴×۲۲/۵)

تعداد صفحات: ۱۶۸ صفحه

جلد: گالینگور قهوه‌ای با حاشیه‌های نقش دار زرد و سبز و سرخ که دارای ترنج و کلاله‌ی سرخ است. رویه‌ی روی جلد جدا شده ولی پشت آن سالم است. کتاب شیرازه ندارد و به جایش پارچه‌ی سبزی قرار داده‌اند.

زمان انتشار: ۱۰ دسامبر ۱۸۹۶ / ۱۴۳۹ هجری قمری

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است که تقریباً همه‌ی اوراقش مورد هجوم زمان، انسان و گل و خاک قرار گرفته، بسیاری از آن‌ها پاره شده و کناره‌هایشان پوسیده گشته. گوشه‌ی پایین در اثر استفاده کثیف و پوسیده است. صفحه‌ی عنوان و اول و برخی صفحات بعد از پارگی و مچاله شدن مرمت شده‌اند. تمام صفحات شمارگان دارند. دارنده کتاب در برخی جاها نوشته‌های نامفهوم و ناخوانایی با مداد و قلم به عربی و ترکی نوشته و با خطوطی درهم روی صفحات و داخل جلد را خراشیده‌است. علایم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده‌ای است که مطالب داخل آن نوشته شده است. در بخش‌های منظوم ستون باریکی مصرع‌ها را از هم جدا می‌کند. آغاز و پایان بخش‌های مختلف کتاب دارای تزیینات ساده با خطوط هندسی است و این تزیینات در پایان بخش اول با نقوشی همراه گشته. مطالب مهم، ابتدای مباحث و نام اشخاص و کتاب‌ها با خط درشت نوشته شده و بالای آیات، احادیث و عبارات عربی خط کشیده و در بخش‌های منظوم هم موضوع هر یک از اشعار را در بالای آن‌ها، داخل کادر نوشته است. اوراق کتاب از رنگ‌های سبز، نارنجی، صورتی و زرد تشکیل شده است.

صفحه‌ی عنوان: ... والله به خیراً لفقہه فی الدین / چون این کتاب مستطاب حاوی مسائل دینی لایق اصحاب مسمی به / چهار کتاب / باهتمام ملا میر مخدوم بن شاه یونس مرحوم در ولایت تاشکند در مطبع پورصوف مطبوع گردید.

روسی: با اجازه‌ی انتشار از سنت پترزبورگ در ۱۰ دسامبر ۱۸۹۶ در چاپ خانه پورتصویخ در تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (ازص ۱-۲۱) مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده‌است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است
این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است
از بخارا است مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنتهای فرایض شباروزی.

باب هشتم در بیان سنتهای مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

ابتدا می‌کنم به نام خدا / کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی‌رانم / که به جان و دلش همی‌خوانم

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تألیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه‌الکتاب).

نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی‌الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خواننده / بر نویسنده و رساننده

واندرین مختصر بیفزاید / بس بود این قدر که افزاید

هر که خواند دعا طمع دارم / زان که من بنده‌ی گنه‌کارم

تمت المنظومه

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲ - مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۲۲ - ۸۹) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

- ۱- در بیان معرفت ایمان
- ۲- در بیان معرفت اسلام
- ۳- در بیان طهارت
- ۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدك الله في الدارين اين كتابي است در بيان صفت ایمان و معرفت ایمان و احكام ایمان و ارکان ایمان و در بیان فرایض نماز و احكام نماز و ارکان نماز

پایان کتاب دوم: ... اگر پرسند که توانگر سلام کند جواب وی فرض شود یا نی جواب بگوید که اگر توانگر سلام کند جواب وی فرض شود و اما اگر سلام بر توانگر نه از برای توانگری درست بود والله اعلم بالصواب و اليه المرجع و المآب

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۹۰-۱۴۳) نقل مستقیم: (دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند. totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰ / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمه صدق رسول الله و حضرت رسول صلى الله عليه و سلم فرمودند که طلب علم فريضة است بر ...

پایان کتاب سوم: ... دوازدهم در بلندی بلند خواندن است و در پستی پست خواندن است. اللهم سهل علينا بجدك و يسر علينا بكرمك يا اكرم الاكرمين و يا ارحم الراحمين تمه

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۱۴۴-۱۶۸) و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می‌گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سید المرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت و ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

آغاز کتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشیت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم:

... پند نامه نام کردم این کتاب / یاد گیر این پند از بهر صواب

لله الحمد و المنه این کتاب چهار کتاب در هفدهم ماه جمادی الاول و بکتابه اضعف العباد و احقر هم ملا محمد سیدخان مخدوم

بن داملا عبدالله خان المرحوم غفر الله لهما و لوالدیهما

معرفی اجمالی کتاب شماره ۴۹ – دیوان حافظ

نام اثر: دیوان حافظ

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی – عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۴×۱۴)

تعداد صفحات: از ص ۵ تا ۱۴۲ ، ۱۳۸ صفحه

جلد: ندارد. مقوایی کارتنی جایگزین شده‌است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و شیرازه که چند صفحه از اول و آخر کتاب را ندارد. به جز چند صفحه، بقیه سالم ولی

کثیف‌اند. کناره‌ی برگ‌ها کمی ساییده و ریخته است. رنگ برگ‌های کتاب صورتی، سبز کم رنگ و زرد است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه آرایی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن ها نگاشته شده‌اند. ستون باریکی مصراع ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. رباعیات نیز به همین ترتیب است. هر رباعی داخل کادری جداگانه نوشته شده‌است. کتابی است دارای صفحات رنگارنگ و مرتب که شماره‌ی صفحات بر بالای آن قرار گرفته‌است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد. دارنده‌ی کتاب مطالب نامفهومی با مداد و قلم در حاشیه یا داخل کادرها نوشته‌است (به زبان ترکی). در یک مورد نوشته «این کتاب مال ملا تورسون بای است.»

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

در این اثر، ابتدا غزلیات (تاص ۱۳۲) و سپس رباعیات (تاص ۱۴۲) نوشته شده‌است. همه‌ی اشعار به ترتیب الفبا آمده‌است.

آغاز کتاب: میکند حافظ دعایی بشنو و آمین بگوی / روزی ما باد لعل شکر افشان شما

اگر آن ترک شیرازی بدست آرد دل ما را / بخال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را

انجام کتاب: چشمت که فریب رنگ میبارد ازو / زینهار که تیغ جنگ میبارد ازو

پس زود ملول گشتی از هم‌نفسان / آه از دل تو که سنگ میبارد ازو

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۰ – دیوان حافظ

نام اثر: دیوان حافظ

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴/۵×۲۳/۵)

تعداد صفحات: از ص ۷ تا ۱۶۶ ، ۱۶۰ صفحه

جلد: ندارد. گالینگور سیاه رنگ با ترنج و کلاله کرم رنگ ضربی و عطف تیماج سرخ رنگ که رویه ی جلد آن ساییده و رنگش رفته و در بعضی جاها کنده شده و از بین رفته است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلد رنگ و رو رفته و پاره. داخل جلد و کتاب نوشته های نامفهوم زیادی با رنگ های گوناگون با مداد و قلم به زبان ترکی وجود دارد. صفحات کاغذکاهی زرد رنگ و مرغوبی دارند که از گذر زمان آسیب چندانی ندیده و به جز یک صفحه که پاره شده، بقیه سالم مانده اند.

علائم خاص: ندارد.

صفحه آرایی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن ها نگاشته شده اند. ستون باریکی مصراع ها را از هم جدا می کند. مصراع های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه ای قرار دارد. رباعیات نیز به همین ترتیب است. هر رباعی داخل کادری جداگانه قرار دارد که بالای آن در جدولی کلمه ی «رباعیه» نگاشته شده است. صفحه ی عنوان و برگ های آغازین از بین رفته اند.

صفحه ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد. دارنده ی کتاب مطالب نامفهومی با مداد و قلم در حاشیه یا داخل کادرها نوشته است (به زبان ترکی).

شرحی مختصر درباره ی مطالب: خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی معروف به لسان الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می شود.

کتاب حاضر شامل غزلیات و رباعیات این شاعر معروف ایرانی است. ابتدا غزلیات و سپس رباعیات نوشته شده است. همه ی اشعار به ترتیب الفبا آمده است.

آغاز کتاب:

با مریدان رو بسوی کعبه چون آریم چون / رو بسوی خانه خمار دارد پیر ما
عقل اگر داند که دل در بند زلفش دل خوش ست / عاقلان دیوانه گردند از پی زنجیر ما

... ..

انجام کتاب: رباعیه

حافظ ورق سخن درایی طی کن / وین خامه تزویر و ریایی پی کن

خاموش نشین که وقت خاموشی کن / می درکش و جام باده را پر می کن

تمت الکتاب بعون الملک الوهاب

تمت

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۱ - دیوان میرزا عبدالقادر بیدل

نام اثر: دیوان میرزا عبدالقادر بیدل

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: ملا عبدالغفور ملقب به ملا اوتب رسول محمد اوغلی تاشکندی

زمان استنساخ: ۱۳۳۵ هجری قمری/۱۹۱۷ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳ × ۱۳/۵)

تعداد صفحات: ۱۲۰ صفحه

جلد: گالینگور قهوه‌ای رنگ که رویه‌اش کاملاً کنده شده و اثری وجود ندارد. شیرازه‌ای از پارچه‌ی سرخ رنگ دارد که احتمالاً

این جلد و شیرازه جای‌گزین جلد و شیرازه‌ی اصلی شده‌است چون حجم کتاب کمتر از جلد و شیرازه است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با کاغذ کاهی که گرد زمان بر آن نشسته و با ورق زدن فضا را پر می‌کند. برگ‌هایش به ترتیب

از رنگ‌های زرد کاهی، نارنجی، زرد، صورتی و سبز تشکیل شده‌است. شمارگان مرتبی دارد. کناره‌ی برگ‌هایش ساییده، پوسیده

و کثیف گشته‌اند.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادر ۳ خطی‌اند که ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر زیر هم در

پایین غزل نوشته شده‌اند. شماره‌ی صفحات بالای صفحه قرار دارد. هر رباعی داخل کادری جدا نوشته شده‌است. صفحه‌ی عنوان

و اول تزئینات زیبایی دارند.

صفحه‌ی عنوان: لله الحمد و المنه / این کتاب مستطاب دیوان میرزا عبدالقدر / بیدل / در ولایت تاشکند در مطبع غلامی طبع

گردید.

روسی: چاپ خانه غلام حسن عارف جانف تاشکند

حاشیه نویسی: ندارد. دارنده‌ی کتاب مطالبی نامفهوم نوشته‌است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است. این کتاب حاوی غزلیات بیدل تا ص ۹۷ و رباعیات تا ص ۱۲۰ است که به ترتیب الفبایی نوشته شده‌اند.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آن جا / سر مویی گر این جا خم شوی بشکن کلاه آنجا
ادبگاه محبت ناز شوخی برنمی دارد / چو شب‌نم سر به مهر اشک می‌بالد نگاه آنجا
انجام کتاب: ناراستی از جاده فهمت به در انداخت / بودی خط تحقیق و به مسطر نشست
بیدل همه تن حلقه شدی لیک چه حاصل / در خاک نشست و بر آن در نشست
تمت

هر که خواند دعا طمع دارم / زانکه من بنده گنه‌کارم

زخم کلکیم اگر خفی و جلی / پی روی عماد و میرعلی

شکر لله که یتیم اتمامه / گرچه زیبا طراز ایماس خامه

به قلم ملا عبدالغفور بملقب ملا اوتب رسول محمد اوغلی تاشکندی

۱۳۳۵ هجری

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۲ – علوم دینی و غیبیه

نام اثر: بدون نام (علوم دینی و غیبیه)

زبان اثر: فارسی – ترکی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی، پیش‌گویی و فال

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴×۲۲) اندازه‌ی اصلی نیست. برای مرمت برش داده‌اند.

تعداد صفحات: ۱۲۲ صفحه

جلد: مقوایی کارتنی جای گزین جلد اصلی شده است.

زمان انتشار: -

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلدی است که اوراقش پوسیده، کپک زده و در بسیاری از جاها پاره شده‌اند ولی به علت مرغوب بودن کاغذ، نوشته‌ها آسیب چندانی ندیده‌اند. اثر گل و لای در بعضی صفحات به چشم می‌خورد. به نظر می‌رسد کتاب در معرض سوختگی قرار داشته چون کناره‌های اوراق پایانی را بریده و در کتاب جای داده‌اند. چند ورق مچاله و پاره نیز وجود دارد. صفحات شمارگان ندارند و پس و پیش و سر و ته صحافی شده‌اند.

علائم خاص: ندارد.

صفحه آرایشی: کتاب بدون خط یا کادر است. در بخش فارسی بالای کلمه‌ی «دعا» و مطالب مهم و اسماء جلاله خط کشیده است. در برخی موارد هم دور عبارات خاصی خط کشیده و جدول‌هایی برای پیش‌گویی و فال دارد.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: در برخی جاها جملات و کلماتی را نوشته. دارنده‌ی کتاب نیز مطالب ناخوانا و نامفهومی را با مداد نوشته است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: مطالب کتاب به شرح زیر است:

۱- ۲۴ صفحه (به زبان ترکی) درباره‌ی اصول طهارت و نماز

۲- ۳۲ صفحه (به زبان ترکی) درباره‌ی رمل، دعا، علوم غیبی و ...

۳- ۶۶ صفحه (به زبان فارسی) درباره‌ی رمل، دعا، علوم غیبی و ...

جدول‌هایی برای پیش‌گویی و فال و ... دارد و اعداد و ارقام و حروفی را به طرز رمال‌ها نوشته است. دور جملات مخصوصی خط کشیده. البته بخش ترکی و احکام اسلامی ساده است.

آغاز کتاب: (به زبان ترکی) ... خدای تعالی نیک صفتی ...

انجام کتاب: ... از همون سنتهای خاس همرا گفتن مقتدی است. تکبیرشرا بتکبیر الامام و متابعته له فی سایر افعال سیوم .

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۳ - رساله‌ی فرض عین

نام اثر: کتاب بدون نام است ولی مطالبش با مطالب رساله «فرض عین، نیت نماز عربی، مجموع اسم اعظم و قواعد میرزا زاهد منظوم و مفسدات نماز مع بیست و یک واجب» یکی است که ترجمه‌ی ترکی به آن اضافه شده است.

زبان اثر: فارسی - ترکی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم و نثر

مترجم بخش ترکی: سراج الدین مخدوم صدقی خندق لیقی

مؤلف: نامعلوم، (بخش نظم از زاهد بخارایی، شاعر قرن ۱۰ و ۱۱ هجری قمری است).

زمان تألیف: نامعلوم (احتمالاً ۱۳۳۶ هجری قمری/۱۹۱۸ میلادی)

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: (احتمالاً ۱۳۳۶ هجری قمری/۱۹۱۸ میلادی)

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام دین اسلام و قواعد تجوید قرآن

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴×۲۳)

تعداد صفحات: از ص ۳ تا ۲۲ موجود است. ۱۸ صفحه

جلد: یک ورق کاغذ جای گزین جلد اصلی شده است..

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: رساله‌ی بدون جلد و مندرس با کاغذگاهی است حاوی بخش‌های نظم و نثر

کناره‌های اوراق پوسیده و کمی پاره شده و گوشه‌ی پایین صفحات در اثر استفاده ساییده گشته است. بریدگی وسط کتاب آسیبی به مطالب وارد نیاورده است. به جز جلد، بریدگی وسط و یک ورقی که از بین رفته، بقیه‌ی کتاب سالم مانده است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادری ۳ خطی‌اند. حاشیه‌ها هم کادر بندی شده و مطالب به طور مورب در آن نوشته شده. شماره‌ی ص ۳ در سمت چپ، داخل مثلثی در حاشیه و بقیه بر بالای صفحات قرار دارد. در وسط سمت چپ و راست حاشیه، مثلثی قرار دارد. روی عبارات عربی خط کشیده‌اند و سر فصل‌ها و موضوعات با خط درشت نگاشته شده است. بخش منظوم به سه ستون تقسیم شده که ستون باریک دیگری آن‌ها را از هم جدا می‌کند. اشعار به طور افقی داخل این ستون‌ها نوشته شده است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: قسمتی از مطالب کتاب (فارسی یا ترکی) به طور مورب در حاشیه آمده است.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: این کتاب شامل دو بخش نظم و نثر می‌گردد که ابتدا نثر و سپس نظم نگاشته شده‌است. در بخش منثور، مطالبی که تحت عنوان «فرض عین فارسی و ترکی» خوانده شده و حاوی موضوعات ضروری احکام شرعی است، آمده. اصول دین، چهل فریضه، مسئله ضروریه، نیت تمام نمازها و ... در حاشیه نوشته شده‌است. مترجم مطالب ترکی سراج الدین صدقی خندق لیقی است که بیشتر آن را از کتاب صلوٰه مسعودی ترجمه کرده و در چند مورد به تاریخ «۱۳۳۶ هجری» و نام خود اشاره کرده است. در بخش منظوم دو قطعه شعر آمده؛ یکی ۶۰ بیت که درباره ی قواعد قراء (تجوید) و دیگری ۴۰ بیت درباره ی مخارج حروف است. شاعر هر دو بخش زاهد بخارایی، شاعر قرن ۱۰ و ۱۱ هجری قمری، است که اولی را برای شخصی به نام «عبدالرءوف» سروده‌است. پس از این منظومه قصیده‌ای به زبان ترکی وجود دارد که ۶ بیت آن باقی مانده و مفهوم مناجات را دارد.

آغاز کتاب:

بخش نظم: بسم الله الرحمن الرحيم

بعد حمد ثنا و مدح خدا/ نعت پیغمبر دلیل هدا

بشنو این چند بیت تا گردی/ مطلع بر قواعد قرا

انجام کتاب:

بخش نظم: زاهد تشنه لب همیجوید/ نمی از یم رحمت رحمن

ربنا اغفر لنا خطایانا/ انک المستعان و المنان

توضیح: زاهد نام شاعر است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۴ - دیوان حافظ - چهار کتاب

نام اثر: بی نام (دیوان حافظ - چهار کتاب و ...)

زبان اثر: فارسی - ترکی - عربی

نسخه ی خطی است.

گونه ی ارائه ی سخن: نظم - نثر

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چند کتاب و جزوه است که گردآورنده ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی، احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، علوم غیبی و ...

کاتب: نامعلوم، با توجه به ناپختگی خط، احتمال قریب به یقین فردی معمولی این جزوه‌ها را نوشته‌است.

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

نوع خط: تحریری ساده با قلم درشت و ریز، تحریری

توضیح این که بخش های ترکی با خطی ناشیانه و بخش های فارسی با خطی ناپخته و خیلی معمولی نوشته شده‌است.

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۳×۱۹)

تعداد صفحات: ۱۳۸ صفحه‌ی درهم و نامرتب.

جلد: مقوایی خیلی کلفت و محکم با روکش پارچه‌ای سرخ رنگی که نقش ترمه دارد و شیرازه‌ی سبز رنگی که جای گزین جلد اصلی شده‌است.

زمان انتشار: -

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: اثری خطی که مجموعه‌ای از چند جزوه، کتاب و شعر با دست خط‌های متفاوت است؛ اشعار با خطی ریز، احکام ترکی با خطی درشت، بخشی از چهار کتاب با خطی درشت تر و بخش آخر با قلم درشت نوشته شده است. احتمالاً کسی که این مجموعه را گرد آورده با زبان فارسی آشنایی نداشته با توجه به خط فارسی، برگ‌ها را درهم و سر و ته جمع کرده و دوخته است. جلدی نم خورده، کثیف و کج شده دارد. کناره اوراق پوسیده و پاره شده. در صفحات آثار نم و مایعات وجود دارد. دارنده‌ی آن در بیشتر جاها مطالبی را با مداد و قلم نوشته است. علایم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحه بندی یا شمارگان ندارد. در بخش اشعار، مصراع‌های پایانی زیر هم نوشته شده‌است. در بخش فارسی روی عبارات و مطالب مهم خط کشیده‌اند.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: در اثر حاضر مطالب متنوعی وجود دارد؛ اشعار حافظ و شاعر دیگر (احتمالاً به نام رجب)، بخشی از کتاب «چهار کتاب»، علوم غیبیه و پیش‌گویی، احکام اسلامی و ... اشعار به ترتیب الفبایی و با غلط‌های املایی فراوانی نوشته شده‌اند. مطالب پراکنده و نامفهوم و خطوط کج و ناهمگون هم زیاد است.

آغاز کتاب: به زبان ترکی است.

انجام کتاب: مطالب ناخوانایی به زبان عربی است.

آغاز بخش فارسی: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم بدان اسعدک الله فی الدارین این کتابی است در بیان معرفت ایمان و صفت ایمان و احکام ایمان و ارکان ایمان و احکام اسلام و در بیان احکام نماز و ...

آغاز اشعار حافظ: از پی تفریح طبع و زیور حسن طرب / خوش بود ترکیب زرین جام با لعل مذاب

خانه بی تشویش و ساقی یار و مطرب بذله‌گوی / موسم عیشست و دوراز ساغر و عهد شباب

پایان اشعار حافظ: ... در آستین جان تو صد نافه مدرج است / وان را فدای طره یاری نمی‌کنی

مشکین از آن نشد دم خلقت که چون صبا / بر خاک کوی دوست گذاری نمی‌کنی

حافظ برو که بنده گی بارگاه دوست / گر جمله می‌کنند تو باری نمی‌کنی

توضیح: قطعه کاغذی حاوی مطالب زیر (به خط روسی و زبان قرقیزی) به اول کتاب الصاق شده است:

در مسجد آت باشی امام مناپ بایف جومه دیل
بخارا میرعرب پسر علی در سال ۱۹۵۴ مدرسه‌اش را تمام کرد. و در کنار این مطلب سال ۱۹۷۸ ثبت شده‌است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۵ – خواجه حافظ

نام اثر: خواجه حافظ

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۳)

تعداد صفحات: ۱۲۰ صفحه

جلد: جلد گالینگور سبز رنگ که نقش ترنج، کلاله و حاشیه‌های نقش دار چاپی و عطف پارچه‌ای سرخ رنگ دارد. کناره‌های
برگ‌هایش ساییده و ریخته و رویه‌ی کاغذی آن هم پارگی دارد.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی با صفحات رنگین؛ سبز، نارنجی، صورتی و زرد گاهی است. کتاب احتمالاً در معرض سوختگی و
پارگی قرار داشته که به جز یک ورق که مجاله و پاره شده، بسیاری از آن‌ها را بریده و پارگی و سوختگی را از بین برده‌اند. اوضاع
صفحات تقریباً خوب است. دارنده ارزش کتاب را دانسته و از آن خوب نگه‌داری نموده است. لای کتاب دست خط‌هایی به زبان
ترکی و عربی وجود داشت که بر آن‌ها مطالب دینی و دعا نوشته شده بود.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن‌ها نگاشته شده‌اند. ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. رباعیات نیز به همین ترتیب است. هر رباعی داخل کادری جداگانه نوشته شده‌است. کتابی است دارای صفحات رنگارنگ و مرتب که شماره‌ی صفحات بر بالای آن قرار گرفته‌است. صفحه‌ی عنوان و اول دارای تزئینات بوده و در آخر کتاب هم خطوطی تزئینی وجود دارد.

صفحه‌ی عنوان: ان احسن الحسن الخلق الحسن صدق رسول الله/ خواجه حافظ/ عز من قنع ذل من طمع من کل فج عمیق/ بفرمایش غلام حسن مخدوم در مطبع غلامیه

روسی: چاپ خانه ی غلام حسن عارف جانف چاپ شده در تاشکند
حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود. در این اثر، ابتدا غزلیات (تاص ۱۱۰) و سپس رباعیات (تاص ۱۲۰) نوشته شده است. همه‌ی اشعار به ترتیب الفبا آمده است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکله‌ها
بیوی نافه‌ کاخر صبا زان طره بگشاید ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها
انجام کتاب: رباعیه

ای کاشکی بخت سازگاری کردی یا چرخ زمانه باز یاری کردی
از دست جوانیم چو بربود عنان پیری چو رکاب پایداری کردی
تمت الکتاب بعون الملک الوهاب

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۶ – دیوان حافظ

نام اثر: بی نام (دیوان حافظ)

توضیح: در یادداشت بخش نگه‌داری نسخ خطی برای معرفی کتاب آمده است که این کتاب داستان دختری به نام ملیکا و به زبان ترکی است.

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری/ قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴×۲۳)

تعداد صفحات: ۱۶۶ صفحه، بقیه ندارد.

جلد: گالینگور با رویه‌ی سبز چاپی و نقش ترنج، کلاله و حاشیه‌ی تزیین شده که مقدار کمی از آن سالم مانده و بقیه پاره شده‌است. گوشه‌ی پایین جلد کنده شده که بعداً با مقوا و پارچه‌ی سبزی مرمت شده‌است. شیرازه‌ی پارچه‌ای سبز رنگی دارد. جلد کتاب وضع مناسبی ندارد.

زمان انتشار: ۱۹۰۱ میلادی / ۱۳۱۹ هجری قمری

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی با جلد نامناسبی که تعمیر شده. به جز چند صفحه که با مرکب کثیف شده، بقیه سالم‌اند. کناره‌ی برگ‌ها کمی ساییده و ریخته است. بعضی از اوراق نم کشیده‌اند. رنگ برگ‌های کتاب صورتی، زرد، سبز، نارنجی و زردکاهی است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: کتابی با صفحات رنگارنگ است که تمام آن‌ها دارای کادر بندی ۳ خطی‌اند و اشعار داخل آن‌ها نگاشته شده‌است. ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر غزلیات هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. موضوع اشعار دیگر داخل کادر جداگانه‌ای بر بالای آن‌ها نوشته شده؛ (ساقی نامه، فی النصیحه، رباعی و ...) صفحه‌ی عنوان و اول تزیینات ساده‌ای دارند.

صفحه‌ی عنوان: الحمد لله و المنه درین آوان سعادت اقتران این نسخه مجموعه مواعظ یعنی / دیوان حافظ / باهتمام شرکه خیریه جدید در شهر تاشکند.

روسی: با اجازه چاپ از سنت پترزبورگ در ۱۱ سپتامبر سال ۱۹۰۱ در چاپ خانه پورتسیف در تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

در این اثر، ابتدا غزلیات (تاص ۱۴۶) و سپس ساقی نامه، مخمس، فی النصیحه، فی الشکایه، فی التاریخ (تاص ۱۵۴) و فی الرباعیات (۶۲ رباعی) نوشته شده است. همه‌ی اشعار به ترتیب الفبا آمده است.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها

بیوی نافه کاخر صبا زان طره بگشاید زتاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها

انجام کتاب: رباعی

گر همچو من افتاده این دام شوی / از بسکه خراب باده و جام شوی
ما عاشق رند و مست عالم سوزیم / با ما منشین و گرنه بدنام شوی
رباعی

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۷ - دیوان بیدل

نام اثر: بی نام (دیوان بیدل)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری / قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: نامشخص

محل استنساخ: نامشخص

موضوع: اشعار غنایی و عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: از ص ۵- ۷۲ ، ۶۸ صفحه موجود است.

جلد: مقوایی کارتنی جای گزین جلد اصلی شده است.

محل انتشار: نامشخص (به احتمال زیاد تاشکند)

زمان انتشار: نامشخص

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری: کتابی است بدون نام، جلد و شیرازه که صفحات و کناره‌های آن پوسیده و پاره شده. در برگ‌های اوایل کتاب آثار موش خوردگی، نم و مایعات مشاهده می‌شود. بعضی صفحات تا خورده و کنده شده و در حاشیه‌ها هم مطالب نامفهومی با مداد و قلم نوشته شده. کاغذ آن کاهی و اوراق به ترتیب از رنگ‌های صورتی، زرد، سبز و نارنجی تشکیل شده است. اوراق را جمع کرده و در یک جلد مقوایی دوخته‌اند.

علائم خاص: ندارد.

صفحه آرایی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن ها نگاشته شده اند. مصراع های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه ای قرار دارد. کتابی است دارای صفحات رنگارنگ و مرتب که شماره ی صفحات بر بالای آن قرار گرفته است.

حاشیه نویسی: ندارد. دارنده ی کتاب نوشته های نامفهوم و خطوطی درهم در حاشیه ها نوشته است.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده است. کتاب حاضر، کتابی است بدون نام ولی محتوایش اشعار بیدل دهلوی است که فقط غزلیاتش بر جای مانده است. غزل ها به ترتیب الفبا است. در برخی غزل ها بعضی ابیات وجود ندارند.

آغاز کتاب:

جلوه در کارست و ما با خود قناعت کرده ایم به که بر روی تو باشد چشم ما حیران ما
مدعا از دل به لب نگذشته می سوزد نفس این قدر دارد خموشی آتش پنهان ما
بیدل از حیرت زبان درد دل فهمیده نیست آیینه می پوشد امشب ناله ی عریان ما

انجام کتاب:

ز همواری نگردد سایه بار خاطر گردی / به راه خاکساری طرز رفتار این چنین باید
محبت چهره نگشود از خجالت غفلت امکان / که صاحب دل کم است اینجا و بسیار این چنین باید

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۸ – چهار کتاب

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

زبان اثر: فارسی

نسخه ی چاپی است.

گونه ی ارائه ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه ای از چهار کتاب است که گردآورنده ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

توضیح: بعد از کتاب چهارم، صفحاتی از اشعار بیدل دهلوی ضمیمه گردیده است. ص ۱۶۷ دارای ۵ رباعی است و ص ۱۴۸ -

۱۵۷ غزلیات و ۱۵۸ - ۱۶۶ رباعیات بوده و بقیه از بین رفته است.

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: ۱۳۱۷ هجری قمری / ۱۸۹۹ میلادی

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳*۱۳)

تعداد صفحات: ۱۶۳ صفحه + ۲۰ صفحه اشعار بیدل که ضمیمه شده، مجموعاً ۱۸۳ صفحه است.

جلد: مقوای کارتنی جای گزین جلد اصلی شده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است که اوراق آن از رنگ های صورتی، زرد، سبز و نارنجی کم رنگ تشکیل شده. نیمی از صفحات اوایل کتاب از بین رفته و باقی نیز بسیار کثیف، گردآلود و پاره است. کناره و گوشه های پایین برخی از اوراق پوسیده و پاره اند. بخش دوم بهتر از بخش اول و بخش های سوم و چهارم تقریباً بهتر از اوایل کتاب اند. دارنده ی کتاب در همه جای آن مطالب ناخوانا و نامفهومی نوشته است. بعضی صفحات از بین رفته اند و برخی جا به جا شده اند. در بین بخش های کتاب صفحه های حاشیه دار خالی وجود دارد. صفحه ی عنوان و اول ندارد.

علایم خاص: ندارد.

صفحه آرایبی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده ای است که مطالب داخل آن نوشته شده است. اوراق از رنگ های صورتی، زرد، سبز و نارنجی کم رنگ تشکیل شده. آغاز بخش های مختلف کتاب دارای تزیینات زیبایی می باشد. مطالب مهم، ابتدای مباحث و نام اشخاص و کتاب ها با خط درشت نوشته شده. در بخش منظوم هم موضوع هریک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته است و ستون باریکی مصراع ها را از هم جدا می کند.

صفحه ی عنوان: ندارد

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت های یکم و چهارم به نظم و بخش های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (از ص ۳-۲۱) مؤلف در بخشی از کتاب، خود و اثرش را این گونه معرفی کرده است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است

از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می توان از اشاره ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.
باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد.
باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.
باب پنجم در بیان تیمم
باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنتهای فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنتهای فرایض شباروزی

باب هشتم در بیان سنتهای مؤکده شباروزی

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم الله الرحمن الرحيم

هرچه او گفت غیر آن کردن / نیست سودی بجز زیان کردن

روز و شب طالب قبول ویم / پی رو امت رسول ویم

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تالیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه الکتاب)

نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

هر که خواند دعا طمع دارم / زان که من بنده‌ی گنه‌کارم

تمت الکتاب بعون الملك الوهاب تم

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۲۲- ۷۹ صص ۳۳ و ۳۴ نیست) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و

چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدک الله فی الدارین این کتابی است در بیان معرفت ایمان و اسلام و نماز و

روزه و زکوه و حج ...

پایان کتاب دوم: ... انگشتان دست را سوی قبله کردن چهارم در کنار خود نگریستن پنجم انگشتان دست را گشاده داشتن

ششم در قعه اخیر صلوات خواندن هفتم بر نیت فرشتگان سلام دادن تم

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۸۲- ۱۱۶) نقل مستقیم: (دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند. (گنجینه باز نسخ خطی اسلامی ایران). / (totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

۱- علم توحید

۲- علم نماز

۳- علم روزه

۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمة صدق رسول الله يعني پيغمبر صلى الله عليه و سلم چنین میفرمایند که طلب کردن علم فرض است بر همه مسلمانان ...

پایان کتاب سوم: ... و هی عباره عن النجات والعناية والعلم والتواضع والتحمل

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۱۱۸- ۱۶۵) و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می‌گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سید المرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان فناعت ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و ...

آغاز کتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشیت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم: هر که نگزیند صراط مستقیم / در عذاب آخرت ماند مقیم

پند نامه نام کردم این کتاب / یاد گیر این پند از بهر ثواب

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب

هر که خواند دعا طلب دارم / زآنکه من بنده گنهکارم

سنه ۱۳۱۷

آغاز اشعار بیدل: بیدل تا کی ز جهل دیرین لنگر / کشتی طوفان اسیر و سنگین لنگر

شد عمر و هنوز بر نشان هوسی / رقص بسمل که دید با این لنگر

پایان اشعار بیدل: ای مغز خرد عناد تشویش مباح / عمامه نه بزرگی اندیش مباح
گر یکسر موست آدمیت کافیت / چون خرس ز فرق تا قدم ریش مباح

معرفی اجمالی کتاب شماره ۵۹ - چهار کتاب + فرض عین

نام اثر: بی نام (چهار کتاب + فرض عین)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

توضیح: بعد از کتاب چهارم یعنی پندنامه بخشی وجود دارد به نام فرض عین که مسائل ضروری دین را بیان می‌کند.

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: روز چهارشنبه / سال ۱۲۶۲ هجری قمری / ۱۸۴۶ میلادی

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری بسیار پخته و زیبا

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۶/۵ × ۲۶/۵)

تعداد صفحات: ۱۶۶ موجود است.

جلد: مقوای کارتنی جای گزین جلد اصلی شده است.

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون نام و جلد است. ابتدا و انتها ندارد. از محتوا می‌توان دانست که دقیقاً کتاب «چهار کتاب» است. کسی که اوراق آن را جمع‌آوری نموده با زبان فارسی آشنایی نداشته و از این رو اوراق را به طور نامرتب حتی سر و ته، به هم برآورده و دوخته است. این کار با بی‌سلیقگی انجام گرفته. شمارگان نداشت و به خاطر پوسیدگی و پارگی کناره‌ها نتوانستیم، شماره گذاری نماییم. شمردم ۱۶۶ صفحه بود. کتاب در معرض سوختگی قرار داشته، کناره‌ها قهوه‌ای رنگ شده. برخی را بریده اند و در بعضی جاها نیمی از ورق از بین رفته. بسیاری مچاله شده و در حال پوسیدن هستند. کاتب با خط بسیار زیبایی آن را نگاشته ولی دارنده ارزش آن را ندانسته در بسیاری از جاها با مداد قرمز یا قلم یا ... مطالبی نامفهوم نوشته یا خطوط درهمی کشیده. به طور کلی کتاب از گزند روزگار، آب و آتش و انسان در امان نمانده است. لای کتاب چند برگ بود از جنس کاغذ خودکتاب که حاوی نوشته‌هایی است که کاتب نگاشته و به آن دوخته است و تقریباً یک نوع تمرین خوش نویسی می‌باشد. علائم خاص: ندارد.

صفحه آرایبی : صفحات بدون کادر و حاشیه تزئینی و شمارگان‌اند. خط بخش های منثور زیباتر از بخش های منظوم است. در بخش منثور، آیات، احادیث، جملات عربی، مطالب مهم، سر فصل‌ها، نام اشخاص و کتاب‌ها با شنگرف نوشته شده است. در بخش منظوم سرفصل‌ها و موضوع اشعار با شنگرف نگاشته گشته و موضوع اشعار برای هماهنگی با مصراع‌ها دو پاره نوشته شده‌اند. صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: موارد اندکی وجود دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است

از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنت‌های فرایض شباروزی.

باب هشتم در بیان سنت‌های مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: زان سپس تسمیه است و آیین است / به سمع الله گفتن از دین است

به سمع الله امام پردازد / مقتدی ربنا لک آغازد

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تالیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه الکتاب).

نیمه از جمادی‌الاول / بود کین نظم گشت مستکمل
نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال
رحمت حق نثار خواننده / یاد گیرنده و نویسنده
ختم شد بر ثنای رحمانی / بدعا یاد کن چو برخوانی
تمت تمت تمت تم

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم(ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲- کتاب دوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. نقل مستقیم: (دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند.
(totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰) / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب دوم: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی رسوله محمد و آله و اصحابه اجمعین قال النبی علیه السلام طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه صدق یا رسول الله ...

پایان کتاب دوم: پایان ندارد.

۳- مؤلف کتاب سوم مجهول است. موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

- ۱- در بیان معرفت ایمان
- ۲- در بیان معرفت اسلام
- ۳- در بیان طهارت
- ۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب سوم: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم بدان اسعدک‌الله فی الدارین که این کتاب است در بیان معرفت ایمان و اسلام و نماز و روزه و حج و زکواة این را بر چهار باب بنا نهاده شد ...

پایان کتاب سوم: ... جواب بگو اگر خورنده پیر است اعلام نکند تا قوت گیرد و اگر جوانست اعلام کند والله اعلم بالصواب

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب ۱۲۶۲

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می‌گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سیدالمرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

آغاز کتاب چهارم: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم / هست کلید در گنج حکیم (این بیت، بیت آغازین مخزن الاسرار نظامی است).

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم: شد بتوفیق خدای لا ینام / این کتابت روز چهارشنبه تمام

خط خوب از من مسکین چه طمع میداری / خاطر جمع ندارم که نویسم خط خوب

تمت الكتاب بعون / الملك الوهاب

تمت

تمت / سنه ۱۲۶۲

فرض عین اینست.

آخر کتاب: جواب بگو که اول امام تنست و امام دویم آنکه جان ست و امام سیوم فهم است و امام چهارم عقل ... بقیه ندارد.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۰ - دیوان حافظ

نام اثر: بی نام (دیوان حافظ)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپ سربی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: ندارد.

محل استنساخ: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: نسخ

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۶×۲۴)

تعداد صفحات: از ص ۷۳ تا ۲۳۸ ، ۲۰۳ تا ۲۱۲ نیست. ۱۵۵ صفحه

جلد: ندارد. مقوایی کارتنی جای گزین جلد اصلی شده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد با کاغذ کاهی که چند صفحه از اول، وسط و آخر کتاب را ندارد. بیش از نیمی از برگ بعضی از صفحات پاره شده و از بین رفته است. برخی نیز وسطشان پاره یا سوراخ شده و از بین رفته. کناره های اوراق ساییده و پاره شده. کتاب بدون شیرازه است که با نخ سیاه به هم دوخته شده است. مجموعاً کتاب در وضع نامناسبی است.

علایم خاص: شماره دار بودن غزل ها و خط نسخ چاپی

صفحه آرایبی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۲ خطی بوده و اشعار داخل آن ها نگاشته شده اند. ستون باریکی مصراع ها را از هم جدا می کند. مصراع های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه ای قرار دارد. که در دو سوی آن نقشی وجود دارد. در برخی موارد نیز مصراع ها دوتا دوتا در سمت راست و چپ کادر زیر هم نوشته شده اند و در کنار هر یک نقشی از گل یا ستاره وجود دارد. در کنار بسیاری از ابیات آخر نیز نقوشی مانند گل، ستاره و ... برای تزیین قرار داده اند. شماره ی صفحات بر بالای آن و شماره ی غزل ها در سمت چپ آخرین بیت غزل پیشین گذاشته شده است.

صفحه ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی معروف به لسان الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می شود.

غزل های این دیوان دارای شماره اند. شماره ی آن ها از ۱۵۳ تا ۵۳۶ است. البته از غزل ۴۳۷ تا ۴۹۹ از بین رفته است.

آغاز کتاب:

ز سر غیب کس آگاه نیست قصه مخوان / کدام محرم دل ره در این حرم دارد

ز جیب خرقه حافظ چه طرف بتوان بست / که ما صمد طلبیدیم و او صنم دارد

انجام کتاب:

ساقی بهوش باش که غم در کمین ماست / مطرب نگاهدار همین ره که میزنی

می ده که سر بگوش من آورد چنگ گفت / خوش بگذران و بشنو از این پیر منحنی

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۱ – دیوان حافظ

نام اثر: بی نام (دیوان حافظ)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری نستعلیق

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴×۲۳)

تعداد صفحات: از ص ۷ تا ۱۴۰ ، ۵۲ صفحه‌ی (نامرتب) نیست. ۸۸ صفحه موجود است.

جلد: ندارد. مقوایی کارتنی جایگزین جلد اصلی شده‌است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و شیرازه که ۵۲ صفحه (نامرتب) را ندارد. رنگ برگ‌های کتاب صورتی، زرد، زرد کاهی، نارنجی و زرد است. برگ‌هایش پوسیده و گوشه‌هایش از آسیب موش در امان نمانده. صفحات گل‌آلوده و کثیف‌اند. آن چه از این برگ‌های پاره و کثیف را که بر جا مانده، گرد آورده و با نخ سیاه به هم دوخته‌اند. دارنده‌ی کتاب نیز با نوشتن مطالبی ناخوانا در حاشیه و داخل اشعار چهره‌اش را بیشتر خراشیده‌است.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن‌ها نگاشته شده‌اند. ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. کتابی است دارای برگ‌های رنگارنگ که شماره‌ی صفحات بر بالای آن قرار گرفته‌است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد. دارنده‌ی کتاب مطالب نامفهومی با مداد و قلم در حاشیه یا داخل کادرها نوشته‌است (به زبان ترکی).

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

در این اثر، ابتدا غزلیات و سپس ساقی نامه نوشته شده است. همه‌ی اشعار به ترتیب الفبا هستند.

آغاز کتاب:

دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما / چیست یاران طریقت بعد از این تدبیر ما
در خرابات مغان ما نیز همدستان شویم / کاینچنین رفتست در روز ازل تقدیر ما
انجام کتاب:

بیا ساقی آن باده ی ذوق بخش / بده تا نشینیم بر پشت رخس
تہمتن صفت رو به میدان کنیم / به کام دل آهنگ جولان کنیم...

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۲ – صراح

نام اثر: بی نام(صراح، جلد اول)

زبان اثر: فارسی- عربی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

توضیح: احتمالاً نام اثر و مؤلف آن چنین است: صراح مع قراح، پدیدآورنده: ابوالفضل جمال الدین محمد بن عمر جمالی قرشی

،مطبع منشی نول کشور ۱۳۰۵ هجری قمری برابر با ۱۸۸۸ میلادی

<http://dlib.ical.ir>

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: فرهنگ لغات عربی به فارسی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۷ × ۱۸)

تعداد صفحات: ۴۶۷ صفحه (از ص ۲۹ تا ۴۹۶)

جلد: مقوای کارتنی جای گزین جلد اصلی شده است.

زمان انتشار: نامعلوم (احتمالاً ۱۳۰۵ هجری قمری/۱۸۸۸ میلادی)

محل انتشار: نامعلوم (احتمالاً کانپور هند)

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و شیرازه که اوراقش را گرد آورده با نخ سیاهی به هم دوخته‌اند. برگ‌هایش از گزند انسان، روزگار و موش در امان نبوده، اثر مایعات، خاک، گل و کپک بر آن نمایان است. بسیاری از اوراق اوایل کتاب سوراخ شده و مطالب از بین رفته، کناره‌ی آن‌ها پوسیده و ساییده و بعضاً پاره شده‌اند.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادری ۱ خطی هستند که ستون باریکی آن را به دو قسمت تقسیم می‌کند. در هر بخش ابتدا لغات را به عربی نوشته و سپس به فارسی توضیح داده. نام فصل یا باب را بر بالای هر بخش داخل کادری نوشته است. در میان بالای صفحه شماره‌ی آن و نام باب و عبارت «صراح جلد اول» را در چپ و راست آن نوشته است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: با شماره‌ها، توضیحاتی درباره‌ی لغات داده است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتاب لغت عربی-فارسی است که در شمار فرهنگ‌های رایج بوده. به ترتیب الفبا است و بر اساس آخرین حرف کلمه به باب، سپس بر اساس اولین حرف به فصل تقسیم گردیده؛ مثلاً باب الباء به فصل الالف، فصل الباء و ... تقسیم شده‌است و به همین ترتیب حروف دیگر ...

مؤلف ابتدا لغت را نوشته سپس تلفظ، ریشه، کاربردهای دیگر و معنی‌های گوناگون آن را با مثال توضیح داده است.

اثر موجود از باب الالف المهموزه، فصل الهاء (ص ۲۹) تا باب الضاد، فصل العین (ص ۴۹۶) است. ابتدا و انتها موجود نیست.

توضیح این که در «کتاب خانه مجلس شورای اسلامی» نسخه‌ای از همین اثر موجود است که ۵۳۸ صفحه و تا باب الظاء می‌باشد و در آن مؤلف خود را چنین معرفی می‌کند: «ابوالفضل محمد بن عمر بن خالد المدعو بجمال قرشی»

آغاز کتاب: و قد ذکر-

هجع- هجا - غرثی ای سکن و اهجا طعامکم غرثی فرو نشاندطعام شما گرسنگی مرا

هدء - هدوء بضم‌تین آرامیدن اهداء آرام دادن و دست زدن کودک را تا بخواب شود و يقال ترکت فلانا علی مهیدئته ...

انجام کتاب: ... قوله تعالی و عرضنا جهنم یومئذ للکافرین عرضا قال الضراء ای ابرزناها حتی نظر الیها الکفار و پیش آمدن يقال عرضت

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۳ - چهار کتاب

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۳ در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان:

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: ۱۳۲۰ هجری قمری / ۱۹۰۲ میلادی (با این که در پایان مطالب کاتب نوشته سنه ۱۳۲۰ ولی در آخر کتاب بعد از پایان مطالب در انتهای قطعه شعری که با خط درشت نگاشته شده تاریخ ۱۳۱۹ ثبت گردیده است).

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۳/۵×۲۳/۵)

تعداد صفحات: ۱۶۸ صفحه

جلد: گالینگور با عطف تیماجی سرخ رنگ و رویه‌ی جلد سبز چاپی که نقش ترنج و کلاله و حاشیه‌ی سرخ و طلایی دارد. رویه‌ی جلد ساییده شده و کناره‌هایش از بین رفته. کناره‌های شیرازه نیز ساییده و پاره شده‌است.

زمان انتشار: ۱۹۰۱ میلادی / ۱۳۱۹ هجری قمری

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است که اوراقش از رنگ‌های گوناگون؛ زرد کاهی، صورتی، زرد، سبز، زرد، نارنجی، زرد تشکیل شده. کناره‌های اوراق بویژه در گوشه‌ی پایین ساییده، پوسیده، کثیف و بعضاً پاره شده. اثر مایعی که روی اوراق ریخته وجود دارد. دارنده‌ی کتاب مطالبی را با مداد بر روی صفحات و حواشی نوشته‌است. مطالب کتاب سالم مانده است. **علائم خاص:** قطعه شعرهایی با خط درشت تحریری بین بخش‌های کتاب.

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده‌ای است که مطالب داخل آن نوشته شده است. آغاز بخش‌های چهارگانه و صفحه‌ی عنوان دارای تزیینات ساده‌ای می‌باشند. در بخش‌های منثور، ابتدای مطالب، نام کتاب، نام اشخاص، هم‌چنین کلماتی مانند اگر پرسند، بگو، مسأله و ... را با خط درشت نوشته است. در بخش‌های منظوم هم موضوع هر یک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته است. برگ‌های این کتاب از رنگ‌های گوناگون تشکیل شده‌است. شمارگان بر بالای صفحه است. بعد از پایان بخش دوم، سوم یک صفحه و در پایان سه صفحه وجود دارد که حاوی قطعه شعرهایی است که با خط درشت تحریری و به طور مورب نگاشته شده‌است. در آخر هر کدام عبارت «عفی عنه» نوشته و در پایان سنه ۱۳۱۹ ثبت گردیده‌است.

صفحه‌ی عنوان: چهار کتاب باهتمام شرکت خیریه جدید در شهر تاشکند طبع شد.

روسی: با اجازه انتشار از سنت پترزبورگ در تاریخ ۱۵ اکتبر ۱۹۰۱ در ستاد نظامی ترک شهر تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (از ص ۱-۲۱) مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است
این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است
از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنتهای فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنتهای فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنتهای مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم‌الله الرحمن الرحیم

ابتدا می‌کنم به نام خدا / کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی‌رانم / که به جان و دلش همی‌خوانم

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تألیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه‌الکتاب).

نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی‌الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

هر که خواند دعا طمع دارم / زان که من بنده‌ی گنه‌کارم

تمت الکتاب بعون الملک الوهاب

تم

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

- ۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۲۲-۷۹) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:
- ۱- در بیان معرفت ایمان
 - ۲- در بیان معرفت اسلام
 - ۳- در بیان طهارت
 - ۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدك الله في الدارين اين كتابي است در بيان معرفت ایمان و اسلام و نماز و روزه و حج و زکوه و ...

پایان کتاب دوم: ... پنجم انگشتان دست را گشاده داشتن ششم در قعه اخير صلوات خواندن هفتم بر نیت فرشتگان سلام دادن.

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب

تم

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۸۱-۱۱۶) نقل مستقیم: دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه و زکوة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد. مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند. totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰ / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمه صدق رسول الله پيغمبر عليه السلام چنین میفرمایند که طلب علم فرض است ...

پایان کتاب سوم: ... و هي عباره عن النجات والعناية والعلم والتواضع والتحمل

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۱۱۸-۱۶۵) و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می‌گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سیدالمرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت و ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

آغاز کتاب چهارم : بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم: هر که نگزیند صراط مستقیم / در عذاب آخرت ماند مقیم

پند نامه کردم این کتاب / یاد گیر این پند از بهر ثواب

تمت الکتاب بعون الله الملك الوهاب سنه ۱۳۲۰

هر که خواند دعا طمع دارم / زانکه من بنده گنهکارم

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۴ – دیوان بیدل

نام اثر: بی نام (دیوان میرزا عبدالقادر موسوم به بیدل)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری / قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: ملا اوتب شاشی

زمان استنساخ: ۱۸ شوال ۱۳۲۸ هجری قمری / ۱۹۱۰ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی و عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: رقعی (۲۲×۱۴)

تعداد صفحات: ۱۱۸ صفحه

جلد: جلدی قهوه‌ای رنگ روشن با شیرازه‌پارچه‌ای چهارخانه متعلق به کتاب آموزشی تاجیکستان را جای گزین جلد اصلی کرده‌اند.

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: نامشخص

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری: کتابی است با کاغذ کاهی زرد رنگ که برخی صفحات و کناره‌های آن پوسیده و پاره شده اثر زیادی از مایعی که رویش ریخته و رخس را کثیف کرده وجود دارد. دارنده‌ی کتاب در حاشیه‌ها هم مطالب نامفهومی با مداد و قلم نوشته و خط‌هایی کشیده. شمارگان بر بالای صفحات است. به جز صفحات اندکی که پارگی دارند، مجموعاً کتاب سالمی است.
علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن‌ها نگاشته شده‌اند. ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. هر رباعی داخل کادری جداگانه نوشته شده. در بسیاری از موارد دو طرف این کادرها تزیین گشته‌اند. صفحه‌ی عنوان، اول و آخر نیز دارای تزیینات زیبایی هستند. شماره‌ی صفحات بر بالای آن قرار گرفته‌است.

صفحه‌ی عنوان: بعون موفق حقیقی و بمدد مکمل امور خیری / لله الحمد و امنه اینکتاب مستطاب دیوان میرزا عبدالقادر موسوم به / بیدل / در ولایت تاشکند در مطبع غلامیه
روسی: در چاپ خانه‌ی غلام حسنی عارف جانف در شهر تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به‌هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است. این کتاب حاوی غزلیات و رباعیات است. تا ص ۱۰۴ غزلیات و از ص ۱۰۴ تا ۱۱۸ رباعیات است. غزل‌ها و رباعیات به ترتیب الفبا است. در برخی از آن‌ها اشتباهاتی وجود دارد.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آن جا / سر مویی گر این جا خم شوی بشکن کلاه آنجا
ادبگاه محبت ناز شوخی برنمی دارد / چو شبنم سر به مهر اشک می بالد نگاه آنجا
پایان غزلیات: موی سفید گل کرد آماده فنا باش / یعنی سواد این برده است آب نیمی
بیدل نشاط این بزم از بسکه ناتمامی است / چرخ از هلال دارد جام شراب نیمی

آغاز رباعیات:

رباعیات میرزا ابوالمعانی تغمد الله بغفرانه‌العالی آمین

حمد دو جهان ذاتی سزای یکتا / کز غیب پرده او نجوشد من و ما

تا موری را زخاکره بردارد/ افکند به پا دست سلیمانی را

انجام کتاب:

گر شیخ شدی به کس تحکم نکنی / سر رشته آیین ادب گم نکنی
پیش آی بخلق تا دمت ریش شود/ معکوس مرو که ریش را دم نکنی
تمت بالخیر/ ۱۸ ماه شوال سنه ۱۳۲۸ / من ید فقیر ملا اوتب شاشی/
آمین

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۵ – مجموعه پاکتی

نام اثر: بی نام (مجموعه پاکتی)

زبان اثر: فارسی- ترکی

توضیح: مجموعه اوراق پراکنده از ۵ کتاب است که داخل پاکتی قرار داده اند.
نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف:-

زمان تألیف:-

کاتب:-

زمان استنساخ:-

محل استنساخ:-

موضوع: اشعار عرفانی- غنایی، احکام دین اسلام

نوع خط: تحریری- نستعلیق

اندازه کتاب:-

تعداد صفحات: ۴۲ صفحه

جلد: از پاکت کاهی زردی به عنوان جلد استفاده شده است.

زمان انتشار: -

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: اوراق رنگارنگ پاره، خاک آلود، پر از گل خشک شده، پوسیده، موش خورده و کپک زده که با توجه به
خط فارسی که وجه مشترک آنهاست، در یک جا جمع کرده و داخل پاکتی قرار داده‌اند.

علائم خاص: -

صفحه‌آرایی: -

صفحه‌ی عنوان:-

حاشیه نویسی: ندارد

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: مطالب و مشخصات این اوراق پاره و مجاله به شرح زیر است:

۱- چهار صفحه از اشعار ترکی با موضوع مذهبی و عرفانی که از الله یار صوفی، چهره دینی قرن ۱۲ هجری قمری/ قرن ۱۸ میلادی، است.

۲- شش صفحه از چهار کتاب است که موضوع آن دینی و احکام اسلامی است.

۳- هشت صفحه از غزلیات بیدل دهلوی، شاعر قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/ قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی،

۴- هشت صفحه از غزلیات بیدل دهلوی، شاعر قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/ قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی،

۵- شانزده صفحه شعر ترکی با موضوع دینی و عرفانی. در یکی از صفحات از ارسالن بابا، خواجه احمد یسوی و منصور حلاج نام برده. شاید هم نام شاعر خواجه احمد بوده است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۶ - معانی و بیان - کلام

نام اثر: بی نام (معانی و بیان - کلام)

زبان اثر: فارسی - عربی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

توضیح: اثر حاضر مجموعه‌ای از چند بخش است که بسیاری ابتدا و انتها ندارند. دو بخش آن دارای تاریخ اتمام است (تألیف یا استنساخ) که با هم یکی نیستند. چون دست‌خط‌ها هم یکی نیستند، احتمالاً مؤلف یا کاتب یک شخص نبوده است. کاتب بخش سوم میر عیسی ملقب به توره خان بن آخوند داملا میرک خوجه است.

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: ۱۲۸۵ هجری قمری/ ۱۸۶۸ میلادی و ۱۲۸۷ هجری قمری/ ۱۸۷۰ میلادی

کاتب: نامعلوم، کاتب بخش سوم میر عیسی ملقب به توره خان بن آخوند داملا میرک خوجه است.

زمان استنساخ: ۱۲۸۵ هجری قمری/ ۱۸۶۸ میلادی

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: معانی، بیان (استعاره، کنایه و مجاز)، کلام و منطق

نوع خط: تحریری - نستعلیق - نسخ - شبه نسخ

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۶×۲۶)

تعداد صفحات: شمارگان ندارد. شمردم. حدود ۴۰۰ صفحه موجود است.

جلد: گالینگور سبز زیتونی حاشیه دار با ترنج و چند کلاله‌ی ضربی و عطف تیماج سرخ رنگ. رنگ جلد بر اثر ریختن مایعات رفته و کثیف شده. روی عطف هم ساییده شده و ریخته و پاره شده و روی جلد از آن جدا گشته است.

زمان انتشار:-

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلد پاره و شیرازه ای که در حال از بین رفتن است. بعضی از اوراق سوراخ شده و در بعضی جاها بر اثر ریختن مایعات به هم چسبیده‌اند. بعضی اوراق پاره‌اند و اثر مایعات بر آن‌ها دیده می‌شود. شاید در معرض سوختگی بوده چون کناره‌ی اوراق قهوه‌ای شده. کاغذ مرغوبی دارد و روی هم رفته سالم مانده. به جز صفحات اصلی، در جای جای کتاب برگ‌های زیادی از جنس کاغذ کتاب با برش‌های گوناگون (سه گوشه، چهار گوشه، گرد، بیضی و ...) در اندازه‌های متفاوت (کوچک، بزرگ به اندازه صفحه‌ی کتاب، باریک و پهن) به آن اضافه شده است که حاوی شرح و تفسیر مطالب است. در لای کتاب هم از این اوراق وجود دارد که خالی هستند و برای نوشتن آماده شده بودند. در بین برگ‌های اصلی کتاب نیز صفحات خالی دیده می‌شود که در بعضی جاها به ده صفحه هم می‌رسد.

علائم خاص: مهر بخش نسخ خطی دانشکده قرقیزی انستیتوی زبان، ادبیات و تاریخ شهر فرونزه کشور اتحاد جماهیر شوروی **صفحه‌آرایی:** تمام صفحات کتاب کادر دو خطی با شنگرف دارند. آغاز مطالب؛ (قسمت، الفریده، تکلمه، نوع، ساقه و) ... و کلماتی مانند قوله و اعلم و ... با شنگرف برجسته گشته و روی عبارات مهم عربی و نام کتاب و بعضی اشخاص خط کشیده. احتمالاً این کتاب برای یادداشت‌های علمی و شخصی بوده نه برای انتشار. اوراق الحاقی بدون کادر و حاشیه یا جای خالی هستند. در بعضی جاها حاشیه باریک و در برخی پهن است و از آن‌ها جهت توضیح و تفسیر یا نسخه بدل استفاده شده است. در همه جا توضیحاتی به صورت افقی، عمودی و مورب وجود دارد. به جز یک مورد، در بقیه کتاب فاصله‌ی سطور بسیار کم است و مطالب به طور فشرده نوشته شده‌اند.

صفحه‌ی عنوان: ندارد

حاشیه نویسی: دارد. در حواشی کتاب جای خالی کمتر به چشم می‌خورد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتاب از بخش‌های گوناگونی به شرح زیر تشکیل شده است:

قبل از آغاز مطالب اصلی، شخصی به نام صاحب زاده از کتاب‌های «تحصیل السعادات» فارابی، «شرح مواقف» میر سید شریف جرجانی، «عقاید» نسفی و «رباعیات» خیام مطالب پراکنده و اشعاری نقل کرده است. داخل جلد در اول و آخر کتاب اشعاری با خط تحریری درشت و زیبایی نوشته شده‌است.

۱- زبان این بخش عربی و موضوع آن علم بیان است که در آخر و حاشیه به کتاب المطول اشاره نموده « هذ ه حاشیه متعلقه بالمطول فی مصنفات السید سند قدس سره». اغلب شروح حواشی از شخصی به نام مولوی عبدالحکیم است.

۲- به زبان فارسی و موضوع آن اصول علم بیان است. نویسنده اشاره نموده که « این رساله‌ایست در بیان حقیقت و مجاز بری از املا و اطنا و اخلال» و کتاب را به سلطانی به نام محمود خان بن خان ابوالغازی عبیدالله بهادر خان تقدیم کرده‌است. کتاب به مقدمه، ساقه و طایفه تقسیم گردیده و مطالب مهم و سر فصل‌ها با شنگرف نگاشته شده‌است.

آغاز: بسم الله الرحمن الرحيم حمد بیحد خدایا رسد که حقیقت مالکیت و ملکیت را مدار است و ...

انجام کتاب: فصل علی محمد و عترته و صحبه مادام الفلک تمت بالخیر و نعوذ بالشر

سنه ۱۲۸۵

۳- به زبان عربی است در موضوع علم بیان (استعاره و کنایه و...) نویسنده کتاب را به عقد و عقدها را به فرید تقسیم نموده است. در حاشیه از شخصی به نام ابراهیم که نسبش به ابوالاسحق الاسفراینی می رسد نام برده است. « اسممه ابراهیم و من اجداده ابو اسحق الاسفراینی».

پایان: الحمد لله على الاتمام بعون الملك العلام كاتبه مير عيسى ملقب بتوره خان ابن آخوند داملا ميرك خوجه غفر الله تعالى ذنوبهما و استر عيوبهما في يوم القيام.

۴- به زبان عربی و موضوعش علم بیان است که در سه عقد و نه فرید آن را شرح داده. احتمالاً شرح کوتاهی بر بخش قبلی است. ناتمام است.

۵- به زبان عربی و با خطی درشتی و نزدیک به نستعلیق نوشته شده و بین سطور برای شرح فاصله‌ی زیادی در نظر گرفته است. در علم منطق و کلام است. در آغاز اشاره به کتاب تفتازانی کرده: «تهدیب المنطق و الکلام یوشیحه بذکر المفضل و...» نقل قول هایی از تفتازانی و قطب الدین الرازی کرده است. ناتمام است.

۶- به زبان عربی درباره علم کلام و ناتمام مانده است.

۷- به زبان عربی و خط نستعلیق زیبایی درباره علم کلام نگاشته شده و ناتمام است.

۸- به زبان عربی و با خط تحریری و ناتمام است. در ابتدای آن بر بالای صفحه مبحث العلم و در حاشیه نیز موضوع المنطق نوشته شده است.

۹- به زبان عربی و با خط شبه نسخ زیبایی درباره‌ی علم کلام نوشته شده و ناتمام است. در حواشی این بخش شروع آخوند شیخ بسیار مورد استفاده بوده است.

۱۰- به زبان عربی و با خط نسخ نوشته شده. درباره علم کلام و ناتمام است.

۱۱- به زبان عربی با خط تحریری معمولی است. موضوع آن علم کلام است. پایانش چنین است:

پایان کتاب: ... ما رخص فيه العقل فالأوسط و الافراط رزایل کذا فی التلویح للتفتازانی

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب

سنه ۱۲۸۷

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۷ - قواعد منظوم میرزا زاهد

نام اثر: بی نام (قواعد منظوم میرزا زاهد - شرح رساله‌ی الطهاوی - رساله ایضاح الطریقه)

زبان اثر: فارسی - عربی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم و نثر

مؤلف: دو قطعه شعر از زاهد بخارایی (سده ۱۰ و ۱۱ق) و بخش منشور از عبدالله غلام علی است که در شهر جهان آباد هند تألیف نموده است.

زمان تألیف: اشعار قرن ۱۱ هجری قمری، بخش منشور در قرن ۱۳ هجری قمری

کاتب: ملا محمد یوسف بن رجب بای ترکستانی

زمان استنساخ: ۱۲۲۲ هجری قمری/۱۸۰۷ میلادی

محل استنساخ: بخارای شریف

موضوع: تجوید، آموزش قرائت سوره فاتحه، آداب سیر و سلوک و کسب مقامات عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۳×۱۹)

تعداد صفحات: ۹۱ صفحه

جلد: میشین قهوه‌ای یک تکه (با شیرازه) که بر اثر گذشت زمان و عدم توجه چروک شده و تاب برداشته ولی پارگی زیادی ندارد.

زمان انتشار: -

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی خطی سالمی است که سوختگی و ریختن مایعات صفحاتش را آلوده‌است.

علایم خاص: ۱- مهر بخش نسخ خطی دانشکده قرقیزی انستیتوی زبان، ادبیات و تاریخ شهر فرونزه کشور اتحاد جماهیر شوروی.

۲- مهری که داخل آن نوشته شده «میرزا خیرالله طالب عصمت الله ۱۳۲۹» در بالای مهر این عبارت دیده می شود: صاحبه الحاج میرزا خیرالله

صفحه آرایبی: بدون شماره و تزیینات است. ۳۲ صفحه از بخش دوم کادر مذهب دارد و بقیه خالی است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: در بخش اول که اختصاص به تجوید و علم قرائت دارد، حواشی پر از توضیحات و مطالب باقی متن است. در بخش بعدی حاشیه نویسی ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: محتوای کتاب به چند بخش تقسیم می شود:

۱- بخش منظوم، قواعد تجوید و قرائت که از میرزا زاهد است.

۲- بخش منشور درباره‌ی قرائت سوره فاتحه که از رساله شرح طحاوی است.

۳- بخش منشور که کیفیت سیر و سلوک و طریقه‌ی کسب مقامات است که نویسنده آن‌ها را طی کرده و بعد از ۱۵ سال مراقبه و رسیدن به مرحله‌ی ادراک حقیقت، به خواست دوستانش این رساله را نوشته و آن را رساله ایضاح الطریقه نامیده است. (این رساله به هدایه الطالبین نیز مشهور است).

در آدرس زیر عنوان و نام پدیدآورنده اثر این گونه آمده است:

(ایضاح الطریقه = هدایه الطالبین [نسخه خطی] // عبیدالله غلام علی دهلوی (۱۲۴۰ هـ

<http://saed.isu.ac.ir/site/catalogue/۱۴۰۴۳۱>

۴- قصیده عربی از کاتب که مخاطبش پیامبر اکرم(ص) است.

۵- در آخرین صفحه‌ی کتاب جدولی برای دانستن نام هفتگی اولین روز ماه قمری وجود دارد. نام روزهای هفته (هشت روز در هشت ردیف) افقی و نام ماه‌های قمری (از محرم تا ذوالحجه) در یک ستون عمودی در جدول نوشته شده است.

آغاز رساله ایضاح الطریقه: بسم الله الرحمن الرحيم بعد حمد و صلوة فقیر عبدالله غلام علی عفی عنه گذارش مینماید که بیست دو ساله بودم که هدایت بغایت الهی ...» :

پایان کتاب: تمت فی سنه ۱۱۸۳ تحریره فی سنه ۱۲۲۳ من ید الفقیر الحقیق الخاکسار الفانی ملا محمد یوسف بن رجب بای ترکستانی

حاجی میرزا خیرالله

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۸ – مسلک المتقین

نام اثر: بی نام (مسلک المتقین)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: صوفی الله یار طلب الله سراه (سراج الدین الله یار بن الله قلی بخارایی) (در ص ۲۲۸ به نام خود اشاره نموده: ای گرفتار

نفس الله یار/ چشم بگشا ز خواب غفلت بار)

زمان تألیف: ۱۱۱۲ هجری قمری / ۱۷۰۰ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: فقه اسلامی، اصول و فروع آن در مذهب حنفی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۷×۱۸)

تعداد صفحات: ۱۱۳ صفحه (۱۲۵-۲۳۸)

جلد: مقوای کارتنی را جای گزین جلد اصلی کرده‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان، استان اوش، منطقه سوزاک، ذاکیرف، آمیرزاک

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و شیرازه است که با نخ سیاهی برگ‌ها را به هم دوخته اند. کناره‌ی برگ‌ها پوسیده و پاره شده. مقدار زیادی از گوشه‌ی بالا و بیرونی کتاب به ویژه در ۵۰ صفحه‌ی اول و چند صفحه‌ی آخر از بین رفته است. بخش زیادی از ابتدا و مقداری از انتهای کتاب از بین رفته است. احتمالاً چیزی ریخته و آن را پوسانده و از بین برده است. اثر گل و لای خشک شده تاکنون بر صفحات باقی مانده است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادر اصلی ۳ خطی‌اند که به چهار کادر داخلی تقسیم شده و ۳ ستون باریک آن‌ها را جدا می‌کند. در هر کادر یک مصراع قرار دارد و در حقیقت هر سطر دارای ۲ بیت است. بالای هر شعر، موضوع آن داخل کادری قرار دارد. مطالب مهمی مانند نیت نمازها نیز درون کادر نوشته شده اند.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتابی به نظم در قالب مثنوی است که با حمد و ثنا و نعت پیامبر آغاز گردیده است. موضوعات مورد بحث در کتاب اصول و فروع فقه اسلامی است که به ۴۸ بخش و موضوع، تقسیم گردیده که شاعر به شرح و بیان آن‌ها پرداخته است. بخش موجود از این اثر که سالم مانده است، حاوی احکام نماز و قواعد قرائت صحیح است. بقیه از بین رفته است. بعضی از موضوعات کتاب مسلک المتقین از این قرار است: (به طور مختصر و خلاصه) تحمیدیه- فی نعت النبی صلی الله علیه و سلم- مناجات به درگاه قاضی الحاجات- در بیان ایمان و خصوصیت او- در بیان القاب چهار یار عظام- در بیان کرامت اولیا که حق است- در بیان اختصار کردن معتقدات- در بیان نارسایی‌های مصنف- در بیان آن که بنار مسلمانی پنج است- در بیان معلمه و احکام او- کتاب طهارت در بیان فرض وضو- در بیان سنت‌های وضو- در بیان منهیات وضو- در بیان قضای حاجت و آداب آن- در بیان انواع آب و احکام او- در بیان فرایض غسل- در بیان علم حیض و احکام او- در بیان کیفیت تیمم و احکام او- در بیان مسح موزه و کیفیت او- و ...

آغاز کتاب: نیز صاحب نه‌ایه شرح این / میکند در کتاب خود تعیین

الصلوه الصلوه گوید خواه / یا بقامت همیدهد آگاه

انجام کتاب: لیک بعد از زوال المختار / سنت فجر را قضا بشمار

مسلمی وقت ظهر رفت اما / دید گشته‌ست جمعیت برپا / ترک سنت کند بهر حال این / داخل فرض میشود به یقین / بقیه ندارد.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۶۹ - چهار کتاب

نام اثر: چهار کتاب

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر- نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: ملا آرتوق

زمان استنساخ: ۱۳۳۲ هجری قمری/۱۹۱۴ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴×۲۳)

تعداد صفحات: ۱۱۱ صفحه موجود است.

جلد: گالینگور سیاه که رنگش رفته با رویه‌ی جلد چاپی و شیرازه پاره و از هم وارفته. جلد از کتاب جدا شده. پشت جلد هم ساییده و یا پاره شده که با نخ سفیدی آن را دوخته‌اند. نقش حاشیه، ترنج و کلاله اش ساییده شده‌است.

زمان انتشار: ۱۳۳۲ هجری قمری/۱۹۱۴ میلادی

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب مندرس با کاغذ زرد کاهی که کناره‌ها در اثر استفاده تقریباً پوسیده و شیرازه هم در حال پاره شدن و برگ‌ها در حال جدا شدن‌اند. بخش اصلی متن و صفحات، سالم مانده‌اند.
علایم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادربندی نقش داری است که مطالب داخل آن نوشته شده است. اوراق آن کاغذکاهی است. صفحه‌ی عنوان و آغاز بخش‌ها و آخر بخش سوم دارای تزیینات می باشد. در بخش‌های منظوم هم موضوع هر یک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته است و در کنار بعضی از آن‌ها نقش‌های گوناگونی قرار داده است. در بخش منظوم ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. روی آیات و احادیث خط کشیده و آغاز مباحث، مطالب مهم، نام اشخاص و سرفصل‌ها را با خط درشت نوشته است.

صفحه‌ی عنوان: این کتاب سعادت انتساب موسوم به / چهار کتاب/ باهتمام ملا سید خواجه سلیمان خواجه اوغلی.

روسی: در چاپ خانه غلام حسن عارف جانف در تاشکند چاپ سنگی شد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (از ص ۱- ۱۵) مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده‌است: صد و هفتاد بیت و ده باب است/ لایق روزگار اصحاب است

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است
از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنت‌های فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنت‌های مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

ابتدا می‌کنم به نام خدا/ کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی‌رانم/ که به جان و دلش همی‌خوانم ...

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تألیف کتاب است به پایان می‌رسد(خاتمه‌الکتاب).

... نود و نه برفت شش صد سال/ از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی‌الاول/ بود کین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خواننده/ بازگوینده و رساننده

قد تم بعونه

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم(ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰=۶۹۹+۱۱)

۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۱۵-۳۹) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدك الله في الدارين اين كتابي است در بيان معرفت ايمان و اسلام و نماز و روزه و حج و زكوه و طهارت و ...

پایان کتاب دوم: ... پانزدهم فتح قراءت بغير امام كردن شانزدهم سخن فوت شنیده انا لله و انا اليه راجعون گفتن هفدهم ترك فرض كردن است. تمت با الخير و العافيه

۱۳۳۲

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۴۰-۶۴) نقل مستقیم: دانستن فرایضه ايمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه و زکوة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد. مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته اند. ۳۱۵۲۰/totfim.com/Manuscripts/Details/ (گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمه صدق رسول الله يعني پیغمبر عليه السلام چنین میفرمایند که طلب کردن علم فرض است بر همه مسلمانان ...

پایان کتاب سوم: ... جواب بگو محمد بنده خداست فرزندان آدم علیه السلام از آنچه جبرئیل علیه السلام بمحمد علیه السلام آورده ست بر حق ست و راست است.

تمت تم

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۶۵-۱۱۱) و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می گردد). «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سید المرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت و وزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

آغاز کتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم:

... یارب آن ساعت که جان بر لب رسد / جسم پژمرده به تاب و تب رسد
شربت شهد شهادت نوشیم / خلعت راه سعادت پوشیم
چون ندارم در دو عالم جز تو کس / هم تو میباشی مرا فریاد رس
تمت الکتاب بعون الملک الوهاب / در سنه ۱۳۳۲ ... قم ملا آرتوق

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۰ - چهار کتاب

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

نسخه‌ی چاپی است

زبان اثر: فارسی

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

زمان استنساخ: ۱۳۰۷ هجری قمری / ۱۸۹۰ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

کاتب: نامعلوم

تعداد صفحات: ۱۶۰ صفحه (ازص ۱۴۵ - ۳۰۵)

زمان انتشار: ۱۳۰۷ هجری قمری / ۱۸۹۰ میلادی

محل انتشار: تاشکند

اندازه‌ی کتاب: قطع رقعی (۱۴/۵ × ۲۳)

جلد: مقوای کارتنی جای گزین جلد اصلی گردیده است.

محل پیدا شدن: قرقیزستان

محل نگه داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلد و شیرازه که برگ‌هایش در حال وارفتن‌اند. کناره‌ی برگ‌هایش ساییده و رنگش تغییر یافته و بعضاً از بین رفته است. برخی اوراق کثیف شده و رویشان اثر مایعات وجود دارد. گوشه‌ی پایین اوراق پایانی نیز پوسیده و ریخته است. بخش اصلی صفحات و مطالب سالم مانده‌اند. ۱۴۴ صفحه از بین رفته است. علایم خاص: ندارد.

صفحه آرایشی: مطالب داخل کادری ۳ خطی است که در بخش‌های منظوم مصراع‌ها با ستون باریکی از هم جدا شده و موضوع اشعار بالای آن در کادری نوشته شده است. صفحات شماره دارند. آغاز و پایان بخش ۳ و ۴ و پایان کتاب با رسم خطوطی تزیین گشته‌اند.

صفحه‌ی عنوان: ندارد

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش‌های اثر موجود به شرح زیر است:

۱- کتاب اول از بین رفته‌است.

۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۱۴۵ تا ۱۷۴) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم موجود: این پسر آن کنیزکی را که مادر وی است و این دو خواهر خود را بیک مرد بزنی دهد روا باشد زیرا که خواهران یکدیگرند.

پایان کتاب دوم: بگو که مذهب مهتر اسرافیل علیه السلام ایشان مذهب به که داشتند بگو که میان مهتر اسرافیل و پروردگار هژده هزار عالم سربست کس نداند و الله اعلم

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می‌نامد. (از ص ۱۷۴ تا ۲۵۶) نقل مستقیم: دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکوة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد. مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند. totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰ / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

۱- علم توحید

۲- علم نماز

۳- علم روزه

۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبی علیه السلام طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه صدق یا چنین می‌فرمایند که طلب کردن علم فرض است بر همه مسلمانان از مردان و زنان و

پایان کتاب سوم: ... والنفس الملهمه و هی عباره عن النجاه و العنايه و العلم و التواضع و التحمل برحمتک یا ارحم الراحمین
تمت تم

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۲۵۷ تا ۳۰۳) و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می‌گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سیدالمرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت و وزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و
روی برگ قبل از متن نوشته شده: «پندنامه»

آغاز کتاب چهارم: بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشمت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم: هر که نگزیند صراط مستقیم / در عذاب آخرت ماند مقیم

پند نامه نام کردم این کتاب / یادگیر این پند از بهر ثواب

تم الکتاب بعون الملك الوهاب و اليه المرجع و المآب

انجام کتاب: الحمد لله که درین زمان شرافت توأمان این نسخه کتاب مهمات المسلمین در ماه شریف رمضان در بلده شاش در مطبع لاختین باهتمام رحیم خواجه ایشان بحلیه طبع آراسته گردید رجاء دائق از اخوان خرده شناسان آنکه هر سهو و خطایی از قلم ناسخ بظهور پیوسته باشد بذیل عفو پوشیده باصلاحش کوشنده عندالله مأجور و مثاب باشند. ان الله لایضیع اجر المحسنین
/۱۳۰۷

خط تقدیر است بیرون از غلط / از غلط خالی نباشد هیچ خط

این بیت سعدی هم با خط درشت تحریری (خوش نویسی) در آخر کتاب و داخل جلد نگاشته شده است:

سرهنگ لطیف خوی دلدار / بهتر ز فقیه مردم آزار

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۱ - رسالهء وافیه فی اعلال الابنیه

نام اثر: رسالهء وافیه فی اعلال الابنیه

توضیح: این کتاب در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم با نام «صلوه مسعودی» ثبت شده است.

زبان اثر: فارسی - عربی - ترکی

نسخه‌ی چاپ سربی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: التوکلدی البلغاری

زمان تألیف: ۱۳۰۴ هجری قمری / ۱۸۸۷ میلادی

کاتب: ندارد. حروف چینی شده است.

زمان استنساخ: ۱۳۰۵ هجری قمری / ۱۸۸۸ میلادی

محل استنساخ: شهر قازان

موضوع: صرف عربی (بخش افعال)

نوع خط: نسخ

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۸×۲۷)

تعداد صفحات: ۲۷۵ صفحه

جلد: گالینگور شیری رنگ با عطف تیماجی قهوه‌ای که نقشی ضربی دارد. مقداری از رویه ی جلد و کناره هایش پوسیده و از بین رفته و شیرازه در حال جدا شدن است.

زمان انتشار: چاپ اول ۱۳۰۵ هجری قمری / ۱۸۸۸ میلادی و چاپ حاضر ۱۳۲۰ هجری قمری / ۱۹۰۲ میلادی

محل انتشار: شهر قازان

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب سالمی است که جلدش کمی پوسیده و کمی کج شده. کناره‌هایش ریخته. شیرازه اش پاره شده ولی به خود کتاب آسیبی نرسیده و سالم مانده است.

علایم خاص: مهر بخش نسخ خطی دانشکده قرقیزی انسیتوی زبان، ادبیات و تاریخ، شهر فرونزه، کشور اتحاد جماهیر شوروی. صفحه‌آرایی: صفحات کتاب، کادری ۳ خطی دارند که مطالب داخل آن‌ها نوشته شده. همه‌ی صفحات شمارگان و کنارشان نقشی قرار دارد. روی عبارت مهم، آغاز مطالب و سرفصل‌ها خط کشیده شده و برخی جاها برای جدا کردن مطالب اصلی از دو خط استفاده شده است. صفحه‌ی عنوان، اول و پایان، تزیینات ساده ای دارند.

صفحه‌ی عنوان: رساله ء وافیه فی اعلال الابنیه /

ترکی: اجازه انتشار این کتاب در ۱۴ دسامبر سال ۱۹۰۱ از سنت پترزبورگ داده شد.

ترکی: این کتاب در چاپ خانه دامبراوسکی به همت محمد علی پسر منهاج الدین در سال ۱۹۰۲ منشر گردید.

روسی: اجازه انتشار این کتاب در ۱۴ دسامبر سال ۱۹۰۱ از سنت پترزبورگ داده شد و در سال ۱۹۰۲ در چاپ خانه دامبراوسکی در شهر قازان منشر گردید.

حاشیه نویسی: دارد.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: مباحث صرف عربی به ویژه بخش افعال در این کتاب طرح و توضیح داده شده است. نوشتار به خط فارسی و زبان ترکی است. نویسنده به زبان ترکی مطالب را نوشته و با کمک گرفتن از زبان فارسی آن‌ها را توضیح داده و برای مثال‌ها از زبان عربی بهره برده‌است.

آغاز کتاب: الحمد لله رب العالمين و الصلوه و السلام على سيد الخلق محمد و آله و صحبه اجمعين اما بعد فيقول العبد الفقير الى رحمه ربه القدير محب الدين و الشريعه و مقبل الحج و الكعبه التوكلدى البلغارى غفر الله تعالى له و لوالديه انجام تأليف كتاب: تم تأليف هذه الرساله فى بلده قران فى مدرسه داملا عبد العلام فى وقت الضحوه الكبرى من يوم السبت من آخر ذى الحجه فى سنه اربعه و ثلاث مائه و الف من هجره من له العز و الشرف الحمد لله... .. پايان كتاب: اللغة لانه فسر بالنظر الى معنى الفارسى و مفسره معترف بعدم مهارته فى لغت الفارسىيه هكذا طبع اولاً و اما فى هذه النوبه طبع سنه ۱۳۲۰

معرفى اجمالى كتاب شماره ۷۲ – مجموعه

نام اثر: بى نام (مجموعه)

زبان اثر: فارسى - تركى - عربى

نسخه‌ى چاپى است.

گونه‌ى ارائه‌ى سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

زمان تأليف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: دينى ، ادبى

نوع خط: تحريرى

اندازه كتاب: قطع وزيرى (۲۸×۱۸)

تعداد صفحات: ۳۹ صفحه (بخش اول ۲۰ صفحه، بخش دوم ۱۱ صفحه، بخش سوم ۸ صفحه است).

جلد: در ورق سفيدى اوراق را جمع کرده با نخ دوخته اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پيدا شدن اثر: قرقيزستان

محل نگه‌دارى: بخش نگه دارى نسخ خطى آکادمى علوم قرقيزستان

وضع ظاهرى کتاب: برگ‌هاى پراکنده‌اى که به علت تشابه خطى در یک جا جمع گردیده‌است. برگ‌هاى بخش فارسى

پاره، کثيف و پوسيده است. بخش تركى، نيز گل آلود و پاره است. بخش عربى سالم و تميز است. بخش فارسى زرد، بخش عربى

نارنجى و بخش تركى صورتى رنگ است.

علايم خاص: ندارد.

صفحه آرایبی: بخش فارسی و عربی در کادری ۳ خطی و بخش ترکی در کادری ۲ خطی نوشته شده. شمارگان بخش عربی مرتب و بخش‌های دیگر درهم و نامرتب‌اند. بخش فارسی کوچک‌تر از بخش‌های دیگر است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: مطالب بخش‌های مختلف به شرح زیر است:

۱- بخش فارسی (از ص ۴۹ تا ۷۴) که موضوعش احکام دین اسلام است.

آغاز بخش فارسی: در عجبوه الفقها الفتوی السمرقندی است اگر پرسند که هر سنت نمازیکه رسول علیه السلام فرموده‌اند یا پیش از

انجام بخش فارسی: اللهم بارک لنا فیه د ارزقنا خیرا منه نهم بخورد بدست راست دهم ابتدا کند بنمک و ختم کند بنمک و می بردارد نمک را بابهام و سبحه.

۲- بخش عربی (از ص ۳ تا ۱۴) که موضوعش علم معانی و بیان است. در مقدمه از سلطان عبدالعزیز بن الخاقان الاعظم الغ بیک گورکان نام برده است.

آغاز بخش عربی: ما من نیته الا و قد اصابوها و لا عفیة الا و قد جمعوها فاننتشر الاخبار فی الاقطار

انجام بخش عربی: یشتمل هذه الجملة علی اربعة ابواب ای انواع قال علیه السلام من تعلم بابا من العلم ای نوعا منه نبی الله تعالی له بیتا فی الجنه.

۳- بخش ترکی (از ص ۵۳ تا ۶۹) که موضوعش تاریخ پیامبر اکرم(ص) و شهادت حمزه و ... است. از امیر تیمور گورکانی و کتاب‌های عیون الرضا و کنز الغرایب نام برده است.

آغاز بخش ترکی: حضرت امام زین العابدین نقل قلیپ دورلار که وقتیکه

انجام بخش ترکی: بولدونک دیدیلار و ایدی لار یقین کیل یقین باردیم بر قجه ده قان

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۳ – راحت القلوب

نام اثر: بی نام (راحت القلوب)

توضیح: کتاب بدون جلد است و نام ندارد ولی در بخش ترکی، نویسنده این گونه نوشته است: «ترجمه: مطالب این رساله را اضعف عباد الوافی عبد الرحمن ابن احمد ابن محمد الخیر ولی الخوافی از کتاب‌های معتبر جمع کرده و نوشته و آن را راحت القلوب نامیده است.» در صفحه‌ی بعد نیز این گونه نوشته: «ترجمه: آن را در ماه رمضان سال ۵۸۰ در شهر بخارا تصنیف نمودم.»

زبان اثر: فارسی- ترکی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: عبد الرحمن ابن احمد ابن محمد الخیر ولی الخوافی

زمان تألیف: ۵۸۰ هجری قمری / ۱۱۸۵ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام دینی ، نجوم

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۲×۱۸)

تعداد صفحات: ۵۲ صفحه

جلد: مقوای کارتنی که جای گزین جلد اصلی شده است.

زمان انتشار: -

محل انتشار: -

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: اثر خطی بدون جلد و شیرازه است که خیلی نامرتب جمع و دوخته شده به طوری که وسط کتاب به سختی باز می‌شود. چند نوع خط و زبان دارد. اوراقش کمی پوسیده و گوشه‌ی پایین صفحات ساییده گشته‌است. علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات نامرتب جمع شده برخی شماره دارند و مقدار زیادی بدون شماره اند. چون بد صحافی شده مقداری از مطالب دیده نمی‌شوند. صفحات را شمردم ۵۲ صفحه بود. مطالب مهم و پرسش‌ها با شنگرف نوشته شده‌است. خط آن تحریری است ولی دست خط ناپخته ای می‌باشد.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتاب از چند بخش به شرح زیر تشکیل شده است:

۱- این بخش به زبان فارسی (۸ صفحه) و موضوع آن اصول دین و نماز است. و در آخر بخش، آیه الکرسی با خط درشتی نگاشته شده‌است.

آغاز بخش ۱: بسم الله الرحمن الرحيم

فصل اول در بیان نماز گذاردن بر قانونیکه رسول صلی اله علیه و سلم گذارده است ...

انجام بخش ۱: ... هیچکس از علماء امت نگفته ست نماز فریضه نیست و اجماع مسلمانان قوت‌ترین حجتهاست.

۲- این بخش به زبان ترکی (۱۵ صفحه) و موضوع آن احکام و اصول دین اسلام است. نویسنده آن را «رساله راحت القلوب» می‌نامد.

آغاز بخش ۲: بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين الحمد لله رب العالمين و العاقبه للمتقين و الصلوه و السلام على خيري خلقه

انجام بخش ۲: يوماق آلتينجى بونينغه مسح تارتماغليق اگر سورسار كيم .

۳- اين بخش به زبان فارسى (۲۲ صفحه) و قسمتى از كتاب دوم «چهار كتاب» است.

آغاز بخش ۳: اگر پرسندكه نماز ميگذارد يا نماز خویش جواب بگو كه گذارنده نماز خویشم و نایب قومم و بشمایان امامت ميكنم

انجام بخش ۳: ويگانه است و همیشه بوده و همیشه باشد كى و راست مر و راست هرچه

۴- اين بخش به زبان تركى (۲ صفحه) و موضوعش معرفى برج هاى دوازده گانه؟ سماوى است. شايد هم مقدمه اى بر موضوع ديگر باشد. با خطى متفاوت و كج نوشته شده است.

آغاز بخش ۴: بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين و العاقبه للمتقين و الصلوات و السلام على

رسوله محمد و آله و اصحابه اجمعين شيخ شهاب الدين سهروردى رحمه الله عليه

انجام بخش ۴: عقل فهم ادراك بردى و قابيل قیلدى اى عزیزلار

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۴ - احکام فقه اسلامی

نام اثر: بی نام (احکام فقه اسلامی)

زبان اثر: فارسى - عربى

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی، دینی و صرف عربی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۶×۱۵)

تعداد صفحات: حدود ۱۵۰ صفحه

جلد: مقوایی کارتنی با شیرازه ی پارچه‌ای سرخ رنگ که جانشین جلد اصلی گردیده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب خطی بدون جلد که به طور نامناسبی صحافی شده و به سختی می‌توان لای کتاب را باز کرد. پوسیدگی برگ‌ها اجازه تورق را نمی‌دهد. به محض ورق زدن پودر شده و از بین می‌روند. نیمه‌ی بسیاری از ورق‌ها وجود ندارد. صفحات اوایل کتاب مرمت شده است. حشرات و ساقه‌های خشکیده‌ی گیاهان به اوراق چسبیده که بیانگر عدم توجه به آن و قراردادن در جای مرطوب و نامناسب است.

علائم خاص: وجود اوراقی که به کتاب الحاق گردیده یا در لای کتاب اند. روی یکی از آن‌ها مهر شخصی به نام مرحوم ملا عبدالرحمن بن قاضی است که تاریخ ۱۳۰۴ را دارد.

صفحه‌آرایی: صفحات بدون شماره و کادراند. صفحه اول که کمتر از نصفش باقی مانده تزیینات ساده و رنگارنگی دارد. سر فصل‌ها، مطالب مهم و نام کتاب‌ها و اشخاص را با شنگرف نوشته‌اند.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: موضوع کتاب احکام فقه اسلامی از جمله احکام طهارت، نماز، حج و ... است. چندین برگ نیز هنگام صحافی به کتاب الحاق گردیده که یک مورد به زبان فارسی و دو مورد به زبان عربی است که کاغذ و شیوه‌ی نگارششان با خط و کاغذ کتاب متفاوت است. تعدادی هم جداگانه لای کتاب قرار دارند. زبان برخی از آن‌ها ترکی و عربی و بسیاری نیز به فارسی است.

موضوع برگ الحاقی فارسی، دعا و تفسیر حروف ابجد است که در تاریخ ۱۳۰۵ هجری قمری / ۱۸۸۸ میلادی نگاشته شده است. موضوع برگه‌های عربی صرف عربی (فعل) است.

ورق بزرگی که حاوی حدود ۱۳ مورد گواهی سند زمین، وکالت، طلاق، قرض و ... به زبان فارسی اند که تاریخ ماه‌های سال ۱۳۰۵ هجری قمری را دارند و زیر هم نوشته شده اند.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم ... الله رافع اعلام الشریعه ... اصلها ثابت فی الارض ... صلوه علی رسوله محمد افضل انجام کتاب: ... وخطب الامام سابع ذی الحجه و علم المناسک ثم التاسع بعرفات. بقیه از بین رفته است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۵ - منطق الطیر

نام اثر: منطق الطیر

توضیح: این کتاب در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم به نام «تاریخ پیامبر محمد(ص)» ثبت شده است.

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: شیخ فرید الدین عطار نیشابوری

زمان تألیف: قرن ششم هجری قمری/ قرن دوازدهم میلادی

توضیح: نسخه‌ی شماره ۱۵ موجود در این بخش که کاملاً با این نسخه (۷۵) مطابقت دارد، در تاریخ ۱۳۱۸ هجری قمری/ ۱۹۰۰ میلادی در تاشکند استنساخ و انتشار یافته است.

کاتب: نامشخص

زمان استنساخ: احتمالاً ۱۹۰۰ میلادی/ ۱۳۱۸ هجری قمری

محل استنساخ: احتمالاً تاشکند

موضوع: منظومه‌ی عرفانی اسلامی که مراحل و منازل پوییدن و شناختن رازهای هستی را با تمثیل بیان می‌کند.

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۳/۵ × ۲۳)

تعداد صفحات: ۱۳۸ صفحه. از ص ۵ تا ۱۴۲

جلد: مقوای کارتنی با شیرازه‌ی پارچه‌ای سرخ رنگی جای گزین جلد اصلی گردیده است.

زمان انتشار: احتمالاً ۱۹۰۰ میلادی/ ۱۳۱۸ هجری قمری

محل انتشار: احتمالاً تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلدی است که کاغذگاهی نارنجی کم رنگی دارد و آثار نم، کپک، مایعات و گذشت روزگار بر آن نمایان است. کناره‌ی بسیاری از برگ‌هایش ساییده و پاره شده. گوشه‌ی بالای تعداد زیادی از برگ‌های اول کتاب پوسیده و از بین رفته. در صفحات اندکی پارگی به چشم می‌خورد. آسیب دهر دامن گیر اوراق و مطالبش نشده. صفحات به ترتیب شمارگان است.

علایم خاص: مهر انستیتوی زبان و ادبیات چنگیز آیتمانف، بخش نسخ خطی، آکادمی ملی علوم جمهوری قرقیزستان، بخش علوم انسانی و اقتصادی

صفحه‌آرایی: همه صفحات دارای یک کادربندی ۳ خطی‌اند و ستونی باریک در وسط دارند که مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. موضوع هر بخش بالای ابیات داخل جدولی قرار دارد. شماره‌ی صفحات در بالا نوشته شده است.

حاشیه نویسی: ندارد.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: منطق الطیر منظومه‌ای تمثیلی و عرفانی اسلامی است که در قالب مثنوی سروده شده. در این داستان، گروهی از مرغان برای جستن و یافتن پادشاهشان سیمرغ، سفری را آغاز می‌کنند. در هر مرحله، گروهی از مرغان از راه بازمی‌مانند و به بهانه‌هایی پا پس می‌کشند، تا این‌که پس از عبور از هفت مرحله، از گروه انبوهی از پرندگان تنها «سی مرغ» باقی می‌مانند و با نگرستن در آینه‌ی حق درمی‌یابند که سیمرغ در وجود خود آن‌هاست. در نهایت با این خودشناسی مرغان جذب جذبه ی خداوند می‌شوند و حقیقت را در وجود خویش می‌یابند.

آغاز کتاب: جمله در توحید او مستغرقند / همچو مستغرقکه محو مطلقند

هرچه هست از پشت ماهی تا بماه / جمله ذرات بر ذاتش گواه

انجام کتاب: شعر تو عشاق را سرمایه داد / عاشقانرا دایم این سرمایه داد

ختم شد بر تو چو بر خورشید نور / منطق الطیر و مقامات طیور

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۶ – چهل حدیث و نور نامه

نام اثر: بی نام (چهل حدیث و نور نامه)

زبان اثر: فارسی - عربی - ترکی

نسخه‌ی خطی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: ملا اسماعیل

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: ملا اسماعیل

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: دین، حدیث، دعا

نوع خط: تحریری (دست خط ناپخته و پر غلطی دارد).

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۱×۱۸)

تعداد صفحات: ۳۵ صفحه

جلد: مقوای کارتنی با شیرازه‌ی پارچه‌ای سرخ رنگی جای گزین جلد اصلی گردیده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است که با خط ناشیانه و ناپخته در سطور فشرده‌ای نگارش یافته است. کناره‌ی برگ‌ها کمی ساییده و گوشه‌هایش در اثر استفاده کثیف و پاره گشته. اثر مایعات و جوهر در برخی صفحات نمایان است.

علائم خاص: مهر انستیتوی زبان و ادبیات چنگیز آیت‌ماتف، بخش نسخ خطی، آکادمی ملی علوم جمهوری قرقیزستان، بخش علوم انسانی و اقتصادی

صفحه‌آرایی: کتابی است که حاشیه بندی خاصی ندارد و با خطی ناشیانه، ریز و درشت، کج و نامرتب نوشته شده است. در اوایل کتاب برای برجسته کردن مطالب مهم از شنگرف استفاده شده ولی در ادامه با درشت نوشتن مطالب مهم و سرفصل‌ها آن‌ها را مشخص نموده و روی عبارات عربی هم خط کشیده است. آغاز و انجام بخش‌ها خیلی مشخص نیست.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتاب حاوی ۲ بخش به شرح زیر است:

۱- بخش اول چهل حدیث است که نویسنده هر حدیثی را به عربی نوشته، بعد به فارسی توضیح داده و به ترکی ترجمه کرده و توضیح داده است.

آغاز چهل حدیث: بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين حمد ثابت است مر الله تعالى را که رب عالميان يعنى مربي و تربيت کننده عالميان است و ...

انجام چهل حدیث: شد بتوفیق خدای لانام/ این کتاب روز دوشنبه تمام

... ..

... قلم یوندم روزگار/ اوزیم او ... خاتیم قالسون یادیکار

بجای؟ یا بیچاره؟ ملا اسماعیل یازدوم

۲- نورنامه که به زبان ترکی است. نورنامه را به زبان ترکی بر پایه‌ی حدیث ترجمه کرده و توضیح داده سپس دعای نورنامه را نوشته است.

آغاز نورنامه: نورمه بوتورور

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين و العقبه للمو للمؤمنين و الصلوه و السلام على خير خلقه محمد و آله و اصحاب اجمعين نقیل بوتورور که ...

پایان نورنامه: ... بنا نورنا فاغفر لنا ذنوبنا انک علی کل قدیر و صلی علی خیر خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین برحمتک تمت

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۷ - مجموعه دینی- ادبی

نام اثر: بی نام (مجموعه‌ای از چند کتاب جدا از هم که یابنده آن‌ها را در یک جلد گرد آوری کرده است).

زبان اثر: فارسی- ترکی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی، اخلاق و تعلیم و تربیت

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: ۱۶۰ صفحه (از ص ۵ تا ۱۶۴)

جلد: جلد کتاب آموزشی مدرسه با شیرازه‌ی پارچه‌ای سرخ رنگی را جای گزین جلد اصلی نموده اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلدی که از ۳ بخش و ۳ رنگ تشکیل شده است و اوراق پوسیده، پاره و کثیفی دارد. یابنده آن‌ها را به هم دوخته و در جلد دیگری جای داده است. صحافی نامناسبی دارد به طوری که به سختی می‌توان آن را گشود. آثار گل و لای و مایعات بر صفحاتش به چشم می‌خورد و پوسیدگی و آلودگی گوشه‌ی پایین حکایت از استفاده‌ی زیاد و نامناسب دارد. شمارگان نیز نامرتب و پس و پیش‌اند. نصف ورق یا بیشتر بعضی از اوراق پوسیده، چروکیده یا از بین رفته‌است. گهنگی و رطوبت نیز بر آن تأثیر بدی داشته است. با این وجود بیشتر مطالب، سالم مانده است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده‌ای است که اشعار داخل آن نوشته شده است. ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. موضوع هر یک از اشعار و مطالبی مانند نیت نمازها یا دعا‌های روزانه را در بالای آن، داخل کادری نوشته. اوراق کتاب از رنگ‌های نارنجی کم رنگ، زرد و سبز تشکیل شده‌است. شمارگان بر بالای صفحه قرار دارد.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتاب از سه بخش منظوم در قالب مثنوی به شرح زیر تشکیل شده است:

۱- بخش ترکی (از ص ۵ تا ۱۶۴) که برگ‌هایش به رنگ نارنجی و موضوعش احکام، اصول دین و فقه اسلامی است. بیشتر موضوعات به فارسی و بخش کمی به ترکی نوشته شده و گذشته از احکام مواردی مانند خاصیت ماه‌ها، اسم اعظم، ذکرهای روزانه و ... نیز بیان گردیده است.

آغاز بخش اول: عزازل بیلمادی سر خفی / کوزیکا ایلمادی آدم صفی نی

انجام بخش اول: آلتی ... ده ای شباب/ هم مکیرمه سکزین قیلغیل حساب

۲- بخش فارسی (ازص ۲۱۹ تا ۲۳۸) قسمتی از پند نامه‌ی عطار است. برگ‌هایش زرد رنگ و موضوعش اخلاق و تعلیم و تربیت می‌باشد.

آغاز بخش دوم: حزن و اندوه است قوت بندگان/ غم شود یار فرح جویندگان
هر که در بند خود آید استوار/ قول او را دیگران بندند کار

انجام بخش دوم: گر نباشد فخر از درویشیت/ کی بر اهل فقر باشد خویشیت
گر نگردی ای پسر گرد خلاف/ وانگهی زبید ترا در صبر لاف

۳- بخش ترکی (از ص ۵۵ تا ۶۶) که برگ‌هایش سبز رنگ و موضوعش تعلیمی است. موضوع اشعار به فارسی و ترکی می‌باشد.

آغاز بخش سوم: بنی آدم ده بار دور بر فریقه/ توتارلار اوزلارین اهل طریقه

انجام بخش سوم: اگر سن قیلماسنک نفسینک شکستی/ یتار سقالینکا هر کونده دستی

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۸ – دیوان بیدل

نام اثر: دیوان میرزا عبدالقادر بیدل

توضیح: این کتاب در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم به نام مخزن الادویه نوشته محمدحسین شیرازی چاپ شده در هند ثبت گردیده است.

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: عبدالقادر بیدل دهلوی

زمان تألیف: قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/ قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی

کاتب: محمد شاه مراد

زمان استنساخ: ۱۳۱۷ هجری قمری/ ۱۹۰۰ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۶×۱۵)

تعداد صفحات: ۱۹۲ صفحه

جلد: گالینگور سیاه رنگ با کلاله و ترنج آبی ضربی. جلد جدا شده و بعداً با شیرازه‌ای از پارچه‌ی سرخ رنگ تعمیر شده. رویه‌ی جلد ساییده، پوسیده و در چندجا پاره شده ولی چارچوب آن سالم مانده است.

زمان انتشار: ۱۳۱۷ هجری قمری / ۱۹۰۰ میلادی

محل انتشار: تاشکند

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با کاغذگاهی که گرد زمان بر آن نشسته. کناره‌های برگ‌هایش ساییده، پوسیده و کثیف گشته‌اند. در بعضی صفحات اثر مایعات و گل خشکیده نمایان است. صفحه‌ی عنوان و آغاز پارگی زیادی دارند. برگ‌هایش به ترتیب از رنگ های زرد، نارنجی و زردگاهی تشکیل شده است. شمارگان مرتبی دارد.

علایم خاص: مهر انستیتوی زبان و ادبیات چنگیز آیتمانف، بخش نسخ خطی، آکادمی ملی علوم جمهوری قرقیزستان، بخش علوم انسانی و اقتصادی

صفحه آرایی: صفحات دارای کادر ۳ خطی‌اند که اشعار داخل آن‌ها نوشته شده و ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر زیر هم در پایین غزل نوشته شده‌اند. هر رباعی داخل کادری جدا نوشته شده‌است. شماره‌ی صفحات بر بالای آن‌هاست. صفحه‌ی عنوان و اول تزیینات زیبایی دارند

صفحه‌ی عنوان: لله الحمد و المنه / درین اوان میمنت توأمان چون این کتاب مستطاب دیوان میرزا عبدالقدر / بیدل / در بلده تاشکند در چاپخانه ائلیین بزیور طبع آراسته و پیراسته شد.

روسی: با اجازه انتشار از سنت پترزبورگ در تاریخ ۳ آوریل ۱۹۰۰ در چاپ خانه ایلینا در شهر تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد. دارنده‌ی کتاب مطالبی نامفهومی با مداد و قلم نوشته‌است. در جایی نوشته این کتاب مال ملا آرتق است.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: ابوالمعانی میرزا عبدالقادر بن عبدالخالق ارلاس، متخلص به بیدل، و نیز شناخته شده با نام بیدل دهلوی، شاعر پارسی‌سرای سبک هندی که از ترکان جغتایی بوده‌است. در آثار وی افکار عرفانی با مضامین پیچیده، استعارات، و کنایات به هم آمیخته، و خیال‌پردازی و ابداع مضامین تازه با دقت و موشکافی زیادی همراه گردیده‌است.

این کتاب حاوی غزلیات بیدل تا ص ۱۸۱ و رباعیات (۵۲ رباعی) تا ص ۱۹۲ است که به ترتیب الفبایی نوشته شده‌اند.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

به اوج کبریا کز پهلوی عجز است راه آن جا / سر مویی گر این جا خم شوی بشکن کلاه آنجا

ادبگاه محبت ناز شوخی بر نمی دارد / چو شبنم سر به مهر اشک می بالد نگاه آنجا

انجام کتاب:

... ناراستی از جاده فهمت به در انداخت / بودی خط تحقیق و به مسطر نشست

بیدل همه تن حلقه شدی لیک چه حاصل / در خاک نشست و بر آن در نشست

هر که خواند دعا طمع دارم / زانکه من بنده گنهکارم

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب / سنه ۱۳۱۷ / العبد الراجی محمد شاه مراد

معرفی اجمالی کتاب شماره ۷۹ - صلوه مسعودی

نام اثر: صلوه مسعودی

توضیح: این کتاب در بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم با نام «دیوان حافظ شیرازی» ثبت گردیده است.

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: مسعود بن محمد یوسف السمرقندی الزاهد، ابواللیث (متوفی قرن هفتم) (گنجینه باز نسخه های خطی اسلامی - ایرانی)

totfim.com/Books/Details/۲۳۲۳۵?sortOrder=title

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام و اصول اسلامی، فقه مذهبی حنفی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رحلی (۲۳×۳۵)

تعداد صفحات: ۲۲۳ صفحه (از ص ۳ - ۲۲۴)

جلد: مقوای کارتنی با شیرازه‌ی پارچه‌ای جای گزین جلد اصلی شده و به علت بزرگی کتاب با همان پارچه، قطعه مقوای دیگری به آن افزوده و چسبانده اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلد که ابتدا و انتهایش از بین رفته. کاغذ آن گاهی است. کناره‌ی برگ هایش ساییده و پوسیده شده. بجز افتادگی صفحات و از بین رفتن جلد، بقیه‌ی صفحات و مطالب سالم و تمیز مانده‌است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادری ۳ خطی‌اند که مطالب داخل آن نگاشته شده در وسط بالای صفحه شماره و در سمت راست عبارت «جلد اول صلاه مسعودی» و در سمت چپ، نام موضوع آن صفحه نوشته شده است. روی آیات، احادیث و روایات عربی خط کشیده و مطالب مهم و سر فصل‌ها را با درشت نوشته‌است. از همه جای حاشیه به طور مورب، افقی و عمودی بهره برده و توضیح، نسخه بدل و نقل قول‌هایی را نوشته‌است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: حواشی در چهار طرف صفحات نوشته شده است.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: نسخه ی حاضر دارای یک مقدمه و بیست و هفت باب به شرح زیر است که برخی از آن ها نیز به فصل هایی تقسیم شده است:

مقدمه در بیان اعتقادات ۱- باب اول در بیان مقدمه نماز که چهار فصل است. ۲- باب دوم در بیان احکام نارسیدگان ۳- باب سوم در بیان الفاظ کفر ۴- باب چهارم در بیان ۱۲ مسئله ۵- باب پنجم در بیان واجبات نماز ۶- باب ششم در بیان سنت های نماز ۷- باب هفتم در بیان آداب نماز ۸- باب هشتم در بیان طهارت ۹- باب نهم در بیان استغراغ و آداب استبراء ۱۰- باب دهم در بیان سنت های طهارت ۱۱- باب یازدهم در بیان مسواک ۱۲- باب دوازدهم در بیان آداب استنجا و سنت طهارت و در بیان ادعیه وضو ۱۳- باب سیزدهم در بیان غسل ۱۴- باب چهاردهم در بیان غسل حائض ۱۵- باب پانزدهم در بیان غسل نفاس (فصل در بیان غسل های سنت میت) ۱۶- باب شانزدهم در بیان آداب گرمابه، در بیان ناخن چیدن ۱۷- باب هفدهم در بیان شک در طهارت ۱۸- باب هژدهم در بیان فساد طهارت ۱۹- باب نوزدهم در بیان خنده و قهقهه ۲۰- باب بیستم در بیان احکام خواب و آداب آن ۲۱- باب بیستم و یکم در بیان قی ۲۲- باب بیستم و دوم در بیان قی روزه دار (فصل در بیان خلال) ۲۳- باب بیستم و سوم در بیان صاحب خرج سائل ۲۴- باب بیستم و چهارم در بیان پرده نهادن ۲۵- باب بیستم و پنجم در بیان حی که مشتمل بر ۲۳ فصل است. ۲۶- باب بیستم و ششم در بیان طهارت از نجاست که مشتمل بر ۶ فصل است. ۲۷- باب بیستم و هفتم در بیان پی خورده ها و در بیان آب مستعمل و در بیان مسائل حوض و در بیان شرب و بر ۱۴ فصل مشتمل است. اثر موجود تا فصل دوم باب بیست و هفتم می باشد و بقیه از بین رفته است.

ناسخ کتاب از بسیاری از احادیث، تفسیرها، کتاب ها، اشعار، روایات، نسخه های دیگر اثر و ... استفاده کرده و ذیل همه ی آنها منابعشان را ذکر نموده است.

نویسنده نخست مطالب را با استفاده از منابع دیگر توضیح داده، شاهد مثال هایی آورده اگر عربی بود، به فارسی ترجمه نموده و تفسیر کرده، سپس سؤال هایی را با عبارت «مسئله» طرح کرده و به آن ها پاسخ های مناسب را داده است.

آغاز کتاب: چنانچه جهودان و ترسایان و مشرکان گفته اند قوله تعالی و قل الحمد لله الذی لم یتخذ ولداً و لم یکن له ...

انجام کتاب: ... دلیل بر آنکه هر باریکه میشوید یابنده ثواب میشود قال النبی علیه السلام الوضوء علی الوضوء نور علی نور فی یوم القیامه رسول علیه السلام فرموده اند.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۰ - چهار کتاب

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

زبان اثر: فارسی

نسخه ی چاپی است.

گونه ی ارائه ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه ای از چهار کتاب است که گردآورنده ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴×۲۲/۵)

تعداد صفحات: ۱۶۳ صفحه (از ص ۳ تا ۱۶۵)

جلد: مقوای کارتنی با شیرازه ی پارچه ای سرخ رنگ را جای گزین جلد اصلی کرده اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است بدون جلد که از برگ های سبز کم رنگ و صورتی تشکیل یافته است. کناره های اوراق به ویژه در ۳۰ صفحه ی نخست پوسیده و پاره گشته و برخی از صفحات چروک و کثیف است. ابتدا و انتهایش هم از بین رفته است. گوشه ی پایین در اثر استفاده کثیف و پوسیده و پاره شده است. یکی را با چسب چسبانده اند. دارنده کتاب در برخی جاها نوشته های نامفهوم و ناخوانایی با مداد و قلم نوشته و صفحات را کثیف کرده است.

علایم خاص: ندارد

صفحه آرایبی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده ای است که مطالب داخل آن نوشته شده است. در بخش های منظوم ستون باریکی مصراع ها را از هم جدا می کند. آغاز و پایان بخش های مختلف کتاب دارای تزیینات ساده ای است. تمام صفحات شمارگان دارند. مطالب مهم، ابتدای مباحث و نام اشخاص و کتاب ها با خط درشت نوشته شده و بالای آیات، احادیث و عبارات عربی خط کشیده و در بخش های منظوم هم موضوع هریک از اشعار را در بالای آن ها، داخل کادر نوشته است.

صفحه ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت های یکم و چهارم به نظم و بخش های دوم و سوم به نثر انشا شده است. مطالب هر یک از بخش ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (از ص ۳ تا ۲۱) مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است / لایق روزگار اصحاب است

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است

از بخاراست مولد و نسبش / وز خراسان علوم مکتسبش

نسخه ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می توان از اشاره ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنت‌های فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنت‌های مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول:

هرچه او گفت غیر آن کردن / نیست سودی بجز زیان کردن

روز و شب طالب قبول و بیم / پی رو امت رسول و بیم

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تألیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه الکتاب).

نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی‌الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خواننده / بر نویسنده رساننده

هر که خواند دعا طمع دارم / زان که من بنده‌ی گنه‌کارم

تمت المنظومه / تمت / تمام

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲ - مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۲۲ تا ۹۴) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم الله الرحمن الرحيم بدان اسعدک الله فی الدارين این کتابی است در بیان صفت ایمان و معرفت ایمان و

احکام ایمان و ارکان ایمان و در بیان فرایض نماز و احکام نماز و ...

پایان کتاب دوم : ... اگر پرسند که توانگر سلام کند جواب وی فرض شود یا نی جواب بگو که توانگر سلام کند جواب وی فرض شود و اما اگر سلام بر توانگر نه از برای توانگری درست بود والله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب/ تم

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۹۵ تا ۱۴۳) نقل مستقیم: دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند.
(totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰ / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه صدق یا رسول الله و حضرت رسول صلی الله علیه و سلم فرمودند که طلب علم فریضه است بر ...

پایان کتاب سوم : ... دهم دعای قنوت خواندن ست یازدهم در بلندی بلند خواندن است دوازدهم در پستی پست خواندن است / والله اعلم بالصواب/ تمت

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص ۱۴۴ تا ۱۶۵) و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سید المرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و

آغاز کتاب چهارم : بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را / آنکه جان بخشید مشت خاک را

آن که در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم: هست یارت جیفه دنیای دون / کز پی وان کشته زار و زبون

هرکه در ره از کران باران بود / هردمش از دیده چون باران بود

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۱ - منهاج الخطبا

نام اثر: بی‌نام (منهاج الخطبا)

زبان اثر: عربی- ترکی

نسخه‌ی چاپ سربی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر

مؤلف: نامعلوم

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: ارائه نمونه‌های فصیح‌ترین خطبه‌ها و موعظه‌های مذهبی برای استفاده‌ی امامان جماعت

نوع خط: نسخ

اندازه کتاب: قطع وزیری (۱۸×۲۴)

تعداد صفحات: ۱۴۷ صفحه (از ص ۳ تا ۱۶۳؛ صص ۷۱ تا ۷۴ و ۹۹ تا ۱۰۹ موجود نیستند).

جلد: دو قطعه فیبر چوبی که با شیرازه‌ی چرمی سیاه رنگ و کلفتی به هم دوخته شده و کتاب را در آن قرار داده‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی با کاغذکاهی و چاپ سربی است که به علت استفاده‌ی زیاد، گوشه‌های پایین صفحات پوسیده،

کثیف و گرد شده. برخی از برگ‌ها کثیف، نم‌خورده و چروک گشته و چند برگ هم از بین رفته است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادری ۳ خطی‌اند. موضوعات با حاشیه‌ی تزیینی از هم جدا می‌شوند. در دو طرف سرآغاز هر

خطبه هم نقشی قرار داده و نام خطبه را نوشته. خطبه‌ها را با نقشی تزیینی از هم جدا نموده و روی عبارات مهم خط کشیده‌است.

شمارگان با نقشی در دو طرف بر بالای صفحه قرار دارد.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: دارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: مطالب کتاب که بیشتر آن به زبان عربی است، به دو بخش اصلی به شرح زیر تقسیم می‌شود:

۱- این بخش (از ص ۳ تا ۱۰) را نویسنده، رساله می‌مونه مسمی به منهاج الخطبا فی شرح خطب الفصحا نامیده و از ویژگی

خطبه‌های فصیح، مطالبی را بر شمرده است. در این بخش از سلطان ماوراء النهر به نام «سید امیر حیدر» یاد شده که خطبه

های غرا و بلیغی در مسجد کلان بخارا داشته است.

آغاز بخش اول: ابتلیت بخطابه الجامع الاکبر من جوامع الفاخره البخارا المشهور بمسجد کلان فی لسان اهلها بنصب من
پایان بخش اول: تمت الرساله المیمونه المسمى بمنهاج الخطبا فی شرح خطب الفصحا فی ید الفقیر الحقیق الراجی الی رحمہ الله الباری.

۲- این بخش (از ص ۱۰ تا ۹۸) حاوی خطبه ها و موعظه های برگزیده و پیشنهادی برای نماز جمعه، عید فطر، عید قربان، ولادت پیامبر اکرم (ص)، ماه رمضان، ماه های قمری و ... به زبان عربی است. در ص ۷۵ خطبه عقد و در ص ۹۸ وعظ عید فطر به زبان ترکی وجود دارد. صص ۹۹ تا ۱۰۹ از بین رفته است و از ص ۱۱۰ تا ۱۱۷ خطبه و موعظه ترکی است. از ص ۱۱۸ تا پایان کتاب خطبه ها و موعظه ها به زبان عربی نوشته شده است. البته بیشتر عناوین آن ها به زبان فارسی آمده است. بعد از پایان مطالب کتاب دست نوشته ای به زبان ترکی وجود دارد که نویسنده آن را «فصل سنن المحتضر» نامیده و درباره ی آداب رفتار با انسان در حال احتضار، بعد از مرگ وی و چگونگی غسل میت است.

آغاز بخش دوم کتاب:

بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله الذی تفرد باسمه الانسی و اختص بالملک الاغر
انجام کتاب: اللهم صل و سلم علی محمد الذی نستشفع منه فی کل الحال یا خفی الالطاف نجنا مما نخاف.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۲ - آموزش فارسی

نام اثر: زبان فارسی

زبان اثر: فارسی ایرانی - فارسی تاجیکی

نسخه ی چاپی است.

گونه ی ارائه ی سخن: نثر

مؤلف: هلال کریمف

زمان تألیف: سال ۱۹۶۰ میلادی

کاتب:-

زمان استنساخ:-

محل استنساخ:-

موضوع: آموزش زبان فارسی

نوع خط: تحریری برای زبان فارسی ایرانی - خط سیریلیک تاجیکی برای زبان فارسی تاجیکی

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۵)

تعداد صفحات: ۱۸۴ صفحه

جلد: گالینگور کاهی رنگ با عطف پارچه ای که اطلاعات کتاب به خط تاجیکی و نام کتاب «زبان فارسی» به خط فارسی بر آن نوشته شده است.

زمان انتشار: سال ۱۹۶۱ میلادی

محل انتشار: استالین آباد تاجیکستان

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب سالمی است با کاغذگاهی که خیلی کم استفاده شده و فقط آثار رطوبت و مایعات بر آن نمایان است. علایم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: صفحه‌آرایی خاصی ندارد. از خط درشت تحریری برای واژگان فارسی ایرانی و از خط ریز سیرلیک تاجیکی برای واژگان فارسی تاجیکی استفاده کرده است. شمارگان در گوشه‌ی پایین صفحه قرار دارد.

صفحه‌ی عنوان: (به خط سیرلیک تاجیکی) ه. کریمف / زبان فارسی / کتاب اول / برای کلاس پنجم مدرسه‌های تاجیک / چاپ دوم / نشریات دولتی ادبیات تعلیمی کودکان / وزارت معارف اتحاد جماهیر شوروی تاجیکستان / استالین آباد ۱۹۶۱ حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: مطالب کتاب مشتمل بر ۵ بخش به شرح زیر است:

۱- مقدمه ص ۲

۲- صداهای حروف فارسی ایرانی از ص ۳ تا ۸

۳- آموزش حروف فارسی ایرانی و متن‌هایی در ارتباط با آن‌ها که شامل ۵۲ درس و از ص ۹ تا ۷۴ است.

۴- ضمیمه‌ی اول (متن‌ها) از ص ۷۷ تا ۱۰۵ که حاوی متن‌هایی از کتاب‌های آموزشی ایرانی و متن‌هایی درباره‌ی اتحاد جماهیر شوروی است.

۵- ضمیمه‌ی دوم (واژه‌نامه) از ص ۱۰۶ تا ۱۸۳ که واژه‌نامه است و تمام واژگان کتاب را به ترتیب الفبا به هردو زبان نوشته است.

آغاز کتاب: به خط سیرلیک تاجیکی است.

انجام کتاب: به خط سیرلیک تاجیکی است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۳ - ریاض الناصحین

نام اثر: ریاض الناصحین

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر و نظم

مؤلف: محمد بن شیخ محمد ربحامی

زمان تألیف: ۸۳۵ هجری قمری / ۱۴۳۲ میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: احکام و عقاید و اصول فقه اسلامی، اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۸×۲۲)

تعداد صفحات: از ص ۱ تا ۳۹۴ بوده ولی متأسفانه ۱۴۴ صفحه از بین رفته و ۲۴۸ صفحه موجود است.

جلد: مقوای کارتنی با شیرازه‌ی پارچه‌ای سرخ رنگ که جای گزین جلد اصلی گشته است.

زمان انتشار: ۱۲ شوال ۱۳۱۷ هجری قمری / ۱۹۰۰ میلادی

محل انتشار: اسلام بول

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلدی است که بسیاری از صفحات آن از بین رفته و باقی را گرد آورده و با نخ کلفتی چنان به هم دوخته و داخل جلدی از مقوا قرار داده‌اند که به سختی می‌توان کتاب را به طور کامل گشود. تمام برگ‌ها پارگی دارند و گوشه‌ی پایین بسیاری از صفحات آن از بین رفته (موش خوردگی) که آن‌ها را با چسب مرمت کرده‌اند. آثار مایعات، نم خوردگی، گل خشک و ... چهره‌ی صفحاتش را آلوده است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: مطالب داخل کادری ۳ خطی نوشته شده و صفحه‌ی عنوان، مقدمه و آغاز بخش‌ها تزیین شده‌اند. نام باب‌ها، فصل‌ها، آغاز مطالب و برخی شعرها را داخل کادر قرار داده و مطالب مهم، نوع اشعار و ... با خط درشت نوشته و روی عبارات عربی؛ آیات، احادیث و روایات، خط کشیده است. شمارگان بر بالای صفحه، نام کتاب «ریاض الصالحین» در سمت راست و نام باب یا فصل در سمت چپ نوشته شده‌است.

صفحه‌ی عنوان: به عون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان / این کتاب مستطاب باجارت معارف جلیله سلطان جهان طبع گردید. این نسخه کارآمد مرغوب شائقین مؤلفه جناب مولانا محمد بن شیخ محمد ربحامی مفید واعظین مسمی به / ریاض الناصحین / باهتمام بنده درگاه رب الصمدی و امت محمدی صلی الله علیه و سلم و خدمتکار علمای دینی یعنی حاجی الحرمین شریفین صدیق خواجه خجندی تاجر کتب / در مطبع نامی گرامی محمدی بیک واقع اسلام بول طبع شد. ترکی: معارف نظارت جلیله سنک ۵۹۸ نومرو و ۱۲ شوال سنه ۱۳۱۷ تاریخلو رخصتنامه سیله طبع اولنمشدُر. حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: کتاب «ریاض الناصحین» نوشته محمد بن شیخ محمد ربحامی از علمای اسلامی در قرن نهم هجری قمری / قرن پانزدهم میلادی در موضوع بیان عقاید و احکام و آیین زندگی در دین اسلام با مشربی عرفانی است. نویسنده کتابش را با حمد و ثنای الهی آغاز نموده، سپس به علت تألیف کتاب پرداخته‌است. در بخش بعدی منابع مورد استفاده‌ی خود را که ۴۴۴ مورد بوده، با تفکیک موضوعات به طور کامل شرح داده‌است.

این کتاب که در سال ۸۳۵ هجری قمری / ۱۴۳۲ میلادی نگارش یافته دارای یک مقدمه و پنج بخش است که نویسنده آن‌ها را قسم نامیده و هر قسم را به چند باب و هر باب را به چند فصل به شرح زیر تقسیم نموده است:

- ۱- تحمیدیه
- ۲- در سبب تألیف کتاب

۳- اسامی کتب

۴- مقدمه کتاب - در احوال کودک

قسم اول - در فرایض و واجبات که از قبیل اعتقاداتست و چهار باب دارد:

باب اول - در معرفت الله تعالی که ۵ فصل است

باب دوم - در بیان مؤمن بها یعنی چیزها که ایمان بدان می باید آورد و ۵ فصل است

باب سیم - در بیان ایمان و درین باب دو فصل است

باب چهارم در مذهب سنت و جماعت و درین باب سه فصل است

قسم دوم که شامل چند بخش عملی است:

فرایض اسلام که شش باب دارد:

باب اول - در بیان کلمه شهادت و درین باب دو فصل است

باب دوم - در بیان نماز و درین باب شانزده فصل است

باب سیم - در بیان شرایط زکوة و اعشار و درین باب دو فصل است

باب چهارم - در بیان صوم و درین باب شش فصل است

باب پنجم - در بیان حج و درین باب دو فصل است

باب ششم - در فروع کفایه و درین باب یازده فصل است

اما واجبات اسلام و در وی دو باب است

باب اول - در بیان آن که واجبات اسلام چندست و خلاف علما اندران و درین باب دو فصل است

باب دوم - در شرح واجبات سبعة اسلام و درین باب نوزده [۱۹] فصل است

اما باقی فرایض که از قبیل اعمال است دو باب است

باب اول - در کمیت آن

باب دوم - در کیفیت و احکام هر یک از فرایض معیشت و درین باب بست و پنج فصل است

قسم سوم که دو باب دارد:

باب اول - در تعریف و تعداد اخلاق نیکو که اصول و امهات همه اخلاق پسندیده است و درین باب دو فصل است

باب دوم - در شرح اخلاق نیکو و بیان فواید هر یکی ازان ۱۷ فصل دارد

قسم چهارم در بیان فرایضی که از قبیل تروک است و چهار باب دارد:

باب اول - در بیان کفر و شرک و نفاق و ردت و درین باب چهار فصل است

باب دوم - در بدعت و درین باب دو فصل است

باب سیم - در بیان معاصی و درین باب ده فصل است

باب چهارم - در ترک اخلاق بد ۴ فصل است.

قسم پنجم که هشت باب است:

باب اول در اقسام و انواع علوم و معرفت فرایض و واجبات که از قبیل علوم ست و بیان علوم و اعمال که فرض کفایت ست

دانستن و بجای آوردن آن و فضیلت علم و اهل علم و بیان علم لا ینفع و وعید تحقیر علم و اهل علم و درین باب پنج فصل است

باب دوم - در مسایل فروع و درین باب پنج فصل ست
باب سیم - در اصول قراءت و درین باب نه فصل ست.
باب چهارم - در اصول حدیث و درین باب دو فصل ست
باب پنجم - در اصول فقه و درین باب سه فصل ست
باب ششم - در اصول طب و درین باب هفت فصل ست
باب هفتم - در اصول علم فرایض و ترکات و فروع وی و درین باب یازده فصل ست.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي نور قلوب العارفين بأثار اشعات انوار الجمال و حير عقول الكاملين عن ادراك العظمه و الكبريا و الجلال و عطر
مشام ارواح

انجام کتاب: دانستيم که جدّ را قسمت بهترست فریضه از چهار بنهيم دو سهم بشوهر دهيم نیمه دو سهم باشد سهمی
جد را و سهمی برادر را مسئله زنی و دو برادر و جدّ زن را ... بقیه از بین رفته است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۴ - دیوان حافظ

نام اثر: دیوان حافظ

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس‌الدین محمد حافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۶×۲۵)

تعداد صفحات: از ص ۱ تا ۱۵۸ که از ص ۱۱۵ تا ۱۴۲ از بین رفته و ۱۳۰ صفحه موجود است.

جلد: ندارد. مقوایی کارتنی با شیرازه‌ی پارچه‌ای سرخ رنگ جای‌گزين جلد اصلی شده‌است.

زمان انتشار: ۱۳۱۲ هجری قمری / ۱۸۹۴ میلادی

محل انتشار: اسلامبول

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقریزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و شیرازه که تا صفحه ۶۰ تقریباً سالم است. از ص ۶۱ تا ۹۶ گوشه‌ی پایین و بالا و از ص ۱۴۳ تا پایان گوشه بالای میانی را ندارد. به جز چند صفحه، بقیه سالم ولی کثیف‌اند. کناره‌ی برگ‌ها ساییده، پوسیده و پاره شده و اثر مایعات و گل خشک بر آن‌ها دیده می‌شود. بیشتر صفحات را موش خورده که با چسب مرمت کرده‌اند تا از پارگی بیشتر جلوگیری شود. صفحات پایانی جدا شده و در حال از بین رفتن‌اند. رنگ برگ‌های کتاب به ترتیب زرد، صورتی و سبز کم رنگ است.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن‌ها نگاشته شده‌اند. ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر هم در پایین و زیر هم در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. عنوان اشعار (به جز غزل) داخل کادری جداگانه نوشته شده‌است و کنار هر یک نقشی متفاوت (۳ نقش) وجود دارد. صفحه‌ی عنوان و آغاز تزیین شده‌اند. کتابی است دارای صفحات رنگارنگ و مرتب که شماره‌ی صفحات بر بالای آن قرار گرفته‌است.

صفحه‌ی عنوان: بعون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و آسمان / باجاست معارف نظارت جلیله حضرت سلطان جهان / دیوان حافظ / این بسعی و اهتمام حاجی صدیق خواجه خجندی تاجر کتب در مطبع نامی گرامی محمود بک واقع اسلامبول طبع گردید / در تحت کتبخانه سلطان بایزید.

پایین حاشیه به ترکی: معارف نظارت جلیله اسنک ۱۰ کانون اول سنه ۱۳۱۲ «۵۰۳» نومردلی رخصتنامه سیله طبع اولنمشدر (با نظارت معارف بزرگوار در ۱۰ کانون اول سال ۱۳۱۲ با اجازه نشر شماره «۵۰۳» چاپ شد).

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود. در این اثر، ابتدا غزلیات، سپس نصیحه، شکایه، تاریخ و فی‌الرباعیات آمده‌است. همه‌ی اشعار به ترتیب القبا هستند.

آغاز کتاب: بسم الله الرحمن الرحيم

الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکله‌ها

بیوی نافه‌ کاخر صبا زان طره بگشاید زتاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها

انجام کتاب: رباعیه

چشم‌ت که فریب و رنگ میبارد از او / زنه‌ار که تیغ جنگ میبارد از او

پس زود ملول گشتی از همنفسان / آه از دل تو که سنگ میبارد از او

رباعیه

صفحات پایانی از بین رفته‌است.

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۵ – دیوان بیدل

نام اثر: بدون جلد و بی نام است. توضیح این که قسمتی از کتاب « چهار کتاب » و بخشی از غزل های دیوان بیدل را یافته و در یک جلد جای داده‌اند. (چهار کتاب و بیدل)

زبان اثر: فارسی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم و نثر

مؤلف: اشعار متعلق به بیدل است

زمان تألیف: اشعار بیدل در قرن ۱۱ و ۱۲ هجری قمری/قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی سروده شده‌اند.

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار عرفانی - فقه اسلامی.

نوع خط: تحریری - نستعلیق

اندازه کتاب: رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: بخش اول از ص ۲۱ تا ۴۶ و بخش دوم از ۱۲۵ تا ۱۴۴ است. مجموعاً ۴۶ صفحه موجود است.

جلد: از مقوای نازکی به عنوان جلد استفاده شده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتاب بدون جلد و شیرازه‌ای است که با نخ سیاهی به یک مقوای نازک دوخته شده. برگ‌ها پوسیده، سوراخ، کثیف و نم خورده اند. اوراق در حال جدا شدن از هم هستند. پارگی زیادی در بخش اول که زرد کاهی است و نثری دینی دارد، مشاهده می‌شود. بخش دوم که منظوم و به رنگ سبز است، تقریباً سالم می باشد. علائم خاص: ندارد.

صفحه‌آرایی: بخش منشور داخل کادری ۴ خطی نوشته شده که کادر چهارم برای حاشیه در نظر گرفته شده. بخش منظوم داخل کادری ۳ خطی قرار دارد و ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می کند. مصراع‌های بیت آخر غزل‌ها زیر هم و در پایین غزل نوشته شده اند. برگ‌ها شمارگان دارند که در بخش دوم نامرتب است. صفحات بخش اول زردکاهی و بخش دوم سبز رنگ است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: در بخش اول، موارد اندکی وجود دارد.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: بخش اول که به نثر است، شامل مباحث دینی و احکام شریعت می شود. این بخش آغاز و پایان ندارد. بخش دوم به نظم بوده و حاوی غزل های بیدل دهلوی شاعر معروف پارسی گو است. این بخش نیز ناقص بوده و آغاز و پایان ندارد.

آغاز بخش اول کتاب: المرءه البالغه احکاماً من الذین فلم تصف تبیین من زوجها ان حکمنا بصره النکاح ...
انجام بخش اول کتاب: دندان افتاده و خون فصد و امثال اینها را باید که دفن کنند که جزء آدمی ست نظم هفت چیزست در تن مردم / دفن آن از رسول مسنون است / آن غلافیکه کودک اندر وی ... بقیه ی کتاب از بین رفته است.
آغاز بخش دوم کتاب: بر گریه ام نظر کن و احسرتم می پرس / عرض گداز صد نگه است آب دیده ای
هر چند خاک من چو صحرا باد برده است / دارم هنوز رنگ گریبان دریده ای
انجام بخش دوم کتاب: سرشک نیازم نم عجز سازم / چه سان گردم از خاک کوبیت روانه
دو روزی کزین ما و من نیست باری / بخواب عدم گشته باشی فسانه

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۶ – دیوان حافظ

نام اثر: بی نام (دیوان حافظ)

زبان اثر: فارسی

نسخه ی چاپی است.

گونه ی ارائه ی سخن: نظم

مؤلف: خواجه شمس الدین محمد حافظ

زمان تألیف: قرن هشتم هجری قمری / قرن چهاردهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۲×۱۳)

تعداد صفحات: از ص ۲۳ تا ۲۸ و ۳۳ تا ۱۱۸ = ۹۲ صفحه

جلد: ندارد. ورقی کارتنی رنگ جای گزین شده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه داری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و شیرازه که اوراق آن را جمع کرده و در ورقی قهوه‌ای رنگ با نخ سیاهی دوخته اند. اوراقش زرد رنگ است و پارگی مختصر و آلودگی با مایعات مشاهده می‌شود. صفحاتی از آغاز، میان و پایان اثر از بین رفته است. کناره‌ی برگ‌ها کمی ساییده و آن چه از این کتاب باقی مانده، سالم است.

علایم خاص: در صفحه ۱۱۸ مهرهایی تکراری زده شده که نامفهوم است ولی احتمالاً نام «ملا علی بک» بر آن‌ها است. **صفحه‌آرایی:** تمام صفحات دارای کادر بندی ۳ خطی بوده و اشعار داخل آن‌ها نگاشته شده‌اند. ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر دو پاره شده و این چهار پاره در پایین غزل در کادر جداگانه‌ای قرار دارد. رباعی‌ها هم داخل کادری جداگانه نوشته شده‌است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد. دارنده‌ی کتاب مطالب نامفهومی با مداد و قلم در حاشیه یا داخل کادرها نوشته‌است (به زبان ترکی). شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: خواجه شمس‌الدین محمدحافظ شیرازی معروف به لسان‌الغیب شاعر بزرگ ایرانی سده‌ی هشتم هجری قمری (برابر قرن چهاردهم میلادی) و یکی از سخنوران نامی جهان است. بیش‌تر شعرهای او غزل هستند که به غزلیات حافظ شهرت دارند. او از مهم‌ترین تأثیرگذاران بر شاعران پس از خود شناخته می‌شود.

در این کتاب ابتدا غزلیات (تاص ۱۳۲) و سپس رباعیات (تاص ۱۴۲) نوشته شده است. همه‌ی اشعار به ترتیب الفبا آمده است.

آغاز کتاب: ... از برای شرف بنوک مژه / خاک پای تو رفتنم هوس ست

همچو حافظ / برغم مدعیان

شعر رندانه / گفتنم هوس است

انجام کتاب: ... راه طلب تو خار غمها دارد / کو راهروی که این قدم دارد

دانیکه روشنای عقل است آنکو / بر چهره جان چراغ خمها دارد

... ..

معرفی اجمالی کتاب شماره ۸۷ – چهار کتاب

نام اثر: بی نام (چهار کتاب)

نسخه‌ی چاپی است.

زبان اثر: فارسی

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نثر - نظم

مؤلف: نامعلوم. مجموعه‌ای از چهار کتاب است که گردآورنده‌ی آن مشخص نیست.

زمان تألیف: نامعلوم

کاتب: شاه اسلام

زمان استنساخ: ۱۳۲۲ هجری قمری / ۱۹۰۴ میلادی

محل استنساخ: تاشکند

موضوع: فقه و احکام اسلامی، مذهب حنفی، تعلیم و تربیت و اخلاق

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع رقعی (۱۴×۲۲)

تعداد صفحات: ۱۴۳ صفحه

جلد: مقوای کارتنی با شیرازه‌ی پارچه‌ای رنگارنگ جای گزین جلد اصلی شده‌است.

محل انتشار: تاشکند

زمان انتشار: ۱۹۰۶ میلادی/۱۳۲۴ هجری قمری

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است بدون جلد با اوراق صورتی، زرد، سبز و نارنجی که جز پارگی صفحه‌ی اول و آخر، بقیه سالم و بدون خدشه‌اند. در پایان کتاب و چند مورد دیگر، دارنده‌ی کتاب مطالب نامفهومی را با مداد و قلم نوشته‌است.

علائم خاص: ندارد

صفحه‌آرایی: کتاب دارای کادربندی ۳ خطی ساده‌ای است که مطالب داخل آن نوشته شده‌است. در بخش‌های اول و چهارم که منظوم هستند. ستون باریکی مصراع‌ها را از هم جدا می‌کند. در بخش اول موضوع هر یک از اشعار را در بالای آن، داخل کادر نوشته‌است ولی در بخش چهارم که پند نامه‌ی عطار است اشعار بدون عنوان داخل کادر نگاشته شده‌اند. صفحه‌ی عنوان و اول کتاب تزیین شده. در بخش‌های منثور، بعضی مطالب مهم و سرفصل‌ها با خط درشت نوشته شده و روی چند عبارت عربی خط کشیده شده‌است. اوراق این اثر به رنگ‌های صورتی، زرد، سبز و نارنجی است.

صفحه‌عنوان: ما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی/ بعون ملک وهاب این رساله مستطاب مسمی به/ چهار کتاب/ باهتمام ملا زفر بن بیک محمد اوغلی در ولایت تاشکند در چاپخانه پورصف بحلیه طبع آراسته و پیراسته گردید. / ۱۳۲۴ / عزّ من قنع ذلّ من طمع / صدق رسول الله

روسی: با اجازه انتشار از سنت پترزبورگ در تاریخ ۲۶ مه سال ۱۹۰۴ در چاپ خانه ایلینا در تاشکند چاپ شد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره‌ی مطالب: همان طور که از عنوان آن برمی‌آید، این کتاب عبارت است از چهار کتاب مستقل با مؤلفان گوناگون. قسمت‌های یکم و چهارم به نظم و بخش‌های دوم و سوم به نثر انشا شده‌است. مطالب هر یک از بخش‌ها به شرح زیر است:

۱- کتاب اول به نظم و در قالب مثنوی است. (از ص ۱- ۱۸) مؤلف در بخشی از کتاب، این گونه خود و اثرش را معرفی کرده‌است:

صد و هفتاد بیت و ده باب است/ لایق روزگار اصحاب است

این ترا یادگار از شرف است / نام او در جهان به هر طرف است

از بخاراست مولد و نسبش/ وز خراسان علوم مکتبش

نسخه‌ای از این کتاب با نام «آداب نماز» سروده‌ی یکی از دانشمندان قرن هفتم هجری قمری / سیزدهم میلادی به نام شرف‌الدین بخارایی خراسانی موجود است. (منزوی، احمد، فهرست خطی فارسی، ج ۴، ص ۳۰۳۱-۳۰۲۹) بنابراین می‌توان از اشاره‌ای که به نام شرف و بخارا کرده نتیجه گرفت که مؤلف این بخش شرف‌الدین بخارایی خراسانی است.

این کتاب شامل ده باب است:

باب اول که در بیان فضیلت طهارت است و چهار فصل دارد.

باب دوم در بیان آن چه وضو را تباه می‌کند.

باب سوم در بیان غسل که سه فصل دارد:

باب چهارم در بیان آنچه غسل را واجب می‌کند.

باب پنجم در بیان تیمم.

باب ششم در بیان نماز که مشتمل بر ۴ فصل است.

سنت‌های فعلی نماز

باب هفتم در بیان سنت‌های فرایض شباروزی .

باب هشتم در بیان سنت‌های مؤکده شباروزی.

باب نهم در بیان روزه ماه رمضان.

باب دهم در بیان کفاره روزه رمضان

آغاز کتاب اول: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

ابتدا می‌کنم به نام خدا/ کز دو حرف آفرید ارض و سما

نام حق بر زبان همی‌رانم/ که به جان و دلش همی‌خوانم

انجام کتاب اول:

این کتاب با این ابیات که بیانگر تاریخ تألیف کتاب است به پایان می‌رسد (خاتمه‌الکتاب).

نود و نه برفت شش صد سال / از وفات رسول تا امسال

نیمه از جمادی‌الاول / بود کین نظم گشت مستکمل

رحمت حق نثار خواننده / بر نویسنده و رساننده

واندرین مختصر نیفزاید / بس بود اینقدر که افزاید

هر که خواند دعا طمع دارم / زانکه من بنده گنه‌کارم / تمت المنظومه

لازم به ذکر است که چون وفات پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری اتفاق افتاده، تاریخ تألیف کتاب ۱۵ جمادی‌الاول

سال ۷۱۰ هجری قمری برابر با ۲۶ مهرماه ۶۸۹ هجری شمسی و ۱۸ اکتبر ۱۳۱۰ میلادی است. (۷۱۰ = ۶۹۹ + ۱۱)

۲- مؤلف کتاب دوم مجهول است. (از ص ۱۸-۷۶) موضوع کتاب دین اسلام و احکام و ارکان آن است و چهار فصل دارد:

۱- در بیان معرفت ایمان

۲- در بیان معرفت اسلام

۳- در بیان طهارت

۴- در بیان معرفت نماز

آغاز کتاب دوم: بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم بدان اسعدک الله فی الدارین این کتابی است در بیان صفت ایمان و معرفت ایمان

واحکام ایمان و ارکان ایمان و در بیان فرایض نماز و احکام نماز و ارکان نماز و ...

پایان کتاب دوم : ... اگر توانگر سلام کند جواب وی فرض شود و اما اگر سلام بر توانگر نه از برای توانگری درست بود و الله اعلم بالصواب تم بعونه/ اللهم اغفر لی و لوالدی و لاستاذی و لجميع المؤمنین و المؤمنات و المسلمین و المسلمات / تمت بکرمه

۳- کتاب سوم را نویسنده مهمات المسلمین می نامد. (از ص ۷۷- ۱۲۳) نقل مستقیم: (دانستن فرایضه ایمان و فرایضه طهارت و فرایضه نماز و واجبات و نماز و فرایضه روزه زکواة و فرایضه حج لازم باشد. بنابراین این کتاب را مهمات المسلمین نام نهاده شد). مؤلف این کتاب را محمد حسین البخاری متوفی به سال ۱۰۵۷ هجری شمسی دانسته‌اند. totfim.com/Manuscripts/Details/۳۱۵۲۰ / گنجینه باز نسخ خطی اسلامی - ایرانی)

کتاب شامل بیان و تشریح چهار علم است:

- ۱- علم توحید
- ۲- علم نماز
- ۳- علم روزه
- ۴- علم حیض و نفاس

آغاز کتاب سوم: بسم الله الرحمن الرحيم

قال النبي عليه السلام طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه صدق یا رسول الله و حضرت رسول صلی الله علیه و سلم فرمودند که طلب کردن علم فریضه است بر همه مسلمانان از مردان و ...

پایان کتاب سوم : ... دوازدهم در بلندی بلند خواندن است و در پستی پست خواندن است اللهم انی اسئلك العفو و العافیه فی الدارین/ تم الكتاب ۱۳۲۳

۴- کتاب چهارم به نظم و در قالب مثنوی است (از ص) و از روی پندنامه شیخ فریدالدین عطار نیشابوری (قرن ششم هجری قمری) نوشته شده که شامل این موضوعها است (به طور خلاصه و نمونه نقل می‌گردد): «ستایش خداوند»، «در اظهار نعت سید المرسلین»، «در فضیلت ائمه دین»، «مناجات»، «در بیان مخالفت نفس اماره»، «در بیان فواید خاموشی»، «در بیان سیرت ملوک»، «در بیان اهل سعادت»، «در بیان سبب عافیت»، «در بیان تواضع و صحبت درویشان»، «در بیان علامت شقاوت»، «در بیان ریاضت نفس»، «در بیان آثار ابلهان»، «در بیان عقل و عاقلان»، «در بیان آداب پند و نصیحت»، «در بیان غنیمت دانستن عمر»، «در بیان خاموشی و سخاوت»، «در بیان فایده تقوی»، «در بیان فواید خدمت نیکان»، «در بیان فضیلت مهمان»، «در بیان قناعت و ورزیدن»، «در بیان آنکه دوستی را نشاید»، «در بیان فضیلت فقر»، «در بیان انتباه از غفلت» و ...

آغاز کتاب چهارم : بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بیحد آن خدای پاک را/ آنکه جان بخشید مشمت خاک را

آنکه در آدم دمید او روح را / داد از طوفان نجات او نوح را

پایان کتاب چهارم: ... هر که نگزیند صراط مستقیم/ در عذاب آخرت ماند مقیم

پند نامه نام کردم این کتاب/ یاد گیر این پند از بهر ثواب/ تم الكتاب بعون الملك العلام/ له الحمد/ کتبه الراجی شاه اسلام ۱۳۲۲/ تم

معرفی اجمالی کتاب شماره ۱-۸۸- دیوان اشعار نوایی

نام اثر: بی‌نام (دیوان اشعار نوایی)

زبان اثر: ترکی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: میرنظام‌الدین علی شیر نوایی

زمان تألیف: قرن نهم هجری قمری / قرن پانزدهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: نامعلوم

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: نستعلیق

اندازه کتاب: قطع رقعی (۲۳×۱۴)

تعداد صفحات: از ص ۳ تا ۱۷۴ = ۱۷۲

جلد: گالینگور سبز با عطف زرشکی تیماج است. پشت و روی جلد دارای ترنج، کلاله و حاشیه‌های ضربی است. روی ترنج نقوشی وجود دارد و روی کلاله‌ها عبارت «عمل میر عمر صحاف» حک شده است. در پشت و روی جلد پارگی‌هایی دیده می‌شود. عطف آن تا نیمه پاره شده و پشت و روی جلد در حال گسستن است. کناره‌های جلد ساییده و پاره شده است.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگه‌داری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی است با جلدی کثیف و شیرازه‌ی پاره و جدا شده. نخ‌های صحافی آن پوسیده و اوراق اول کتاب پاره و جدا شده و بقیه نیز در حال وارفتن اند. کناره‌های برگ‌ها نیز پوسیده و بعضاً پاره گشته‌اند. جلد و برگ‌های آغاز و پایان کتاب در اثر رطوبت و ریختن مایعات کثیف و آلوده شده‌اند. دارنده‌ی کتاب نیز در داخل جلد و بعضی جاها با مداد یا قلم، مطالب نامفهومی نوشته یا خطوطی کشیده است.

علائم خاص: در کلاله‌های رو و پشت جلد این عبارت ضرب و حک شده است: «عمل میر عمر صحاف»

صفحه‌آرایی: صفحات دارای کادری ۲ خطی‌اند که اشعار داخلشان نگاشته شده و ستون باریکی مصراع‌ها را جدا می‌کند. مصراع‌های بیت آخر را دو پاره نموده و در پایین غزل نوشته‌اند. شماره‌ی هر صفحه بر بالای آن قرار گرفته است.

صفحه‌ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: ندارد.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: کتاب حاوی اشعار «میرنظام‌الدین علی شیر نوائی» (۸۴۴ ه. ق در هرات - ۹۰۶ ه. ق) شاعر، دانشمند و سیاستمدار برجسته‌ی روزگار فرمان‌روایی تیموریان است. اشعار با غزل آغاز گشته سپس ترکیب بند و مخمس نگاشته شده و در انتها نیز غزل آمده‌است. همه‌ی اشعار به ترتیب الفبا هستند.

آغاز کتاب: نی بی پایان جلال کبریا دور کیم تفاوت یوق/ اگر یوز مینک جهان‌دیک بولسه ...
انجام کتاب: هیهات هجر ایلکیدین دور/ جانیمدا الم تنیمدا آزار

معرفی اجمالی کتاب شماره ۲-۸۸ - دیوان فضولی + لیلی و مجنون

نام اثر: بی نام (دیوان فضولی + لیلی و مجنون)

زبان اثر: ترکی

نسخه‌ی چاپی است.

گونه‌ی ارائه‌ی سخن: نظم

مؤلف: ملا محمد فضولی

زمان تألیف: قرن دهم هجری قمری / قرن شانزدهم میلادی

کاتب: نامعلوم

زمان استنساخ: ۱۳۱۱ هجری قمری / ۱۸۹۳ میلادی

محل استنساخ: نامعلوم

موضوع: اشعار غنایی - عرفانی

نوع خط: تحریری

اندازه کتاب: قطع وزیری (۲۶×۱۷)

تعداد صفحات: از ص ۵ تا ۱۵۸ = ۱۵۴ صفحه

جلد: بدون جلد است و داخل کتاب دیگری قرار داده‌اند.

زمان انتشار: نامعلوم

محل انتشار: نامعلوم

محل پیدا شدن اثر: قرقیزستان

محل نگهداری: بخش نگه‌داری نسخ خطی آکادمی علوم قرقیزستان

وضع ظاهری کتاب: کتابی بدون جلد و شیرازه با اوراقی زرد رنگ است که به علت اشتراک در زبان، آن را داخل کتاب دیگری

قرار داده‌اند. لای اوراقش اثر رطوبت، مایعات و گرد و خاک وجود دارد. بعضی از صفحات پاره گشته و کناره‌های تمام اوراق

پوسیده، پاره و کثیف شده‌اند. دارنده‌ی کتاب مطالبی را با جوهر نوشته که در اثر رطوبت صفحات را آلوده کرده‌است.

علائم خاص: ندارد.

صفحه آرایی: صفحات دو کادر ۳ خطی دارند؛ یکی برای اشعار دیوان در بخش اصلی و دیگری برای حاشیه. در بخش اصلی، هر یک از اشعار، داخل کادری قرار دارد که ستون باریکی مصراع هایشان را جدا می‌کند و مصراع های بیت آخر زیر هم در پایین نوشته شده است. در بخش حاشیه نیز داستان لیلی و مجنون به شکل مورب نوشته شده و مثلثی ۲ خطی مطالب بالا و پایین حاشیه را جدا می‌کند. شماره ی صفحه هم در گوشه ی بالا، داخل حاشیه در کادری مثلثی قرار دارد. موضوع داستان ها با خطی درشت در حاشیه نوشته شده است.

صفحه ی عنوان: ندارد.

حاشیه نویسی: مثنوی لیلی و مجنون در حاشیه نگاشته شده است.

شرحی مختصر درباره ی مطالب: این کتاب حاوی دیوان اشعار «ملا محمد فضولی»، شاعر برجسته ی قرن دهم هجری/ شانزدهم میلادی است. «فضولی» آثار گوناگونی در نظم و نثر به زبان های ترکی، فارسی و عربی دارد. اثر پیش رو حاوی اشعار ترکی فضولی؛ قصیده، غزل، ترجیع بند، مسدس، مخمس، مربع و دوبیتی و ... است که به ترتیب الفبا نوشته شده است. در پایان صفحه ی ۱۵۷ (حاشیه) این جمله آمده است: «تمت الكتاب بعون الملك الوهاب فی سنه ۱۳۱۱» شایان ذکر است که فضولی از جمله شاعران ترک است که داستان لیلی و مجنون را سروده اند. این مثنوی ارزشمند که در حاشیه ی نسخه ی حاضر نگاشته شده، در سال ۹۴۲ قمری به نظم درآمده است.

آغاز دیوان اشعار: کلک حکمنک حکدی حرف سایر ادیانه خط / حکم اثبات اتدی نفی سایر ادیان سنکا

انجام دیوان اشعار: فی الارض و فی السماء لاریب سواک / ما نعبد یا واحدا آلا ایتاک

آغاز حاشیه: ای مونس اهل انس یادنک / ابواب اهل کلیدی آدنک

انجام حاشیه: قد شرفک الله بطوف الحرمین / من رویته مشهدین قرت لک عین

پایان ----- پایان ----- پایان

پیوست ها :

جدول شماره ۱

ردیف	شماره	نام اثر	نوع انتشار	زبان اثر	موضوع	گونه ی ارائه ی سخن
۱	۱	سه کتاب (هدایه الاعمی - نزهه الارواح - یوسفی مجربات)	خطی	فارسی - ترکی	دینی - عرفانی - داستان جن و پری	نظم - نثر
۲	۲	دیوان بیدل و خیام	چاپی	فارسی	غنایی - عرفانی	نظم
۳	۳	پنج کتاب (چهار کتاب + داستان انبیا)	خطی	فارسی	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	نظم - نثر
۴	۴	دیوان حافظ	چاپی	فارسی	غنایی - عرفانی	نظم
۵	۵	رشحات	چاپی	فارسی	دینی - عرفانی	نظم - نثر
۶	۶	دیوان حافظ	چاپی	فارسی	غنایی - عرفانی	نظم
۷	۷	دیوان حافظ	چاپی	فارسی	غنایی - عرفانی	نظم
۸	۸	دیوان حافظ	چاپی	فارسی	غنایی - عرفانی	نظم
۹	۹	دیوان بیدل	چاپی	فارسی	غنایی - عرفانی	نظم
۱۰	۱۰	فراق نامه	چاپی	فارسی - ترکی	غنایی	نظم - نثر

نثر	دینی- تعلیمی	فارسی - ترکی	چاپی	تمیرچیلیک	۱۱	۱۱
نظم	غنائی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۱۲	۱۲
نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۱۳	۱۳

نثر	داستان	فارسی	چاپی	وامبری	۱۴	۱۴
نظم	دینی- عرفانی	فارسی	چاپی	منطق الطیر	۱۵	۱۵
نظم	غنائی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۱۶	۱۶
نظم	تعلیمی- طنز انتقادی	فارسی	چاپی	گریه و موش	۱۷	۱۷
نظم	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	مسلك المتقين	۱۸	۱۸
نظم	غنائی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۱۹	۱۹
نظم	غنائی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۲۰	۲۰
نظم- نثر	آموزش زبان عربی با شعر	فارسی	چاپی	شرح دشت بیاضی	۲۱	۲۱
نظم- نثر	زندگی نامه ی عرفا - عرفانی- دینی	فارسی	چاپی	نفحات الانس و سلسله الذهب	۲۲	۲۲
نظم	غنائی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۲۳	۲۳

نظم	غنائی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۱- ۲۳	۲۴
نظم	شرح احادیث نبوی - دینی	فارسی - عربی	چاپی	چهل حدیث	۲۴	۲۵
نظم	عرفانی - دینی	فارسی	چاپی	منطق الطیر	۲۵	۲۶
نظم	غنائی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۲۶	۲۷
نظم	غنائی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۱- ۲۶	۲۸

نظم	غنائی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۲- ۲۶	۲۹
نظم	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی	فارسی - ترکی	چاپی	رساله ی صوفی الله یار	۲۷	۳۰
نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی - اخلاق اسلامی	ترکی	چاپی	آداب الصالحین	۲۸	۳۱
نثر	تعلیمی - اخلاقی - دینی	فارسی	چاپی	اخلاق ناصری مع اخلاق منصوره	۲۹	۳۲
نظم - نثر	آموزش زبان عربی با شعر	فارسی	چاپی	شرح دشت بیاضی	۳۰	۳۳
نثر	علوم غیبیه	فارسی - ترکی - عربی	چاپی	منتخب الفوائد	۳۱	۳۴
نظم	غنائی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۳۲	۳۵

نثر	مقاصد ضروری علم رمل - پیش گوئی	فارسی	چاپی	سراج الرمل	۳۳	۳۶
نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی،	فارسی - ترکی - عربی	چاپی	باریار حضرت بی بی فاطمه زهرا	۳۴	۳۷
نظم	غنایی - عرفانی	فارسی	خطی	دیوان بیدل	۳۵	۳۸
نظم	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	مسلک	۳۶	۳۹
نثر	شرح حال - تعلیمی - دینی	فارسی - عربی	خطی	شرح حال شاگردان امام حنفی - جمع المسایل	۳۷	۴۰
نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۳۸	۴۱
نظم	غنایی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۳۹	۴۲
نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۴۰	۴۳

نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۴۱	۴۴
نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۴۲	۴۵
نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۴۳	۴۶
نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، آموزش تجوید	فارسی - عربی	چاپی	رساله ی فرض عین	۴۴	۴۷
نظم	غنایی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۴۵	۴۸
نظم	غنایی - عرفانی	ترکی	خطی	فضولی	۴۶	۴۹

نظم-نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهارکتاب	۴۷	۵۰
نظم-نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهارکتاب	۴۸	۵۱
نظم	غنایی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۴۹	۵۲
نظم	غنایی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۵۰	۵۳
نظم	غنایی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۵۱	۵۴
نثر	احکام دینی- پیش گویی	فارسی- ترکی	خطی	کتاب احکام دینی و امور غیبی	۵۲	۵۵
نظم-نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، آموزش تجوید	فارسی - ترکی	چاپی	رساله ی فرض عین	۵۳	۵۶
نظم-نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق- غنایی و عرفانی	فارسی	خطی	چهارکتاب و اشعار حافظ	۵۴	۵۷
نظم	غنایی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۵۵	۵۸

نظم	غنایی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۵۶	۵۹
نظم	غنایی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۵۷	۶۰
نظم-نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهارکتاب	۵۸	۶۱
نظم-نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	خطی	چهارکتاب + فرض عین	۵۹	۶۲
نظم	غنایی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۶۰	۶۳

نظم	غنائی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۶۱	۶۴
نثر	لغت نامه	فارسی	چاپی	صراح	۶۲	۶۵
نظم- نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۶۳	۶۶
نظم	غنائی- عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۶۴	۶۷
نظم	غنائی- عرفانی- دینی	فارسی- ترکی	چاپی	مجموعه پاکتی	۶۵	۶۸
نثر	آموزش معانی و بیان- کلام	فارسی- عربی	خطی	اصول بلاغت و کلام	۶۶	۶۹
نظم- نثر	تجوید- سیر و سلوک	فارسی	خطی	ایضاح الطریق	۶۷	۷۰
نظم	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	مسلك المتقين	۶۸	۷۱
نظم- نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۶۹	۷۲
نظم- نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۷۰	۷۳

نثر	آموزش زبان عربی	فارسی- عربی- ترکی	چاپی	رساله ی وافیہ	۷۱	۷۴
نثر	دینی- غنائی	فارسی- ترکی- عربی	چاپی	مجموعه ی دینی- ادبی	۷۲	۷۵
نثر	احکام دینی	فارسی- ترکی	خطی	راحت القلوب+ چهار کتاب	۷۳	۷۶
نثر	احکام دینی- آموزش عربی	فارسی- عربی	خطی	کتاب احکام فقه اسلامی	۷۴	۷۷

نظم	عرفانی - دینی	فارسی	چاپی	منطق الطیر	۷۵	۷۸
نثر	دینی	فارسی - عربی - ترکی	خطی	چهل حدیث و نورنامه	۷۶	۷۹
نظم	احکام فقه اسلامی	فارسی - ترکی	چاپی	مجموعه ی دینی - تعلیمی	۷۷	۸۰
نظم	غنایی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان بیدل	۷۸	۸۱
نثر	دینی	فارسی	چاپی	صلاه مسعودی	۷۹	۸۲
نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۸۰	۸۳
نثر	دینی	فارسی - ترکی - عربی	چاپی	منهاج الخطبا	۸۱	۸۴
نثر	آموزشی	فارسی ایرانی - فارسی تاجیکی	چاپی	آموزش فارسی	۸۲	۸۵
نثر	دینی	فارسی	چاپی	ریاض الناصحین	۸۳	۸۶
نظم	غنایی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۸۴	۸۷
نظم - نثر	احکام دینی	فارسی	چاپی	چهار کتاب و اشعار بیدل	۸۵	۸۸
نظم	غنایی - عرفانی	فارسی	چاپی	دیوان حافظ	۸۶	۸۹
نظم - نثر	احکام فقه اسلامی مذهب حنفی، تعلیم، تربیت و اخلاق	فارسی	چاپی	چهار کتاب	۸۷	۹۰
نظم	غنایی - عرفانی	ترکی	چاپی	دیوان نوایی	۸۸-۱	۹۱
نظم	غنایی - عرفانی	ترکی	چاپی	دیوان فضولی	۸۸-۲	۹۲

نسخ خطی	۱۳ مورد	چاپی	۷۹ مورد
---------	---------	------	---------

جدول شماره ۲

ردیف	نام دارد. (در جلد یا صفحه ی عنوان)	نام ندارد ولی درست معرفی شده است.	نام ندارد. عنوانی پیدا نمودم.	نام اثر اشتباه ثبت شده است.	شماره ی جدیدی ایجاد شد.
۱	بیدل و خیام ۲	دیوان حافظ ۷	۳ کتاب ۱ (هدایت الاعمی - نزهت الارواح - تمیم انصاری)	عنوان درست	دیوان حافظ ۲-۲۶
۲	دیوان حافظ ۴	دیوان بیدل ۹	۵ کتاب ۳ (چهار کتاب + داستان انبیا)	تمیر چیلیک	دیوان فضولی ۲-۸۸
۳	رشحات ۵	دیوان بیدل ۱۲	فراق نامه ۱۰	چهل حدیث	حکایت
۴	دیوان حافظ ۶	دیوان بیدل ۳۲	منطق الطیر ۲۵	دیوان فضولی	چهل حدیث
۵	دیوان حافظ ۸	دیوان بیدل ۴۵	دیوان حافظ ۲۶ a	چهار کتاب + اشعار حافظ	دیوان حافظ
۶	چهار کتاب ۱۳	دیوان حافظ ۴۹	رساله صوفی الله یار ۲۷	رساله ی الوافیه	صلوات و مسعودی
۷	وامبری ۱۴	دیوان حافظ ۵۰	آداب الصالحین ۲۸	منطق الطیر	تاریخ محمد پیامبر

٨	منطق الطير ١٥	ديوان بيدل ٥٧	سراج الرمل ٣٣	ديوان بيدل ٧٨	مخزن الدوا
٩	ديوان حافظ ١٦	ديوان حافظ ٦٠	ديوان بيدل ٣٥	صلاه مسعودي ٧٩	ديوان حافظ
١٠	گره و موش ١٧		شرح حال شاگردان امام حنفي - جمع المسائل ٣٧	چهار كتاب ٨٠	مختصر الوقايع
١١	مسلك المتقين ١٨		چهار كتاب ٣٨		
١٢	ديوان بيدل ١٩		چهار كتاب ٤٠		
١٣	ديوان حافظ ٢٠		چهار كتاب ٤٢		
١٤	شرح دشت بياضى ١		چهار كتاب ٤٣		
١٥	نفحات الانس و سلسله الذهب ٢٢		رساله (فرض عين) ٤٤		
١٦	ديوان حافظ ٢٣		چهار كتاب ٤٧		
١٧	ديوان بيدل ١-٢٣		احكام ديني و امور غيبى ٥٢		
١٨	ديوان حافظ ٢٤		رساله (فرض عين) ٥٣		
١٩	اخلاق ناصري و اخلاق منصوري ٢٩		ديوان حافظ ٥٤		

٢٠	شرح دشت بياضى ٢		چهار كتاب ٥٨		
٢١	منتخب الفوايد ٣١		چهار كتاب ٥٩		

		دیوان حافظ ۶۱	یاریار حضرت بی بی فاطمه زهرا ۳۴	۲۲
		صراح ۶۲	مسلک ۳۶	۲۳
		چهار کتاب ۶۳	بیدل ۳۹	۲۴
		دیوان بیدل ۶۴	چهار کتاب ۴۱	۲۵
		مجموعه ی پاکتی ۶۵	چهار کتاب ۴۸	۲۶
		اصول بلاغت و کلام ۶۶	دیوان بیدل ۵۱	۲۷
		رساله ی ایضاح الطریق ۶۷	دیوان حافظ ۵۵	۲۸
		مسلک المتقین ۶۸	چهار کتاب ۶۹	۲۹
		چهار کتاب ۷۰	آموزش فارسی ۸۲	۳۰
		مجموعه ی دینی- ادبی ۷۲	ریاض الناصحین ۸۳	۳۱
		راحت القلوب+ چهار کتاب ۷۳	دیوان حافظ ۸۴	۳۲
		اصول و احکام اسلامی ۷۴		۳۳
		چهل حدیث و نورنامه ۷۶		۳۴
		مجموعه ی دینی- تعلیمی ۷۷		۳۵
		منهاج الخطبا ۸۱		۳۶
		چهار کتاب + اشعار بیدل ۸۵		۳۷
		دیوان حافظ ۸۶		۳۸
		چهار کتاب ۸۷		۳۹
		دیوان نوایی ۱-۸۸		

توجه- اعدادی که در کنار آثار نوشته شده ، شماره ی ثبت شده در مرکز یا اضافه شده به فهرست است.

جدول شماره ی ۳

ردیف	نام کتاب	تعداد
۱	چهار کتاب	۱۵
۲	دیوان حافظ	۱۸
۳	دیوان بیدل	۱۲
۴	منطق الطیر	۳
۵	چهار کتاب + اشعار حافظ	۱
۶	چهار کتاب + فرض عین	۱
۷	چهار کتاب + اشعار بیدل	۱
۸	نفحات الانس + سلسله الذهب	۱
۹	اخلاق ناصری + اخلاق منصوری	۱
۱۰	چهل حدیث	۱
۱۱	دیوان بیدل + رباعیات خیام	۱
۱۲	رساله ی فرض عین (فارسی- عربی)	۱
۱۳	رساله ی فرض عین (فارسی- ترکی)	۱
۱۴	منهاج الخطبا	۱
۱۵	صراح	۱
۱۶	شرح دشت بیاضی	۲

۱	رياض الناصحين	۱۷
۱	سراج الرمل	۱۸
۱	منتخب الفوائد	۱۹
۱	رساله ی وافیه	۲۰
۱	دیوان نوایی	۲۱
۱	آموزش فارسی	۲۲
۱	مجموعه ی پاکتی	۲۳
۱	مجموعه ی دینی- ادبی	۲۴
۱	۳ کتاب ۱ (هدایت الاعمی- نزهت الارواح- یوسفی مجربات)	۲۵
۱	۵ کتاب (چهار کتاب+ داستان انبیا)	۲۶
۱	فراق نامه	۲۷
۱	تمیرچیلیک	۲۸
۱	رساله صوفی الله یار	۲۹
۱	یاریار حضرت بی بی فاطمه زهرا	۳۰
۱	شرح حال شاگردان امام حنفی- جمع المسایل	۳۱
۱	کتاب احکام دینی و امور غیبی	۳۲
۱	اصول بلاغت و کلام	۳۳
۱	رساله ی ایضاح الطریق	۳۴
۱	راحت القلوب+ چهار کتاب	۳۵
۱	کتاب احکام فقه اسلامی	۳۶
۱	چهل حدیث و نورنامه	۳۷

۱	مجموعه ی دینی - تعلیمی	۳۸
۱	رشحات	۳۹
۱	صلاه مسعودی	۴۰
۲	دیوان فضولی	۴۱
۳	مسلك المتقين	۴۲
۱	وامبری	۴۳